సాహిత్య

ప్రస్థానం

ఫిబ్రవరి - 2009

వెల రూ. 10

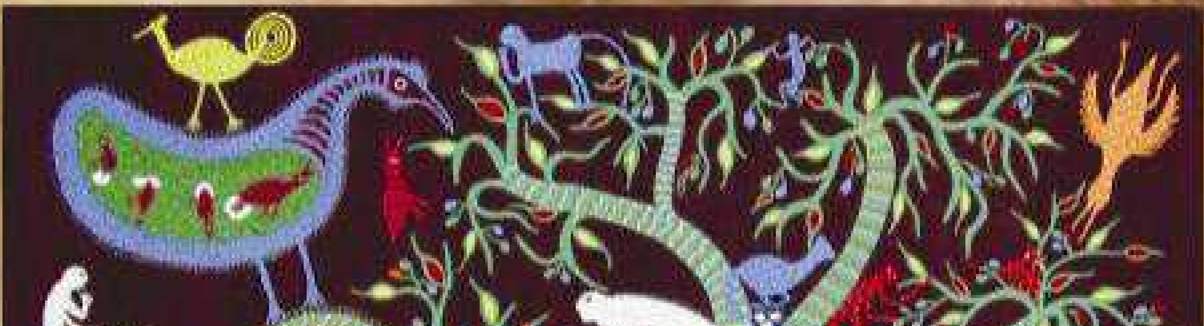

సాహితీ స్రవంతి

భిన్న సంస్కృతుల సమ్మేళనం హైదరాబాద్ నగరం

ఫోటో : గుడిపూడి విజయరావు

సాహిత్య
ప్రస్థానం
ఫిబ్రవరి, 2009
సంపుటి : 7 సంచిక : 39

ఉన్మాదాలు

ప్రేమోన్మాది యాసిడ్ దాడితో తీవ్రగాయాల పాలైన స్వప్నిక మరణం గత సంవత్సర వీడ్కోలులో వేదన మిగిల్చింది. ఆ వేదన ఇంకా తడితడిగా ఉండగానే ఈ సంవత్సరారంభంలోనే అలాంటి అఘాయిత్యాలు మరిన్ని పునరావృతం కావడం ఆందోళనకరం. హైదరాబాద్‌లో శ్వేతను పట్టపగలు ఇంట్లోనే చంపివేసిన సంఘటన, ప్రకాశం జిల్లాలో తనను ప్రేమించటం లేదని స్రవంతి గొంతుకోసిన సంఘటన. ఒక్క రోజులో జరిగిన ఇలాంటివే ఐదు సంఘటనలు వర్తమానంలో అమ్మాయిల పరిస్థితి ఎంత ఆందోళనకర రీతిలో ఉందో తెలియజేస్తున్నాయి. యువకుల్లో ఈ విధమైన ఉన్మాద ధోరణి పెరగటం అందరినీ కలవరపరుస్తుంది. మహిళలు సామాజికంగా అన్ని రంగాలలో ముందుకు రావడానికి పోరాడటం ఆనందం కలిగిస్తుంటే, మరోపక్క గుండెలు పిండే సంఘటనలు. ఇవి జరగటానికి అనేక కారణాలు. యువకుల్లో బాధ్యతాయుత ప్రవర్తన కొరవడటం. భ్రమాత్మకమైన ప్రేమే జీవితంలో అత్యంత ప్రధానమైనదనే భావజాలం వ్యాప్తిలో ఉండటం. మహిళల వ్యక్తిత్వాల పట్ల చిన్నచూపు, హింసాప్రవృత్తి అందులో ప్రధానమైనవి. అభివృద్ధి జరిగిపోయింది ఇక విలాసవంతంగా జీవించడమే అన్నట్లుగా పాలకులు ప్రచారం చేయడం. సామాజిక పరమైన ఆలోచనలను యువతకు అందించకపోవడం. కేవలం కెరీర్‌ను మాత్రమే పట్టించుకునేటట్లు ప్రోత్సహించడం. ఇలాంటివే మరెన్నో ఈ విధమైన ఉన్మాద ప్రవర్తనకు కారణాలవుతున్నాయి.

ఇందుకు తోడు ఈ మధ్య కాలంలో ఎఫ్.ఎం. రేడియో, టి.వి.ఛానళ్ళలో నిర్వహించే కార్యక్రమాలు కూడా యువకులకు తప్పుడు సంకేతాలు అందిస్తున్నాయి. అమ్మాయిలను ప్రేమించడం చాలా గొప్ప విషయంగా ఈ కార్యక్రమాలు ప్రచారం చేస్తుంటాయి. చదువుకుంటున్న అమ్మాయిలు ఆత్మవిశ్వాసంతో ఉండటం కూడా అబ్బాయిల అసహనానికి కారణంగా భావించొచ్చు. ప్రేమ ప్రతిపాదనను తిరస్కరించడం, మనసు మార్చుకోవడం వారు భరించలేకపోతున్నారు. ఈ భావాల్లో మార్పు రావాలి. అమ్మాయిలకు రక్షణ కల్పించాలి. మహిళల వ్యక్తిత్వాల్ని గౌరవించే సంస్కృతిని వ్యాప్తిచేయాలి. తల్లితండ్రులు కూడా వారి పిల్లలకు సామాజిక అవగాహన కల్పించాలి. తల్లితండ్రులు కూడా వారి పిల్లల పట్ల మరింత జాగ్రత్త తీసుకోవాలి. ప్రభుత్వాలు ఇలాంటివి జరగకుండా ఉండటానికి అవసరమైన చర్యలు తీసుకోవాలి. ఎన్‌కౌంటర్ల గొప్పలు గాక నిజమైన రక్షణ కల్పించాలి.

ముఖచిత్రం : భూరీభాయ్ (భోపాల్‌కు చెందిన గిరిజన చిత్రకారిణి)
బొమ్మలు : శివాజి, శ్రీరాం కారంకి, బి.వి.ఆర్. చారి

ఈ సంచికలో...

గేద (కథ)	2
కవిత	5
తుమ్మల రామకృష్ణ కథలు	
ప్రాంతీయ అనుభవానికి కథా రూపం	6
సహజ వారసత్వం జానపద కళలు, సాహిత్యం	10
అతి (కథ)	13
కృత్యాద్యవస్థలు లేని తొలి తెలుగు కృతులు	17
కవిత	19
అభ్యుదయ కవి రాంషా	20
కవిత	23
కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు పొందిన	
తమిళ అభ్యుదయ రచయిత మేలణ్మయి పొన్నుస్వామి	24
ఆకలి (కథ)	26
కవిత	32
మాండలిక పదకోశం - నిర్మాణం, పద్ధతులు	33
వైరుధ్య దృశ్యాల భావసంచలనం	
'ఒక కత్తుల వంతెన'	36
నులివెచ్చని జ్వాల రవికుమార్ కవిత్వం	38
ఇసుక తుఫానూ ఇనుప దేగా...	39
మోసమా, నీ పేరే పెట్టుబడిదారీ విధానం!	42
జీవితమూ, సంస్కృతీ, మార్కెట్లూ	43
డైరీ	45
కొత్త పుస్తకాలు	47

సంపాదకవర్గం

తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)
కె.ఆనందాచారి
ఎ.సత్యభాస్కర్
వొరప్రసాద్
ఎం.నరహరి

కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

చిరునామా
సాహిత్య ప్రస్థానం
1-1-187/1/2,
వివేక్‌నగర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-500 020
ఫోన్లు : 27660013, 27635136,
ఇ.మెయిల్ : Prasthanam_ss@yahoo.co.in

కవిత

◆ కథ

గేద

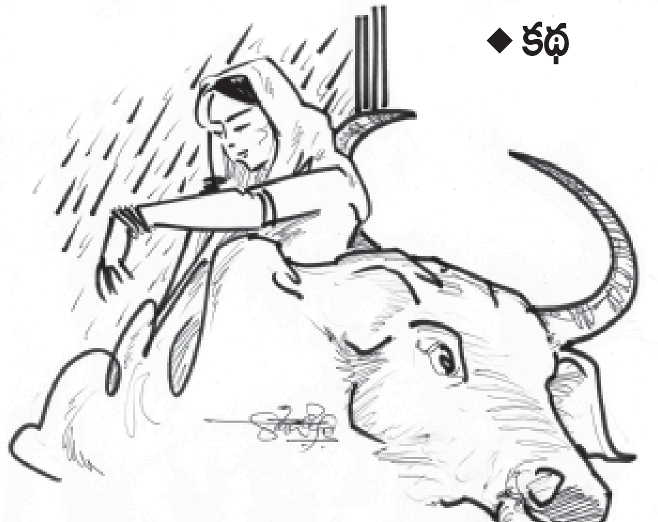

■ డి. రాజేంద్రకుమార్

“వర్షానికి గేది ఇంటికొత్తాదో నేదోనని” భయంతో పార్వతమ్మ ఆలోచనలో పడిపోయింది. ఈ మధ్యన కురిసిన వర్షానికి గేద ఇంటికి రాలేదు. గేదలను కాస్తున్న పాపిగాడు ముసిలోడు వర్షానికి ముద్దయిపోయి గేదల్ని అవతల వీధిలో వదిలేసి ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడు. ఆ రోజు కూడా గేద ఇంటికి రాలేదు. వర్షంలోకి చూస్తూ ఆలోచనల్లోకి జారిపోయింది పార్వతమ్మ.

మహిళాసంఘం పెట్టి బ్యాంకులో పొదుపు చేస్తే వెలుగు ద్వారా గేద వచ్చింది. వచ్చిన గేద వచ్చింది గాని పార్వతమ్మకు తిప్పలు పెరిగాయి. సంఘానికి పార్వతమ్మ లీడరు. సభ్యులంతా ట్రెజరర్‌గా ఎన్నుకొన్నారు. లెక్కలన్నీ పార్వతమ్మ చూడాలి. సభ్యులు అందరి దగ్గరకీ వెళ్ళి డబ్బులు వసూలు చెయ్యాలి. బ్యాంకుకి వెళ్ళి డబ్బులు కట్టాలి. దానికి తోడు గేద లంకె ఒకటి వచ్చింది. వెలుగు గేద వచ్చిందని సంతోషమే గానీ దాని పత్రాకులు పడలేకపోతుంది పార్వతమ్మ. “గేద వచ్చీగాన సరేటి?” వచ్చీ సరికి కట్టాలి, కుడితి పెట్టి గడ్డెయ్యాలి. పార్వతమ్మ మొగుడు చనిపోయాడు. కొడుకు వున్నాడంటే ఆడు ఊరిలోన బ్రతకలేక వలసపోయాడు. కూతురుకి పెళ్ళి చేసింది. దాని బ్రతుకుకి మరి పరవాలేదు. హాయిగా వున్న ప్రాణానికి గేద వచ్చి కష్టాలు మొదలయ్యాయి. తెల్లవారితే గేద తోటి పడీసరికి సరిపోతుంది. గేద పాలు పిండడం కష్టమే. పాలు తియ్యడానికి రోజూ సోమినాయుడు బాబుని వెతుక్కోవాలి. పాలు తీయించేసిన తరువాత పచ్చగడ్డికి పరిగెట్టడమే. మండువేసవిలో ఎక్కడ దొరుకుతాది పచ్చగడ్డి. కోస్తా నుండి వచ్చిన చౌదరీలు అరటితోటలు, చెరకు తోటలు వేసారు. వాళ్ళ తోటలు వైపు వెళ్ళి వాళ్ల నడిగి గడ్డి కోసి తేవాలి. చద్దన్నం తినివెళ్తే నడినెత్తికి సూర్యుడు వచ్చిన వేళకి ఇంటికి మల మల మాడుతున్న ఎండలో పడి రావాలి. ఒక బస్తా గడ్డి ఆ గేదకి సరిపోదు. వచ్చిన వెంటనే కసింత గెంజి తాగేసి మళ్ళీ గడ్డికి పరిగెడుతుంది. గేదలు మెయ్యడానికి మేపులు లేవు. వట్టిని తిప్పడమే. ఇంటి దగ్గర లేకుండా కసింత కాలు ఆడతాయని గేదలను ఇప్పడమే. ఈ ఒక్క గేదే కాదు. ప్రశిడెంటమ్మ వాళ్ళవి, కిష్ణబాబువి మూడు, అమ్మోజమ్మది పది పదిహేను గేదలను పాపిగాడు కాస్తున్నాడు. గేద గున్న ఏనుగు లాగ వుంటాది. తెచ్చిన రెండు బస్తాల గడ్డి ఇలగనే సరికి తినేస్తాది. శివరాత్రి అమావస్యకు గేద ఈనింది. పెయ్యంటే పెయ్య గాదు. నిగ నిగ లాడి బారుగా ఉండేది. పోతు పెయ్యే. చూపులు చూడాల, కాని ఏమి రోగం వచ్చిందో ఏమో శివరాత్రి అమావస్యకు పుట్టిన పెయ్యి కొత్త అమావస్యకి చనిపోయింది. పెయ్యిలేక పోయినా గేద మాత్రం పాలు ఇచ్చేస్తంది. ఉదయం, సాయంత్రము కలిపి నాలుగు లీటర్లు పాలు ఇస్తుంది. పాలు అమ్మితేనే పార్వతమ్మకి పూట గడుస్తుంది.

గేద లేక ముందు కూలిపనులకు వెళ్ళేది పార్వతమ్మ. గేద లంకె తగిలిన తరువాత కూలిలేదు గీలి లేదు. గేదతో పడే సరికి సరిపోతుంది. కొండనాలిక్కి మందేస్తే వున్న నాలిక ఊడిపోయనట్టు గయ్యింది పార్వతమ్మ తిత్తవ. పనీ పాటు చేసుకుని నాలుగు కాన్లు సంపాదించి పూట గడుపుకొస్తుండేది. గేద వచ్చింది. పని మానేసి దాని వెనుకన పడ్డాది. కూలి కెల్డం మానీసింది. పాలు అమ్మిన డబ్బులుతోనే అన్నీ చూసుకోవాలి. గేద వచ్చిన మొదట్లో గవర్నమెంటు డెయిరీ ఫారం నడిపేవాలు, పార్వతమ్మ ఇంటి దగ్గరే పాలు కొలిచేవారు. గౌరినాయుడు బాబు, రాంబాబు డెయిరీ ఫారం నడిపేవారు. పాలు తక్కువ వస్తన్నాయని గవర్నమెంటు డెయిరీ ఫారం నడపడం మానేసారు. మూడు రోజుల ముచ్చట అయిపోయింది. పాలు ప్రక్క ఊళ్ళ నుండి తెచ్చేవారు. మధ్యలోన డెయిరీ ఫారం ఎత్తీసారు. పాలు ఎవరకి అమ్ముకోవాలోనన్న ఆలోచనల్లో పడిపోయారు వెలుగు సంఘం సభ్యులు. పాలు అమ్మితేనే అప్పు తీరతాది. కసిన్ని గెంజినీళ్ళు దొరుకుతాయి. ఈ పరిస్థితుల్లో పట్టణం నుండి వచ్చి డెయిరీ ఫారం పెట్టారు. డబ్బులు తక్కువ వచ్చినా ఎవరికో ఒకరికి అమ్మాలని పట్టణం నుండి వచ్చి ఫారం నడిపిన

వారికి పాలును ఇచ్చేస్తుంది పార్వతమ్మ.

వచ్చిన డబ్బులతోనే పూట గడుపుకోవాలి. గేద కాసిన పాపయ్యకు ఇవ్వాలి. పాలు తీసిన సోమినాయుడు బాబుకి ఇవ్వాలి. వెలుగు లోను కట్టాలి. ఇవన్నీ చూసుకుని మిగిల్తేనే తినాలి. కొడుకు వున్నాడంటే వాడి బతుకు వాడిదే. పెళ్ళాం పిల్లలతోని వరంగల్‌లో వున్నాడు. పైసా పంపడు. గేదని ఎంతమేపితే మాత్రం పాలుతోని బతికేస్తుంది? రెండు మూడు నెలలు పాలు ఇవ్వదు గేద. మదుపు తప్పదు. గేదను వదులుకోలేదు. పూటకు వుండీ పూటకు లేని పరిస్థితి.

గేద వచ్చీ సరికి గేద వెనక పరిగెట్టాలి. లేదంటే అది ఎటో వెళ్ళిపోయి ఎవరి పంట పొలంలోనో పడిపోతుందని భయం. దీపావళి అమావస్య ముందు గేదని చూసుకోలేకపోయింది. మేపులు లేని రోజులు. గేద సినబాబు మడిలోన పొట్ట మీద వున్న వరిచేను తినేసింది. సినబాబుకి ఇంతా అంతా కోపం కాదు. బంధువు అయినా ఊరుకోదు. వరి చేను మేసేస్తున్న గేదని చూసిన సినబాబు చితక బాదీసేడు. గేద నడవలేకపోయింది. నిలబడలేకపోయింది. గేద రాలేదని వెతకడానికి పొలంలోకి పరిగెత్తింది పార్వతమ్మ. గేదని చూసిన పార్వతమ్మ కన్నీటి పర్యంతరమయ్యింది. ఇంటికి తోలుకొస్తూ తన మదిలోనే తిట్టుకొంటుంది. వెలుగు లోను వచ్చిందని సరదాపడి పోనానుగాని ముండ గేదని కాయనేకపోతున్నాను. ముండదాన్ని తోడునీడ నేకపోతే ఇలగే వుంతాది. అనుకుంటూ గేదని సాల్లోన కట్టేసి పశువుల డాక్టర్ దగ్గరకి పరుగెత్తింది.

పాత ప్రెశిడెంటు మేనళ్ళుడు కొడుకు పశువుల డాక్టరు చదువు చదివాడు. చిన్నవాడైనా వైద్యం బాగా చేస్తాడు. చుట్టు ప్రక్కల గ్రామాలు అంతమంది కూడా ఆ బాబు దగ్గరకు పశువుల్ని తోలుకొచ్చి వైద్యం చేయించుకుంటారు. ఇంకా అవసరమైతే పక్క ఊరుల్లోకి వెళ్ళి వైద్యం చేస్తాడు. డాక్టరు బాబుని తీసుకొచ్చి గేదకి ఇంజక్షను ఇప్పించింది. వారం పదిరోజులు వరకూ గేదకు వాపు తగ్గక గేద తిరగలేకపోయింది. డాక్టరు బాబు రోజూ ఇంజక్షన్లు ఇచ్చి వాపు తగ్గించాడు.

ఒకవైపు గేద. మరోవైపు మహిళాసంఘంతో పార్వతమ్మకి ఇబ్బందులు తప్పలేదు. మధ్యాహ్నభోజన పథకం రావడంతో బడి పిల్లలకు వంటలు చెయ్యడానికి మహిళా సంఘాలు పోటీ పడ్డాయి. ఊర్లోన రెండు బడులు వున్నాయి. పెద్ద బడిలోన పిల్లలు ఎక్కువ మంది వుండడంతో ఊర్లోవున్న పెద్దల మహిళా సంఘానికి 'పెద్దబడి' వంట చెయ్యాలని కేటాయించారు. చిన్న బడి వంట పార్వతమ్మ గ్రూపు మహిళా సంఘంకి అప్పజెప్పారు. పార్వతమ్మ గ్రూపుకి భోజనాల వంట రావడంతో మిగతా మహిళా సంఘాల వారికి మింగుడు పడటంలేదు. గ్రామైఖ్య సంఘం మీటింగులో పార్వతమ్మ మీద సిర్రు బుస్సులాడుతుంటారు. బడిలో వున్న పిల్లలు ముప్పైమందే. పార్వతమ్మ గ్రూపుకి ఏటో మిగిలిపోతుందని ఆలు పంచుకుంటున్నారని మిగతా మహిళా సంఘాల వారు చెవులు కొరుక్కుంటున్నారు. వంటలోనే ఏదో మిగిలిపోతుందని పార్వతమ్మతో సరదాగా వున్నవాళ్ళు కూడా మూతులు ముడుచుకుంటున్నారు.

బడి వంట కోసం రోజుకి ఇద్దరు సభ్యులు చొప్పున కేటాయించుకున్నారు. బడి పిల్లలకు గవర్నమెంటు ఇచ్చిన బియ్యానికి డీలరు దగ్గరకు వెళ్ళి బాధ్యతగా తేవడము పార్వతమ్మ పనే. బియ్యం కూడా పార్వతమ్మ ఇంటి దగ్గరే వుంచి వాటాలు ప్రకారము వంట చేసిన సభ్యులను పిలిచి పిల్లలకు వంటలు వండించడం పార్వతమ్మ బాధ్యతే. ఎవరైనా సభ్యులు చుట్టరికానికి వెళ్ళినా ఎవరికైనా బాగోలేకపోయినా బడిపిల్లల వంట పార్వతమ్మ చేసేది. గవర్నమెంటు పిల్లలకు ఇచ్చే రోజువారి డబ్బులు కోసం మండలాఫీసుకు పరిగెత్తడము, సంఘం సభ్యులను ఎవరినో ఒకరిని పురమాయించి బయలుదేరించడం బాధ్యతగా చూసుకుంటూ సంఘాన్ని పటిష్టంగా నడపుకుంటూ అందరి దగ్గర పేరు సంపాదించుకుంది పార్వతమ్మ. గ్రూపుకి వంటపని వచ్చిన తరువాత పార్వతమ్మతో సరదాగా మాట్లాడిన వారూ, అపుడపుడు పార్వతమ్మ వెళ్తే కూరనార ఇచ్చిన వాళ్ళూ పార్వతమ్మను చూసి పక్కకు తప్పుకుంటున్నారు. పొరపాటున గేద పక్క ఇంటి సాలకో ఎదురింటి సాలకో వెళ్ళిపోతే గేద పేరుతో పార్వతమ్మను తిడుతూ తగువులుకి లాగడం మొదలుపెట్టారు. మహిళా సంఘాల సభ్యులతో ఒకవైపు నెట్టుకొస్తూ తన స్వంత గ్రూపుతో మరోవైపు తంటాలు పడుతూ మరోవైపు తన గేద కోసం పరుగులు.

అలాంటపుడు పేదలందరికీ భూములు పంచుతామన్న వార్త పార్వతమ్మ చెవిలో పడ్డాది. సాయంత్రం కిరాణా సామానులు కొనుక్కోవడానికి దుకాణానికి వచ్చిన పార్వతమ్మకి చావిడి మీద పేపర్లు చదువుతుంటే భూములు పంచుతారన్న వార్త విన్నాది. ఏడాదికి రెండుసార్లు భూములు గవర్నమెంటు పంచుతుందని చావిడి మీద కుర్రోళ్ళు చదివారు. వార్త వినగానే పార్వతమ్మ మనసు ఉప్పొంగి పోయింది. నాను పేద దాన్నే కదా నాకు భూమి యివ్వరా' అని అనుకుంది. వార్త విన్న పార్వతమ్మకి రాత్రి నిద్ర పట్టలేదు. ఎంత వేగం తెల్లవారుతుందో అనుకుంది. ఉదయాన్నే నాయుడు బాబు దగ్గరకు పరుగెత్తింది. అప్పటికే నాయుడు బాబు చుట్టూ పాతిక ముప్పయి మంది కూర్చోని వున్నారు. పార్వతమ్మను చూసీ చూడనట్లు చూసి పది నిముషాలు తరువాత 'ఏమొచ్చావు?' అని అడిగాడు. డీలరుబాబు కూడా పక్కనే వున్నాడు. పార్వతమ్మ పేపర్లో వచ్చిన విషయం చెపుతూ "గవిర్నిమెంటు భూములు పంచుతాదట. అందరూ అనుకుంటున్నారు... నాకూ..." అని అడిగింది. మండలాఫీసుకి వెళ్ళాలి. ఈ రోజు పని వుంది రేపు పది గంటలకి మండలాఫీసు దగ్గరకి వస్తే తహసీల్దారుకి చెప్తానని చెప్పాడు. పెద్దవాళ్ళ పనులు చిన్నవాళ్ల పనులు నాయుడు బాబు చూస్తాడు. నాయుడు బాబు రాజుగారికి కుడి భుజం లాంటివాడు.

పార్వతమ్మ మరుసటి రోజు ఉదయమే లేచి ఇంటివద్ద

అభ్యుదయం

ఎన్.వి. రఘువీరప్రతాప్

కూలదోస్తే
కాలరాస్తే
అణిగి పోదు
అభ్యుదయం
కలం వేటుతో
వెన్నుపోటుతో
ఆరిపోదు
ఆశావాదం
పెను చీకటి
తరిమి కొట్టగ
పదునెక్కును
ప్రజ్వలమై
అన్యాయము
నెదిరించగ
కదం తొక్కును

ఉజ్వలమై
లోకానికి
వెలుగునివ్వగ
దినదిన ప్రవర్థమానమై
కూడులేక
గూడులేక
తల్లడిల్లే
శాపగ్రస్థుల
వెతలు బాపగ
వెన్నుతట్టు
వెంట నడుచు
వారి తోడుకోసం
నీడ కోసం
వేల సూర్యులై
వెలుగులిచ్చు

చెమట చుక్కల కావ్యం

వల్లభాపురం జనార్థన

మట్టిచుట్టూ అల్లుకున్న అనుబంధం ఈనాటిదా?
నా చెమటలో తడిసిన మట్టి పరిమళాల పందిరి
నా చెమట సెలయేళ్ళు నేలలో ఇంకిపోయాయి
నేల కడుపు నా వాళ్ళ పాదముద్రలను దాచుకున్నది
మట్టి పొరలలో ఊరిన
నా చెమట చుక్కల కావ్యాలు శిలాజాలైనాయి
అనాదిగా మేము నేలలో నేలగా కలిసిపోయాం
సంపద గింజలుగా రూపాంతరం చెందాం
నాగరికతా సుమానికి వాసనలు నింపినాం
ఏ మట్టిపొరను కదిలించినా
తొలకరి చినుకు మోసుకొస్తున్న
మట్టివాసనను పలకరించినా
నా వాళ్ళ త్యాగ చరిత్ర ఏకునాదమై పలుకుతుంది
మట్టిని పుచ్చపువ్వులా నవ్వించటం కోసం
చావు వెంటబడినా భయపడలేదు
మట్టి ఒడిలో సేదదీరుతూ
నేలమ్మ కథలు విన్న బంధం నాది
నా వాళ్ళ వారసత్వం కోసం నేలను కలగన్నాను

మట్టిని దక్కించుకోవటం కోసం
పులినోట్లో తలపెడుతున్నాననీ తెలుసు
మట్టిలో కలిసిన నా వాళ్ళ రక్తచారికలు
నాకు దారి చూపిస్తాయి
నేను బోలాశంకరుడినే
నోట్లోంచి ముద్దను లాగేసుకుంటుంటే
శిలను మాత్రం కాబోను
మోసమనే శ్లేష్మంలో కొట్టుకొంటున్న
ఈగను కాను
బందగీ ఐలమ్మల వారసత్వం కొనసాగిస్తా
నా వాళ్ళనుండి లాక్కున్న భూమికోసం
నా అస్థికలు కూడా ఊపిరి పోసుకొని లేస్తాయి
శాంతిభద్రతల తారకమంత్రంతో
శంబూక శవాల మీద
పునాదులను లేపుకుందామనుకుంటున్న
మీ కల
ఎప్పటికీ కలగానే ఉండిపోతుంది

పని చూసుకొని గేదకి పచ్చగడ్డి కోసుకుని వచ్చి మండలాఫీసుకు వెళ్ళింది. నాయుడుబాబు వచ్చీసరికి మధ్యాహ్నము రెండు గంటలు అయ్యింది. అప్పటి వరకూ ఆఫీసు ముందు చెట్టు నీడలోన కూర్చోని వుంది. నాయుడుబాబు వచ్చిన తర్వాత పార్వతమ్మని తహసీల్దారు దగ్గరకు తీసుకువెళ్ళాడు. తహసీల్దారు ధరఖాస్తు పెట్టమని చెప్పాడు. పార్వతమ్మ ఆఫీసులో నుండి బయటకు వచ్చి వ్రాయించడానికి మనుషుల్ని వెతికింది. అక్కడ ప్రక్క ఊరు శ్రీను కనిపించాడు. విషయము ఆయనకు చెప్పి ధరఖాస్తు వ్రాయించి నాయుడుబాబు వున్నపుడే ఆఫీసరుగారికి అందజేసింది. ఈలోగా డీలరుబాబు వచ్చాడు. పార్వతమ్మ గురించి తహసీల్దారు గారికి మరలా చెప్పి తప్పనిసరిగా భూమి ఇవ్వాలని చెప్పాడు. నాయుడుబాబుకి డీలరుబాబుకి చెప్పి బస్టాండుకి వచ్చేసింది. ఇంటికి చేరేసరికి రాత్రి ఎనిమిది దాటిపోయింది. మండలాఫీసు పనిమీద వెళ్ళిన పార్వతమ్మ పాలు తియ్యలేకపోయింది. గేదకి గడ్డి లేకుండా అయిపోయింది.

పేదవారికి భూమి ప్రభుత్వము పంచి పెట్టడమంటే అంత వేగంగా అయ్యే పనికాదని తెలీని పార్వతమ్మ నాయుడు రమ్మన్నప్పుడల్లా... మండలాఫీసుకి ఆర్డీవో ఆఫీసుకి వెళ్ళింది. డబ్బులు ఖర్చవుతాయని అంటే సంఘం మీటింగులో 'నాకు భూమొత్తాది కర్సులు గట్ట వుంతాయని నాయుడుబాబు, డీలరుబాబు సెప్పినారు. ఐదువేల రూపాయలు పొదుపు నుంచి ఇవ్వండని' సభ్యులందరిని బ్రతిమలాడింది. ఐదువేల రూపాయలు అప్పు తీసుకుంది. పార్వతమ్మ రోజూ నాయుడుబాబులు దగ్గరకు వెళ్ళడము రావడము అవుతూనే ఉంది. మండలాఫీసుకని, టౌనని, విజయనగరమని మూడు నాలుగు మాసాలు పాటు తిప్పారు. 'కొడతామంటె భయం. ఇస్తామంటే ఆశ' విసుగు చెందకుండా ఆఫీసర్లు అందరి దగ్గరకు పార్వతమ్మ తిరిగింది. నాయుడుబాబులు రమ్మన్నిదగ్గరకల్లా కాళ్ళు అరిగిపోయినట్టు తిరిగింది. డబ్బులు ఖర్చయిపోయాక నాయుడు చేతులెత్తేసాడు.

సంఘం నుంచి తీసుకున్న పొదుపు డబ్బులు అప్పు తీర్చాలి. వెలుగు లోను కట్టాలి. గేద సరిగ్గా పాలు ఇవ్వడము లేదు. సంఘం అప్పు తీర్చకపోతే సభ్యులందరూ ఏకుమేకైపోతారు. వెలుగు లోను కట్టకపోతే గేదని లాక్కుంటారని భయము. భూమి వస్తాది నాలుగు గింజలు తింటానని ఆశపడింది. కానీ గవర్నమెంటు ఎవరికీ కొత్తగా భూమి ఇవ్వలేదు. పాతవారు ఎక్కడైనా భూమి సాగుచేస్తే వాళ్ళకి పట్టాలు ఇచ్చారు తప్ప కొత్తగా భూమిని ఎవరికీ పంచిపెట్టలేదు.

'పంచేస్తున్నాం... పంచేస్తున్నాం... దేశమంతా పచ్చగా అయిపోతుందని పేపర్లో, టీవిల్లో చెప్పడమే కనబడుతుంది. లక్షలు ఎకరాలు పంచామని గవర్నమెంటు చెపుతున్నా మా ఊరిలో సెంటు భూమి పంచిన పాపాన లేదు' అని నిట్టూర్చింది.

ఉరుములు మెరుపులు తగ్గాయి. వర్షము తగ్గిపోయింది. రోడ్డు మీద వరద నీరు పారుతుంది. ఆకాశము నిర్మలంగా వుంది. ముంజూరు నుండి వర్షము బొట్లు రాలుతున్నాయి. పార్వతమ్మ తేరుకుని గేద కోసము పరుగులు తీసింది.

'యీ పత్రాకులు మరి పడలేను గేదిని అమ్మీసి అప్పులు తీర్సేత్తాను. ఎప్పుడు నాగే రెక్కలు కట్టం మీద బతుకుతాను' అనుకొని దళారి సత్తెన్నకి కబురు చేసింది.

కబురు చేసాక తలనుండి ఏదో పెద్ద బరువు దిగిపోయినట్టు గుండె నిండా ఊపిరి పీల్చుకుంది. ●

నీ చేతులు

పాబ్లో నెరూడా

అనువాదం: డా॥ ఎన్. గోపి

ఎప్పుడైతే నీ చేతులు
నా వైపు ప్రేమగా చాస్తాయో
నా కోసం ఏం తెస్తాయవి?
నా పెదవుల దగ్గర ఆగిపోతాయి
హటాత్తుగా స్ఫురిస్తుంది నాకు
వీటి స్పర్శ చిరపరిచితమని
అవి అప్పటికే ఉన్నట్టు
నుదురు పైన నడుంచుట్టు
లాలనగా నిమురుతాయి

ఆ చేతుల సౌకుమార్యం
నాదాకా ఎగిసి వస్తుంది
కాలానికి ఆవలి తీరాన
అపార పారావతం పైన
పొగమంచుల అంచుల్లో
వసంతానికి అటు పక్కన
నువ్వు నా ఛాతి మీద చేతుల వేసినపుడు
ఆ సొగసు పిట్టల పసిడి రెక్కలనూ
గోధుమరంగు మట్టినీ గుర్తించాను

ఇన్నేళ్ళ నా జీవితంలో
వెతుకులాటే నా భ్రమణం
ఎన్ని మెట్లెక్కాను
ఎన్ని రోడ్లు దాటాను
రైళ్ళలో పయనించాను
అగాధ జలాల్లో ఈదాను
ద్రాక్షచర్మంలాగ
నిన్ను స్పృశించిన అనుభూతి
హటాత్తుగా ఈ తరువు
నీ స్పర్శను మోసుకొచ్చింది
బాదాం పలుకు
నీ రహస్య మార్దవాన్ని స్ఫురింపించింది
నీ చేతులు నా చుట్టూ రెక్కల్లా అమిరి
ఆఖరికి ఈ యాత్రను ముగించాయి

మనో నేత్రం

కన్నోజు లక్ష్మీకాంతం

మాలిన్యం లేని మనస్సుతో
మరొక్కసారి ఆలోచించండి
మానవత్వం మన దగ్గరే వుంది
మరెక్కడికీ పోలేదు
సాంప్రదాయాల్ని పాలిథిన్ కవర్లో పడేసి
పర్యావరణం పాడు చేసుకుంటూనే
పడమటిగాలి కొరకు
పడరాని పాట్లు పడుతున్నాం
నాలుకల మీద 'ఏబిసిడి'ల నంటించుకుని
నట్టింట్లో నాగరికతను పెంచుకుంటున్నాం
సాంస్కృతిక విప్లవం పేరుతో
దిగంబరంగా సంబరాలు చేసుకుంటున్నాం
కులమతాల ఊబిలో కూరుకుపోతూ
కుత్తుకల్ని అగ్రరాజ్యాల కమ్ముకుంటున్నాం
కానీ....
చేస్తున్న వన్నీ తప్పని
ఇప్పుడే తెలిసొస్తుంది
మంచి మనసుతో ఆలోచిస్తున్నందుకే
మహత్తరమైన భవిష్యత్తు కనిపిస్తోంది
ధ్యాన ముద్రవేస్తున్నందుకే
అజ్ఞానం పోతున్నట్టనిపిస్తోంది
'తన కోపమె తన శత్రువని' చదువుకున్నందుకే
తమస్సు తొలగి పోతున్నట్టనిపిస్తోంది
సంప్రదాయాల్ని మరవకుండా
సంస్కృతిని విడవకుండా
కన్నతల్లినీ, పుణ్యభూమిని
మనోనేత్రంతో చూస్తున్నప్పుడు
అవ్యక్త మధురానుభూతిలో
అద్భుతమైన కాంతి కనిపిస్తోంది
జీవితం చాలా విలువైనదంటూ
చెవిలో గుసగుస వినిపిస్తోంది

ప్రపంచ నేత్రం

ఎన్. అరుణ

ఓడినవాడు ఓడినట్టు కాదు
గెలిచినవాడి గెలుపులో
అతని భాగస్వామ్యముంది
క్రీడాస్ఫూర్తి అంటే అదే

క్రీడ ఏదైతేనేం
ఆయుధాలతో అక్షరాలతో
కండబలంతో గుండెబలంతో
ఏకాగ్రతతో ఓ లక్ష్యం వైపు
ఎక్కు పెట్టిన జీవితధ్యేయమది

సరిహద్దులు చెరిపేసే
విశ్వమానవ భావనకు
శ్రీకారం చుట్టిన
ఓ సుందరస్వప్నం క్రీడాలోకం!

వెలిగింది స్వర్ణమా
రజితమా
కాంస్యమా అని
అన్ని దేశాలవారూ మన
బంగారాలే

విడదీసే రాజకీయాలను కాదని
కలిపే ఆటలు
రేపు విశ్వం పాడుకునే పాటలు
మానవత్వానికి ఊటలు

అక్షర జ్వాల

మాడిశెట్టి అరుణ్‌కుమార్

ఆకారంలో
నిర్మల సాగరంలా
ప్రసంగంలో
వీర'త్వం' వెల్లివిరియగ
సమాజ ప్రక్షాళన
సాహితీ ప్రక్రియలో
నిరంతర అక్షర
జ్వలిత జ్వాలగా
జ్వలిస్తూనే ఉంటాడు
పీడిత జన జ్వాలాముఖి సదా!

ప్రాంతీయ అనుభవానికి కథారూపం
మట్టిపొయ్యి

■ డా॥ కె. శ్రీదేవి

ఈయన పాత్ర లెక్కడా కూడా అసాధారణమైన ప్రవర్తనల్ని కానీ అసందర్భమైన ప్రవచనాల్ని కానీ వల్లెవేయవు. చాలా మామూలు భాషలో తమ రోజువారి అనుభవాలను, వాటి వెనుక ఉన్న అవేదనను పక్క మనిషితో పంచుకున్నంత సులభంగా సంభాషించడం ఈయన పాత్రలకు తెలుసు.

1990 తరువాత అనేక ఉద్యమాల నేపథ్యంలో తెలుగు సాహిత్యం క్రమంగా, కవిత్వ సంబంధిత ప్రతిఫలనాల నుంచి వచనం వైపు ప్రయాణించింది. జీవితాన్ని గురించిన తక్షణ అనుభవ వ్యక్తీకరణలు చేసిన రచయితలు దాన్ని మరింత లోతుగా, సునిశితంగా పరిశీలించే లక్ష్యంతో కాల్పనిక సాహిత్యం వైపు మొగ్గు చూపారు. తత్ఫలితంగా, మనకు అసంఖ్యాకంగా కథలు, కొంచెం తక్కువగానైనా నవలలు వెలువడ్డాయి. మూడు నాలుగు దశాబ్దాల క్రితం ఊహించడానికి కూడా ఆస్కారం లేని అంశాలు సాహిత్యంలో ప్రధాన అంశాలుగా ముందుకు వచ్చాయి. సామాజిక శ్రేణుల నుంచి అంతవరకూ బయటకు నెట్టబడిన బృందాలు సాహిత్యక్షేత్రంలో తమ ఉనికిని చాటుకోవడం ప్రారంభించాయి. ఈ పరంపరలోనే ఆయా బృందాలు తమ అనుభవ, భావ వ్యక్తీకరణం కోసం కథారచనను కూడా ఆశ్రయించాయి. సరిగ్గా దీనికి కొనసాగింపుగా వెలువడిన కథా సంపుటి "మట్టిపొయ్యి". ఈయన పాత్ర లెక్కడా కూడా అసాధారణమైన ప్రవర్తనల్ని కానీ అసందర్భమైన ప్రవచనాల్ని కానీ వల్లెవేయవు. చాలా మామూలు భాషలో తమ రోజువారి అనుభవాలను, వాటి వెనుక ఉన్న అవేదనను పక్క మనిషితో పంచుకున్నంత సులభంగా సంభాషించడం ఈయన పాత్రలకు తెలుసు.

గత మూడు నాలుగు దశాబ్దాలలో దళితుల జీవితాలలో మౌళికమైన మార్పులేవీ రానప్పటికీ, స్థూలంగా చూసినపుడు అక్కడక్కడా కొద్దిమార్పు కనిపిస్తుంది. దళితుల జీవితాలలో వచ్చిన ఈ కొద్ది మార్పు వాళ్ళ ఆత్మ గౌరవ ప్రకటనలకు కారణమైంది. "అడపం" కథలో మొగిలయ్య పాత్ర ఈ ఆత్మగౌరవ ప్రకటనకు ఒక సజీవ సాక్షి. తనను అవమానించిన నరసయ్యా నోటి దురుసుతనాన్ని మొగిలప్ప ఈ క్రింది మాటలతో ఎదుర్కొంటాడు. "యో....నారాయుణ్ణి గాకుంటే వాడి నాయిణ్ణి పిల్చుకొచ్చి పెట్టుకో... నాలుగు చినుకులు పడితే నీకు తెగే మడక నాకూ తెగుతుంది" అంటాడు. మొగిలప్ప చేసిన ఈ ప్రకటన వెనుక ఇటీవల కాలంలో దళిత సాహిత్య ఉద్యమాల ప్రేరణ స్పష్టంగా గుర్తించవచ్చు. ఫ్యూడల్ సంబంధాలు విచ్ఛిన్నం కాని సమాజాలలో వ్యక్తులకు ఉండే భూమి తమ అస్థిత్వానికి సంబంధించిన భరోసాను ఏదో ఒక స్థాయిలో ఇస్తుంది. అటువంటి స్థితిలో వ్యక్తి తన ఆత్మగౌరవ ప్రకటనచేయడం అనేది అసహజమైన విషయమేమి కాదు. అయితే ఇందుకు భిన్నంగా వ్యక్తికి భూమి నుంచి సంబంధం తెగిపోయి అది ఆసరా కాని సందర్భంలో పరాయీకరణ చెందిన వ్యక్తి తీవ్ర దయనీయ స్థితిలోకి నెట్టబడతాడు. ఇందుకు సంబంధించిన స్పృహ తుమ్మల రామకృష్ణకు ఉండటం వలన మొగిలప్ప అస్తిత్వం గురించి పూర్తి అంచనాతో అతనిని మనిషిగా నిలబెట్టే ప్రయత్నం చేశాడు.

రాయలసీమ కథా సాహిత్యంలో 'ఫ్యాక్షనిజం' గురించి ఇప్పటికే చాలా కథలొచ్చినాయి. సీమ ఫ్యాక్షన్ కథల పేరుతో ఒక సంకలనమే వచ్చింది. ఈ పరంపరలో వచ్చిన మరో కథ 'ఊబి'. ఈ కథలో విశేషం ముఠాతగాదాలను చిత్రించడమే కాక అది దాని వెలుపల ఉన్న వాళ్ళ అస్థిత్వాన్ని కూడా ఎంత తీవ్రంగా కలచివేస్తుందో కృష్ణారెడ్డి పాత్ర ద్వారా చిత్రించారు. యూనివర్శిటీలో పరిశోధక విద్యార్థిగా ఉన్నా కృష్ణారెడ్డి తన కుటుంబంలో జరిగిన సంఘటన ఫలితంగా ఎదుర్కొన్న ఆత్మిక సంక్షోభాన్ని ఆ సంక్షోభ నివారణకు పరిష్కారం తన దగ్గర లేనపుడు తాను పడే అంతర్మథనాన్ని ఈ కథ చాలా సునిశితంగా విశ్లేషించి చూపించింది. అలాగే భూమి సంబంధాల్లో నుంచి మొదలైన ఫాక్షన్ గొడవలు క్రమంగా కొత్తగా రంగం మీదకు వచ్చిన వ్యాపారాలు ఉదాహరణకు 'బ్రాందీ షాపులు', 'టోల్‌గేట్లు' లాంటి వ్యాపారాలు వాటి మూలంగా సునాయాసంగా వస్తున్న ఆదాయం ఈ ఫాక్షనిజాన్ని మరింత తీవ్రంగా మారిన వైనాన్ని కూడా ఈ కథ చిత్రించింది.

ఈ కథలో కృష్ణారెడ్డి తీసుకున్న వైఖరి సాధారణార్థంలో ఒక పలాయనవాది వైఖరిగా అనిపిస్తుంది. అయితే దీన్ని కొంత లోతుగా పరిశీలిస్తే, కృష్ణారెడ్డి తానున్న సందర్భంలో మిగిలింది రెండే మార్గాలు. ఒకటి ఫాక్షనిజంలో తాను భాగస్వామి కావటం రెండు దాన్నించి పారిపోవటం లేదా తప్పుకోవటం. చెప్పినంత సులభంగా ఫ్యాక్షనిజం ఉక్కు పంజా నుండి తప్పుకోవటం అంత సులభమైంది కాదు. ఎందుకంటే, తన మొత్తం అస్థిత్వాన్ని దానితో ముడిపడి ఉన్న మొత్తం జీవితంలోని అంటే, "పల్లెలోని సంబంధాలను"

పెకిలించుకుంటే తప్ప అది సాధ్యం కాదు. అలాగే, దాని వెన్నంటి ఉండే వేదన చిన్నదేమీ కాదు. కృష్ణారెడ్డి వైఖరిలో ఈ నేపథ్యాన్ని సూచన ప్రాయంగా చెప్పటం ద్వారా ఆ పాత్ర పట్ల పాఠకుల్లో సానుభూతే మిగులుతుంది. అంతేకాదు ఫ్యాక్షనిజం పట్ల ఒకలాంటి ఏహ్యాభావం కూడా కలుగుతుంది. అయితే, కథలో కృష్ణారెడ్డి ఫాక్షనిజం పైన చేసిన వాఖ్య లేదా తీసుకున్న వైఖరి ఒకానొక ఔట్‌సైడర్‌గా ఉన్నవ్యక్తి వైఖరే కాబట్టి సులభతరమైంది. అందులోనే అనునిత్యం జీవిస్తున్న వ్యక్తులకు అంత తొందరగా బయటపడటమంటే, నిజంగా ఊబి నుంచి బయట పడటమెంత వాస్తవమో, ఫాక్షన్ కబంధ హస్తాలనుండి బయట పడటం కూడా అంతే వాస్తవం.

మట్టి పొయ్యి కథా సంపుటి రచయిత తుమ్మల రామకృష్ణ

తుమ్మల రామకృష్ణ రచించిన మరో మంచి కథ "మహా విద్వాంసుడు". ఇది ఒక మంచి కవితలాగా మొదలయ్యే ఈ కథ ప్రారంభంలో కన్నదాసు తండ్రి సాంబయ్య జీవితాన్ని దాన్ని ఆశ్రయించి ఉన్న గాయాల్ని ఆ గాయాలకు కారణమైన తన కులవృత్తిని 'నాస్టాలజిక్'గా పునరుశ్చరణ చేసుకుంటూ సాగి వర్తమానంలో తండ్రిని మించి మహా గాయకుడిగా ఎదిగిన కన్నదాసు జీవితంలో ఒక బ్రహ్మణుడి వైఖరి ఫలితంగా తలెత్తిన సంక్షోభాన్ని ఆ వైఖరిలో ఉన్న కుల అహంకారాన్ని బహిర్గతం చేస్తూ నడుస్తుంది. ఏ సమాజంలోనైనా ఎటువంటి వర్గీకరణ అయినా అనివార్యంగా అవమానాలకు కారణమౌతుంది. ఈ కథలో అద్భుత గాత్ర కచేరి చేసి శ్రోతల్ని తన్మయత్వంలో ముంచిన కన్నమదాసును పొగడుతూనే అతని కులం అస్థిత్వమూలాల్ని అచేతనంగానైనా గాయపరచింది. గాయపరిచిన పరమేశ్వరశాస్త్రి అగ్రకుల అహంకారాన్ని ఈ కథ చాలా లోతుగా బహిర్గతం చేసింది. శాస్త్రి ప్రశంసలో ఉన్న వ్యంగం కన్నదాసును అనేక రకాలుగా కన్నదాసు నిర్ధారించుకునేట్టు చేసింది. సంగీతానికి కులం, మతం ఉన్నాయని తెలిసి విలవిల్లాడిపోయాడు. అర్ధాంతరంగా తన గొంతు మూగబోతే బాగుండుననుకున్నాడు. ఎవరైనా తన గొంతును పట్టి నులిమేస్తే బావుండు ననుకున్నాడు. బతికుంటే, పాట పాడకుండా ఉండలేడు. 'పాట పాడితే అది ఎంగిలి పాట, మంగలి పాట' అంటారు. నలుగురికీ ఆనందం పంచే సంగీతానికి, నలుగురినీ అలరించే సంగీతానికి, నలుగుర్నీ సమ్మోహితుల్ని చేసే సంగీతానికి కూడా ఈ దేశంలో కులముందన్న వాస్తవాన్ని జీర్ణించుకోలేపోయాడు.

పరమేశ్వర శాస్త్రి మాటలకు గాయపడి సంగీతాన్ని విస్మరించిన కన్నదాసు శేషశాస్త్రి మరణం తర్వాత కులం కుళ్ళికంపు కొడుతున్నా శవాల్ని నిద్రలేపటానికి నాదస్వరం చేతబట్టుకొని బయలుదేరటం ద్వారా అతని పాత్రకు ఉదాత్తత చేకూరింది. అయితే, ఇంత మంచి వస్తువును తీసుకున్నా ఈ కథలో పరమేశ్వర శాస్త్రి మాటలలో వ్యంగ్యం పాలు కొరవడటం వలన, దానికి కన్నదాసు స్పందన కొంచెం అతిగా ఉన్నట్లుగా అనిపిస్తుంది. ఈ సందర్భంగా ఒక రకంగా రచయిత కన్నదాసు ఉద్వేగంతో పాటు తాను కూడా కొట్టుకు పోయినట్లు అనిపిస్తుంది. ఈ లోపాన్ని గుర్తించినట్లయితే బాగుండేది.

గ్రామీణ స్త్రీలు ఎదుర్కొంటున్న తక్షణ సమస్య సారా. ఈ సారా వలన చేసిన కష్టం చేతికందక పోవటమే కాక స్త్రీలు అంతులేని హింసకు, సంసారాన్ని ఒక్కరే మోసే బాధ్యత నెట్టబడుతున్న వైనాన్ని, ఆడవాళ్ళు ఎన్నో ఏళ్ళు సహిస్తూ ఊరుకోరని, స్త్రీలు గొంతుకతో చిత్రించిన కథ ఊరి మద్దిస్తం. సాధారణంగా పైకి కనబడే హింసనే పరిగణన లోకి తీసుకుంటూ, గ్రామీణ స్త్రీల అభిప్రాయాలకు, ఆలోచనలకూ ఏ మాత్రం విలువ ఇవ్వకుండా ఊరి పెద్దలంతా ఏ విధంగా పంచాయితీలు నిర్వహిస్తారో కూడా ఈ కథలో చిత్రించారు. పెద్ద మనుషులుగా చలామణి అయ్యే వాళ్ళ గుట్టును బహిరంగంగా ఎదిరించలేకపోయిన వాళ్ళ వైనాన్ని. గొప్పతనం మాటున దాగి వున్న లేకితనాన్ని చీల్చి చెండాడే మాటలు స్త్రీల గుంపులో నుండి వినిపిస్తాయి.

రెండు దశాబ్దాలుగా స్త్రీలు సంఘాలుగా ఏర్పడి అంతో ఇంతో తమ గురించి, తమ బ్రతుకుల గురించి వారిలో వారు తర్కించుకోగలుగుతున్నారు. కొత్త భావాలను, సంస్కారాలను ఆహ్వానిస్తున్నారు. ఇన్నాళ్ళు ఊరంతా కలసి ఆడవాళ్ళ బ్రతుకుల్ని, వాళ్ల జీవితాల్లో ఏర్పడిన ఒడిదుడుకుల్ని ఎంత పరిష్కారం చేయగలిగారో, వారు ఎటువైపు తీర్మానించారో కూడా వాళ్ళకు అనుభవం. అందుకే ఆడవాళ్ళంతా ఆ ఊరి పెద్దమనుషుల మద్దిస్తాని ఈసడించుకున్నారు.

గుండప్ప కూతురు నాగమ్మను పక్క ఊరైన నిమ్మనపల్లి లోని సుబ్బడితో వివాహం చేసినారు. బిడ్డ తండ్రైనా భర్త ప్రవర్తనలో ఏ మాత్రం మార్పు కానరాక పోవడంతో నాగమ్మ పుట్టింటికి వస్తుంది. కాని భర్త తరపు బంధువులు ఆమెను తిరిగి కాపురానికి తీసుకు పోవాలని ఊరి మద్దిస్తం (పంచాయితీ) పెట్టిస్తారు. అక్కడ మగవాళ్ళంతా కలిసి "మొగుడ్ని వొదిలేసిన ఆడదాని బతుకు ఏమవుతుందో నీకు తెల్దు....పసిదానవు" ఈదిలో రోతంటే, తలాకొక పోటేస్తారు" మానంగా నేను చెప్పినట్లు ఇని ఏదో వాళ్ళు వచ్చినారు పోయి గమ్మళంగా కాపురం జేసుకోపో" అంటూ మందలిస్తారు. కాని సుబ్బడితో సంసారానికి పోవడం ఇష్టంలేని నాగమ్మ మౌనంగా ఉంటే, "ఏంబిడ్డా! అట్లా గమ్మునే కూనుంటే యెట్లా...... ఆ పొద్దు బొట్టు కట్టిననాడు తెల్లేదా?....పోనంటే బొట్టు కట్టినోడు ఊరుకుంటాడా? తన్ని ఈడ్సకపోడూ? అంటూ గొంతు పెంచి మాట్లాడిన పెద్దమనుషులతో " నేనేమన్నా గొడ్డునా ఈడ్సుకోని పోవడానికి" అంటూ తనకు జరిగిన జరుగుతున్న అవమానాన్ని తీవ్ర స్వరంతో వ్యతిరేకిస్తుంది.

నాగమ్మ తన భర్త సుబ్బన్నను వదిలి వేయాలని నిర్ణయించుకున్నపుడు అక్కడున్న ఆడవాళ్ళందరూ ఆమెకు మద్ధతుగా మాట్లాడతారు. అంతేగాదు పెద్ద మనుషులు నాగమ్మను మరీ మరీ రెట్టించకుండా, అడుగడుగునా వారిని అడ్డుకుంటారు. అదీ ఇరవై సంవత్సరాల క్రితమైతే నాగమ్మను సమర్థించిన ఆడవాళ్ళే మగవాళ్ళ కంటే ముందుగా ఆమెను ఈసడించి, పరాభవించి, మందలించి, బుజ్జగించి మరీ మగడింటికి పంపేవారు. అయితే, నాగమ్మ భర్తను వదలడానికి చెప్పిన కారణాలు కూడా నిత్యం తాము అనుభవిస్తున్నవే కావడంతో ఆమె తీసుకున్న నిర్ణయానికి వాళ్ళంతా ఇలా "ఓమ్మే....నాగమ్మ....నువ్వు లేసిరా..వాళ్ళ మద్దిస్తం వాళ్ళు చేసుకోనీ"..... అంటూ ఆమెకు వత్తాసు పలికారు.

"చూడు సామి మొగునింట కాడ కష్టం చెయ్యలేక వొచ్చేయలా రాగి సంగటి తినలేక వచ్చేయలా, కూలి చెయ్యలేక వచ్చేయలా, పుట్టూరు గాలం కష్టం చేసినోళ్ళమే, కూలినాలి జేసినోళ్ళమే. వీళ్ళలాగా దొంగ కండలు పెంచుకునేవాళ్ళం కాదు. పని దొంగలం కాదు. ఆ పొద్దుట్నుంచి ఈ పొద్దుటి వరకు రెక్కలు ముక్కలు చేసుకొని కష్టం చేస్తానే ఉండాము. ఇంటిపని చేస్తాము, బయటపని చేస్తాము, కూలికిపోతాము. ఆడమనిషి కష్టం మీకు తెల్వదు. మీ మొగముండా కొడుకులు మేము తెల్లగా ఉతికిచ్చిన గుడ్డలు గట్టుకొని అట్లా వంకల్లో వాగల్లో కూర్చొని సీటాకులు ఆడుకొని కల్లో, సారాయో తాగొచ్చి వూరికూరికినే కొట్టి సస్తా వుంటే ఎవరు మాత్రం కాపరం జేస్తారు. నీబిడ్డనైతే నువ్వు కాపరం జెయ్యమంటావా? .....ఆమొగుడు లేకుంటే బదనాయిమేమి?" ఆవూళ్ళ మగనింట్లో వున్నా పుట్టింట్లో వున్నా తన రెక్కల కష్టం తనకు తప్పనపుడు మగవాళ్ళు తాగితందనాలాడి, ఒంటి మీదే బట్టలు కూడా ఉన్నాయో లేదోననే గమనం కూడా లేకుండా వీధుల్లోపడి పొర్లాడే వాళ్ళకు కాపురాలెందుకు? బిడ్డలెందుకు? వాళ్ళ భవిష్యత్తు ఎందుకు? అంటూ భార్య మెడలోని తాళి బొట్టు సైతం అమ్మి తాగేటోళ్ళ దగ్గర తన కష్టాన్ని ధారపోయడానికి నాగమ్మ లాంటి స్త్రీలు సిద్ధంగా లేరని చెప్తు "ఆడోళ్ళ తేరకు దొరకలా మీ ఇష్టం వచ్చినట్లు చేయడానికి" అంటూ ఊరి మద్దిస్థాన్ని గ్రామాల్లో పనీపాట దొరకక స్త్రీలు చేస్తున్న కష్టార్జితాలను తగలేసే మగవాళ్ళ ప్రవర్తనను కుండ బద్ధలు కొట్టినట్లుగా వ్యతిరేకిస్తారు. అయితే ఆ ఊర్లోని మగవాళ్ళు కూడా ఇంతకు ముందు కాలంలో లాగా ఆడవాళ్ళు అణిగి మణిగి ఉండాలంటూ ఉచిత సలహా లివ్వకుండా "ఆనా కొడుకు మంచోడు కాదు మనలో లేరని మనం దాచి పెట్టుకోనక్కర్లేదు. మగోడు మంచిగా ఉంటే ఆడదింటిని వొదిలి వచ్చేస్తుందా" అని సమర్థిస్తారు. అంతేకాదు ఆడవాళ్ళంతా నాగమ్మలుగా ఉండాలంటారు.

'అడపం', 'రాలినచింత', 'పరాభవం', 'మహావిద్వాంసుడు' కథలు మంగలి కులవృత్తికి సంబంధించిన కథలు. అయితే కులం అనేది గ్రామీణ జీవితంలో అంతర్భాగంగా ఉంటుంది. కుల విద్వేషాలకు, కుల రాజకీయాలకు అతీతంగా ఏ గ్రామం ఉండదు. అయితే, అగ్రకులాల వారందరిపైనా పట్టును, పెత్తనాన్ని కలిగి ఉండటం వర్గ సమాజంలో అసహజమేమీ కాదు. అయితే అట్టడుగు వర్గాలవారు దాన్ని అంతే సహజంగా స్వీకరించి తమ మధ్య వచ్చిన ఏ పొరపొచ్చాలనైనా వారి ముందుంచడం వారు చేసే పరిష్కారాలనే అవతలివారు వింటారనే వెర్రిభ్రమలతో వారిపైన ఆధారపడటం కూడా అంతే సహజం.

ఈ కథలో మూలమునెప్ప మంగల రామప్ప కుటుంబాల మధ్య చింతచెట్ల తగాదా ఉంటుంది. చింతకాయల కోసం ఏ చెట్టు ఎవరికి చెందాలనే విషయంపైన ఇద్దరూ "చింతమాన్లు దిబ్బ అడుగులో ఉండాయి కాబట్టి మావేనంటారు మునెప్ప కొడుకులు. చింతమాన్లు కల్లం అడుగులో వుండాయి కాబట్టి మాకే చెందుతాయంటారు రామన్న కొడుకులు". ఇలా పది సంవత్సరాల నుండి రావణ కాష్ఠంలా వాళ్ళ మధ్య తగవు నడుస్తూంటుంది. ఇద్దరు కరణం శ్రీపతిరావును ఆశ్రయిస్తారు. వారిద్దరూ తమ ఇంటి చుట్టూ తిరుగుతుండటం విసుగేసిన శ్రీపతిరావు కొడుకు కేశవరావు ఎందుకట్లా వాళ్ళను తిప్పుకుంటావు వాళ్ళ తగువు తెంచరాదా? అంటే "ఇలాంటి ఇరుకులు అక్కడొక్కటి, అక్కడొక్కటి వుంటేనే కరణం విలువ తెలుస్తాది....కటికోడు, కరణం జాలిగుంటె బతకలేరు. నేనూ మీ మాదిరే వున్నింటే ఈ మిద్దులు, మేడలు ఎక్కడి నుంచి వచ్చుంటాయి. ఈ భూములు, తోటలు ఎక్కడి నుండి వచ్చింటాయి" అని వర్గ సమాజం ఏర్పడడానికి గల మూల సూత్రాలను తాకే మాటలు మాట్లాడతాడు కరణం.

ఊరూరా నాటకాలేసి తిరిగే వెంకటస్వామికి కరణం కుత్సితత్వాన్ని గుర్తించగలుగుతారు రామన్నను. మునెప్పను ఇద్దరినీ కూచోబెట్టి "ఎన్నో ఆటలాడినా...ఆడించినా అయితే, ఆటాడే వాడు మొగానికి రంగేసుకుంటాడు. మీ కరణం మొగానికి రంగేసుకోకుండానే ఆట ఆడతావుండాడు. పంతాలకు పోయి మీరూ, మీరూ కోట్లాడుకుంటే మీరే నష్టపోతారు అని అతను వాళ్ళలో ఆలోచనలు రేకిత్తిస్తాడు. అప్పటికే మంగలి రామన్న కరణం ఇంట్లో గడ్డాలు గీస్తు కొడుకు కరణం పశువులను కాస్తూ డబ్బు ఆశించకుండా చాకిరీ చేస్తుంటాడు. మునెప్ప కూడా మిషను కాడ కూలీగా డబ్బులు తీసుకోకుండా పనిచేస్తు భార్య ముక్కు పుడక కమ్మలు కుదవబెట్టి ఆ డబ్బులు అతనికే అప్పజెప్పింటాడు. వెంకటస్వామి చొరవతో ఇద్దరూ కరణం కుట్రను పసిగడతారు. "అంతే మునెప్ప మనం మోసపోయింది చాలు" అంటాడు.

కథలో రచయిత వర్గసమాజాన్ని, దోపిడీ శక్తులను, అణగారిన శక్తుల్ని రెండు వర్గాలను కల్పించారు. అలాగే వారిని చైతన్యపరిచే శక్తుల్ని కూడా సృష్టించారు. అంతవరకు బాగానే ఉంది. ఈ కథలో ఉన్న శిల్పపరమైన దోషం ఏమంటే, ఊరూరా నాటకాలాడే వెంకటస్వామి చైతన్యవంతంగా మాట్లాడటం ఎంత అర్థవంతమైనదో అలాగే మంగలోళ్ళు, మాలోళ్ళు ఒకే దగ్గర కలిసుండే అవకాశం ఎంత వరకూ ఉంటుంది? ఒకనొక పల్లెలో కలిసి వుండటమన్నది జరిగినా, తాను చెప్పదలచుకున్న అభ్యుదయానికి, లేదా కుల చైతన్యానికి వారు మాల, మంగలి కులాలుగా సృష్టించడం ఎంతవరకూ సమంజసం? వీరిద్దరినీ బి.సిలు గానే, లేదా ఎస్.సిలుగానే సృష్టించడం వలన తాను చెప్పదలచుకున్న విషయానికి, ఎంచుకునే పాత్రలు, వాటి చైతన్య స్థాయి ఎంత వరకు న్యాయం చేయగలుగుతాయన్నది ఖచ్చితంగా వాతావరణ కల్పనలో భాగం. అసలు సమస్య వారిద్దరూ అందులోనూ క్రింది, దిగువ మధ్య తరగతికి చెందిన కులాల మధ్య రచ్చజరుగుతుంటే, గ్రామంలోని ఆ యువకులకు చెందిన మిగిలిన కులాలవారు ఏమత్రం కలుగజేసుకోకుండా, చిలికి, చిలికి పెద్దది చేయకుండా ఉండటం అనేది సాధ్యమా? అన్న మీమాంస కలుగకమానదు.

రాయలసీమలో వ్యవసాయం జూదంగా మారి రైతులంతా కూలీలుగా మారుతున్న పరిణామంలో "నాలుగు చినుకులు పడితే నీకు తెగే మడి చెక్క నాకు తెగుతుంది" అంటాడు అడపం కథలోని మొగిలప్ప "ఇంక ఆయప్ప గడ్డం ఎవరు గొరుగుతారో గొరగనీ, ఆయప్ప ఇంటి గడప తొక్కను. నేనూ మడక దున్నతా" నంటాడు రాలిన చింతలోని రామన్న, పది గుంటల మడి చెక్క తన పేర రాయించుకోగానే, గడ్డం గీయమన్న కరణంతో నేను "మంగలి పని మానేశాను" అని నిబ్బరంగా తెగేసి చెప్తాడు, పరాభవం కథలోని వెరాలాయన. ముగ్గురు ఒకటో అరో భూమి ఉండి, కులవృత్తి చేసుకొనే పాత్రలు. వీరు తమకు జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని ఎదిరించి,

వ్యతిరేకించే పాత్రలే కావచ్చు కాని వారు తమ కులవృత్తి నుండి విముక్తి కావడానికి, రాయలసీమ కథా వస్తువులో వ్యవసాయాన్ని ప్రత్యామ్నయంగా చూపడం అనేది సరైన Justification కాదు. నిజంగా వారు వ్యవసాయంతో అంటే, ఎకరా అరెకరాలో వానొచ్చినపుడు పంట పండించి దానితో వారి జీవితాలను వెళ్ళమారుస్తూ తమ కుల వృత్తులను శాశ్వతంగా (అడపం విసిరేసి) దూరమవుతున్నట్లుగా చిత్రించటం సమంజసంగా లేదు. ఈ విషయాన్ని గుర్తించక పోవటం వలన కథలో కొంత నాటకీయత చోటు చేసుకుంది. గ్రామీణ జీవితానికి వెలుపల జీవిస్తున్న రచయిత పరికల్పన లేదా ఆకాంక్ష తప్ప వాస్తవ స్థితికి ప్రతిబింబం కాదు.

"కులవృత్తికి సాటిరాదు గువ్వలచెన్నా! అన్నమాట కులవృత్తులకు బయట ఉండి, కడుపు నిండిన వాళ్ళు చెప్పే కాలం చెల్లిన మాట. అణగారిన కులాలు అందులోనే బ్రతికేవాళ్ళకు తెలుస్తుంది అందులోని నష్టాలేవో. అందుకే "కులవృత్తులు చేసుకోని బతికేవాళ్ళకు గౌరవమేంది? అగౌరవమేంది? ఆ సంగతి మా గొర్రెలకు తెలీదు" అంటారు. వెరాలాయన పాత్ర ద్వారా "వృత్తులు నమ్ముకొని బావుకున్నది ఏమీలేదని తెలిసొచ్చింది. మూడు నాలుగు తరాలుగా మా చిన్నలు, పెద్దలు వృత్తిచేసి బతికినారు. ఏం బావుకున్నారు? ఏమీలేదు." అని కుల గౌరవాల భ్రమల్ని తేల్చిపారేస్తారు రచయిత.

భూస్వామ్య వ్యవస్థలో క్రింది వర్గాల చేత పనిచేయించుకున్నా, కడుపు కింత తిండి దొరికేంత సమృద్ధికి, కూలోడి పట్ల ఎంత దాక్షిణ్యం చూపించినా, ఒక స్థాయిని మానవ సంబంధాలకు లోటుండేది కాదు. కానీ భూస్వామ్య వ్యవస్థ నుండి అర్ధవలస భూసామ్య వ్యవస్థలోకి పరిణమిస్తున్న దశలో ఆ మాత్రం మానవత్వానికి కూడా చోటులేనితనాన్ని "పరాభవం" కథలో చిత్రించడం జరిగింది.

తుమ్మల రామకృష్ణ అభ్యుదయ రచయిత. ఈమాట ఈ సందర్భంలో కొంత Out dated గా అనిపించినా, వర్గసమాజాన్ని కుల స్పృహతో గ్రామీణ వృత్తి కథలు రాస్తున్న రచయిత. గ్రామీణ జీవితంలోని స్థితిగతులనూ, సంఘర్షణలనూ చిత్రించటంలోనూ, తమకు జరిగిన అన్యాయాల్ని ఎదిరించే శక్తులుగా చైతన్య వంతమైన పాత్రలైన మొగిలప్పా, నాగమ్మ, కృష్ణారెడ్డి, వెంకటస్వామి, వెరాలాయన, సిద్ధప్ప పాత్రల్ని సృష్టించడంలో తాను చెప్పదలుచుకున్న విషయం పట్ల స్పష్టత ఉంది. వచ్చిన చిక్కంతా వాతావరణ కల్పనలోనే. ఈ విషయంలో మరింత శ్రద్ధ కనబరచక తప్పదు.

దాదాపు 12 కథలున్న "మట్టిపొయ్యి" సంపుటిలో రాయలసీమలోని జీవితాన్ని దాని బహుముఖ పార్శ్వాలలో చిత్రించటమే కాకుండా, రాయలసీమ మాండలికాన్ని శిల్ప విశేషంగా చేసుకొని చాలా వరకు మంచి కథలు రాశారు. ఈ సంపుటికి ముందుమాట రాసిన కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి అభిప్రాయపడ్డట్లు ఈ రచయిత ఇటీవల సామాజిక జీవితంలో వస్తున్న మార్పులు. ఆమార్పులకు కారణమైన సాంస్కృతిక ఆర్థిక కారణాలను, ఆ మార్పుల ఫలితంగా సామాజిక సంబంధాలలో, కుటుంబ సంబంధాలలో స్థూలంగా మనుషుల మధ్య తలెత్తుతున్న వైషమ్యాలు, స్పర్ధలు, సంక్షోభాలు ఆయన కథలకు ముడిసరుకయ్యాయి. ఈ ముడి సరుకులను మంచి కథలుగా మలచడంలో రచయిత మరింత కృషి చేయాలనే భావన సగటు పాఠకుడికి కలుగుతుంది. ఈ పరిమితి నుండి రచయిత బయటపడి మరిన్ని మంచి కథలు వృత్తిపరమైన జీవితాన్ని ఆవిష్కరించగలిగిన వస్తు, రూపాలను సమన్వయం చేసి రాస్తారని ఆశిద్దాం.

●

'ప్రస్థానం'కు చందా కట్టండి!
నెల నెలా మీ ఇంటికే ప్రస్థానం తెప్పించుకోండి!!

సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రిక చందా వివరాలు

సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) : రు.120/- **సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) : రు. 150/-**

అయిదేళ్లకు : రు. 500/- — పదేళ్లకు : రు. 900/- — విడి ప్రతి : రు. 10/-

చందా దారులకు విజ్ఞప్తి: **చిరునామా పైన చందా ప్రారంభ మరియు ముగింపు నెలలు సూచించబడినవి. దయచేసి చందా ముగిసిన వారు తమ ముగింపు నెలను గుర్తించి వెంటనే చందాను పునరుద్ధరించుకోగలరు.**

మేనేజర్
ప్రస్థానం
1-1-187/1/2, వివేక్‌నగర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20
వివరాలకు : 040-27660013, సెల్: 9490099059 ; ఇ.మెయిల్: Prasthanam_ss@yahoo.co.in

సహజ వారసత్వం జానపద కళలు సాహిత్యం

■ పూసల రజనీగంగాధర్

'జానపదం' అనే పదానికి అర్థం జానపదుల నుండి పుట్టిన, లేదా జానపదుల సంబంధమైన అనే అర్థాన్ని స్థూలంగా చెప్పుకోవచ్చు. జానపదుల నుండి పుట్టినవే జానపదాలు. జానపదాల్లో ప్రాచీన నాగరికత, ప్రాచీన సంస్కృతి, ఆచార వ్యవహారాలు విస్పష్టంగా కనిపిస్తాయి. ఈ జానపదులకు సంబంధించిన కళలనే జానపద కళలని, ఆ సాహిత్యాన్ని జానపద సాహిత్యమని ఆ సంగీతాన్ని జానపద సంగీతమని గేయాలను జానపద గేయాలని అనడం జరిగింది. జానపదాలు అంటే ఆ సాహిత్యం, ఆ సంగీతం, శ్రమ జీవుల సొత్తు అని చెప్పవచ్చు.

జానపద సాహిత్య ఆవిర్భావం : జానపద సాహిత్యానికి అజ్ఞాత కర్తృత్వం ప్రధాన లక్షణం. తొలినాటి మానవుడు భాష నేర్వడానికి పూర్వం తన భావ వ్యక్తీకరణ కొరకు హావభావాలను ప్రదర్శిస్తూ అసందర్భంగా తన నోటి వెంట అప్రయత్నంగా వచ్చిన కొన్ని శబ్దాలకు మాటల రూపాన్నిచ్చి తదుపరి కాలంలో దానికి అక్షర రూపాన్ని సంతరింపజేశాడు. భాష ఏర్పడిన తరువాత కొన్ని కొన్ని సందర్భాలలో ఆ వ్యక్తి ఆవేశంతోనో ఆనందంతోనో స్పందించినప్పుడు అప్రయత్నంగా తన నోటి వెంట లయబద్ధంగా పుట్టుకొచ్చిన గానానుకూలమైన పదాల కలయికే జానపద సాహిత్యమయ్యింది. మౌఖికమైన ఈ సాహిత్యానికి కవులందరూ అజ్ఞాతకవులే.

జానపద కళలు : సాహిత్యానికి కళలకు అవినాభావ సంబంధం ఉంది. కళలకు సాహిత్యమే ప్రధానం అయితే కొన్ని వాద్య, నృత్య అభినయ ప్రధానమైన కళలు కూడా ఉన్నాయి. వాటికి సాహిత్యంతో సంబంధం లేదు. ఎక్కువ భాగం కళలు సాహిత్యాధారాలనేది వాస్తవం. కళలు అనేక రకాలుగా ఉన్నాయి. వాటిలో జానపదులకు సంబంధించిన కళలు జానపదకళలు. తొలినాటి మానవుడు ఆనంద పారవశ్యంతో గానం చేస్తూ లయబద్ధంగా వేసిన అడుగులు చేసిన అభినయమే నృత్యరూపాన్ని సంతరించుకున్నది. ఆవిధంగా ప్రారంభించబడిన అభినయ గాన ప్రదర్శనా యోగ్యమైన కళలు ఒక్కొక్కటి మరికొన్ని రూపాలుగా రూపాంతరం చెందాయి.

జానపద కథా గేయాలు : ఈనాటి పరిస్థితిలా ప్రదర్శనకు ప్రత్యేకమైన వేదికలు ఆనాడు లేవు. కేవలం గాయక బిక్షకులు గాన యోగ్యమైన గేయాలను ఆలపిస్తూ సంచారం చేస్తూ తద్వారా పొట్టపోసుకొనేవారు. ఈ జానపద గేయాలు భావాంశాలు ప్రధానమైనవిగా ఉండి కాలక్రమంలో కథాంశాలు ప్రధానంగా కథాగేయాలుగా మరో రూపాన్ని ప్రోదిచేసుకున్నాయి. కథాంశాలు ప్రధానం కావడంతో వీటికి శ్రావ్యమైన జానపద సంగీతంతో బాటు అభినయ ప్రదర్శన హావభావ ప్రకటన చోటుచేసుకొని వీటి ప్రదర్శనకు ఒక ప్రత్యేకమైన వేదిక కావలసి వచ్చింది. ఆనాడు రచ్చబండలు, గ్రామంలోని కూడలి దేవాలయాలు మొదలైనవి ప్రదర్శనా స్థలాలుగా ఉపయోగపడ్డాయి. ఈ ప్రదర్శనా యోగ్యమైన జానపద కథలు, కథను గానం చేసే జాతుల వారి పేరుల మీదుగా కొన్ని కథలు వెలిశాయి. అసలీ జానపద కథా గానాల్లో ప్రధానమైనది, వీధి భాగవతం. మరొకటి తోలుబొమ్మలాట.

వీధి భాగవతాలు : బొమ్మలాట, యక్షగానం, వీధినాటకం. కలాపం వీటినన్నింటినీ భాగవతాలుగానే పిలుస్తున్నా ప్రదర్శనా విధానంలో భిన్నరీతులు ఉన్నాయి. యక్షగానాల్లో, చిందు యక్షగానం దీనినే చిందు భాగవతమని కూడా అంటారు. అందులో ఆహార్యం ఉత్తర కెనడా యక్ష గానాలను పోలి ఉంటుంది. ఇది ఎస్.సి.ల వృత్తి కళారూపంగా పేరు పొందింది. ఇందులో స్త్రీలు స్త్రీ వేషాలే గాక పురుష వేషాలు కూడా వేస్తుండేవారు. 'తూర్పు భాగవతం' పారిజాతం కథ ఆధారంగా మలచబడ్డ భామాకలాపం.ఇది కేవలం విజయనగరం శ్రీకాకుళం

విశాఖ జిల్లాలలో మాత్రమే కన్పిస్తుంది.

వీధి నాటకం : దీన్ని 'వీధి భాగవతం' 'బయలాట' అంటారు. చిత్తూరు, కడప, గుంటూరు, మెదక్ నల్గొండ జిల్లాల్లో విస్తృతంగా ఉంది.

పగటి వేషాలు : నాటకం ప్రేక్షకులను ఒక చోటికి చేర్చి ప్రదర్శించేదైతే, పగటి వేషం ప్రేక్షకుల దగ్గరకు వెళ్ళి ప్రదర్శించేది. ఇది తూర్పు గోదావరి పశ్చిమగోదావరి కృష్ణా జిల్లాలోని కూచిపూడి ఈ కళలకు ప్రసిద్ధి.

తోలు బొమ్మలాటలు : తోలుతో తయారు చేయబడిన బొమ్మలను తెరవెనుక నుండి ఆడించడం వలన తోలుబొమ్మలాట అని పేరు వచ్చింది. ఇది కేవలం ఇతిహాస వస్తు ప్రధానమైనది.

ఈ ప్రదర్శనోద్దేశ్యంలో భక్తి ప్రాధాన్యత ఎక్కువ. దీనికి సంగీతంతోబాటు సాహిత్యం కూడా అంతే ప్రధానంగా ఉంటుంది. దీన్ని సంచార జాతుల వారు ప్రదర్శిస్తారు. కానీ వీరికి తోలుబొమ్మలవారు లేదా బొమ్మలాటవారు అన్నపేరు సార్ధకమయ్యింది. గతంలో జంగాలు, పద్మశాలీలు కూడా ఈ ప్రదర్శన లిచ్చేవారు. ప్రస్తుతం ఆరెమరాఠీవారు మాత్రమే ప్రదర్శిస్తున్నారు. రాయలసీమ కోస్తా ఆంధ్రాలలో ప్రముఖంగా ఉండేవారు. దీనిలో జానపద సాహిత్యానికి తోడు ఇతిహాసాలలో శ్లోకాలు పద్యాలు కూడా గానం చేయడం జరుగుతుంది. నృత్యగీతంగా మొదట ప్రచారంలో ఉన్న ఈ ప్రక్రియనే తరువాత 'కథాగేయం' అని పిలిచారు. జానపద సాహిత్య లక్షణాలు ప్రపంచమంతా ఒకే విధంగా ఉండడం విశేషం. ఇంగ్లీషులో ఈ కథాగేయాలకు "Balled Folk Epic," "narrative poim" అనే పదాలు వాడుకలో ఉన్నాయి. మధ్యకాలపు యూరపు దేశాలలో ఈ జానపద గేయ కథలకు Balled అనే పేరు ఏర్పడింది. ఈ పదం లాటిన్‌లోని Balled అనే పదం నుండి పుట్టింది. ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచి జర్మన్ భాషల్లో Balled అని వ్యవహరిస్తే రష్యన్ భాషలో Bylini అని లాటిన్‌లోని Ballare అని వ్యవహరిస్తున్నారు. ఇంచుమించు ఇవన్నీ సమానార్థకాలే "Balled is a song to which folk used to dance. Yet mearly every variety of short poem in English has been called a balled". ఈ కథా గేయాల్లో వీర రౌద్ర కరుణ రస ప్రధానాలైన కథాగేయాలు వీర గాథాగేయాలుగా వేరుపడ్డాయి.

జానపద కథలు-రకాలు

జంగం కథలు : శైవ మత వ్యాప్తికి దోహదం చేయడానికి ప్రారంభమైన ఈ కథలను 'జంగం' జాతివారు గానం చేయడం వలన ఈ కథలకు జంగం కథలు అని జాతిపరంగా నామసార్ధకమయ్యింది. వీరు ఊరూరా తిరుగుతూ శైవమత ప్రచారానికై కథాగానం చేసేవారు. ఈ కథను గానం చేయడానికి ఒక కథకుడు, ఒక్కరు లేదా ఇద్దరు వంతలు ఉంటారు. ప్రారంభదశలో శైవమత ప్రచారానికే ప్రాధాన్యతనిచ్చిన ఈ జంగం కథకులు దీనినే జీవనాధారంగా చేసికొని వృత్తికళగా స్వీకరించడంతో కథకునితో బాటు వంతలు వారి భార్యలే కావడం విశేషం.

వీర విద్యావంతుల కథలు : వీర విద్యావంతులు గానం చేయడం వలన ఈ కథలకు వీర విద్యావంతుల కథలు అని పేరు వచ్చింది. వీర ప్రధానంగా రాయలసీమ ప్రాంతంలోని వారు కావడం చేత పల్నాటి యుద్ధం కథను ప్రధానంగా గానం చేస్తారు.

కొమ్ముగొల్లల కథ : కొమ్ము గొల్లలు అనే జాతి ఈ కథను గానం చేయడం వల్ల ఈ కథలకు కొమ్ము గొల్లల కథ అని పేరు వచ్చింది. దీనినే కొమ్ము కథ అని కూడా అంటారు. వీరు కాటమరాజు కథను గానం చేస్తారు. ఈ కథలో 'కొమ్ము' ప్రధానమైన నాదపరికరం. ఈ విధంగా కథలను గానం చేసేవారి పేరు మీదుగానే గాక కథకులు ఉపయోగించే వాద్యాలను బట్టికూడా కొన్ని పేర్లు వచ్చాయి. వీటిలో ప్రధానమైనవి తంబుఱ కథ, బుఱ్ఱకథ, కంజరి కథ, జముకుల కథ, రుంజు కథ, కొమ్ముకథ మొదలైనవి. ఇవిగాక గొల్లసుద్దులు, ఒగ్గుకథ, 'ఆ' కథ, కిన్నెర కథ మొదలైనవి మరికొన్ని 'ఒగ్గుకథ' అభినయ నృత్యాలకు ప్రాధాన్యతనిస్తే కిన్నెర కథలో లాలిత్యం, కరుణ, జంగం కథలో వీరత్వం ప్రధానాంశాలు.

యక్షగానం : హరికథను కూడా యక్షగానం గానే పూర్వం వ్యవహరించేవారు. యక్షులు గానం చేయడం వల్ల ఆనాడు దీనికా పేరు వచ్చిందని నానుడి. దీనిలో సంగీత సాహిత్యాలు సమపాళ్ళలో ఉంటాయి. ఈ హరికథ కూడా జానపదకళే అయినప్పటికీ ప్రస్తుత కాలంలో దీన్ని జానపద కళల్లో పేర్కొనడానికి వీల్లేదు. ఎందుచేతనంటే మాత్రా ఛందస్సుతో కూడిన రగడలు, ద్విపదలు ఇందులో చోటుచేసుకున్నా భాషాపరంగా ఇది జానపదుల వ్యవహార శైలికి దూరంగా ఉండి కేవలం ఐతిహాసికమైనందున దీనిని జానపద కళ నుండి వేరు చేసి చూడాల్సి వస్తుంది. ఎందుకంటే జానపద సాహిత్యం కాని, సంగీతం గాని జానపదుల నోటి నుండి ఆనందావేశాల సందర్భాలలో అ ప్రయత్నంగా జాలువారినవే. వాటికి నియమ నిబంధనలు నిర్దుష్టమైన ఛందస్సు కర్తృత్వము లేవు. అట్టి జానపద శైలికి భిన్నంగా సంగీత సాహిత్యాలు ఇందులో చోటు చేసుకోవడం చేత దీనిని జానపద కళ అనడంలో ఔచిత్యంలేదు. అయితే ప్రస్తుతం ప్రభుత్వ పథకాల ప్రచార సాధనంగా ఈ కళను ఉపయోగించుకోవడం వల్ల భక్తిరస ప్రధానమైన కథల ప్రాధాన్యత తగ్గి ప్రస్తుత వివిధాంశాల కథావస్తువులుగా హరికథలు కూడా రూపుదిద్దుకొంటున్నాయి. ఈ హరికథలను గానం చేసేవాళ్ళను భాగవతులని హరిదాసులని హరికథా భాగవతులని ఆంధ్రలో వివిధ రకాలుగా పిలుస్తుంటే ఈ కళారూపాన్ని తమిళలు 'కాలక్షేపమని' మహారాష్ట్రులు 'అరంగీ' అని పిలుస్తున్నారు. ఐతిహాసిక యుగంలోని కుశలవులు గానం చేసిన రామాయణం ఈ కోవకు చెందినదే. తొలుత దీనిని యక్షగానమనే పిలిచారు. అయితే యక్షగానం బహువ్యక్తికంకాగా, హరికథ ఏకవ్యక్తికమై బహుపాత్రాభినయంతో చేసే ఒక సంగీతోపన్యాసం అని చెప్పవచ్చు. సంగీత సాహిత్యాభినయాలతో బాటు హాస్యంకూడా ప్రాధాన్యత సంతరించుకొంటుంది.

రుంజకథ : ఈ కథను విశ్వబ్రహ్మణుల వివాహాదిశుభకార్యాల సందర్భంగా గానం చేస్తారు. విశ్వబ్రహ్మణులను యాచన చేసే ఒక ప్రత్యేకమైన జాతివారు ఈ కథను గానం చేస్తారు. వీరు శివభక్తులు. బ్రహ్మచేత సంహరించబడిన రహుంజుడనే రాక్షసుని చర్మాన్ని ఎముకలను నాడులను ఉపయోగించి ఈ వాద్య పరికరం నిర్మాణం చేయబడింది. రహుంజుడనే రాక్షసుని దేహం కావడం వల్ల దీనికి

వాడిన వసంతం

జి. లెనిన్ శ్రీనివాస్

పురోగమిస్తున్నామా?
తిరోగమిస్తున్నామా మనం?
భ్రమలు బలి చేస్తున్నాయిక్కడ
పదునైన పౌరుషం ప్రశ్నిస్తుందిక్కడే
ప్రతి పేరుకు చివర, - వాహనాలకు
దర్శనమిస్తున్న 'కులం' గళం సంకేతాలు!
అలంకారమా? అధికార హోదానా?
యిదేనా శుభోదయం! నవోదయం!?
అదే లేకపోతే-
ఉనికే లేదా, గుర్తింపు కరువా?
ఊరూరుకు మసకబారిన చంద్రులు
వాడిన వసంతాల
గతిమారని బ్రతుకులు
ఎడారి జీవులుగా వుండి
ఆత్మవిశ్వాసం రెక్కలు తెగి నేల కూలినవాళ్ళే
ఆమడ దూరాన విసిరిన ఇస్తళ్ళై
ఆర్థిక రాజకీయ అసమానతలను
నిలదీయకుండా- నీ ప్రశ్న
బావగారి వైద్యంపై చిర్రుబుర్రులెందుకు?
ఎవరికి వారే గిరికీలు గీసుకుని
ఎవరిదారి వారిదైతే-
మన గమ్యం గోదారి కాదా?
గోప్యం లేని ప్రదర్శనలో-
అగ్రవర్ణం దృష్టిలో మన ఊగిసలాటే
గుడిసె గుండె చప్పుడు
ఆత్మఘోషల సవ్వడి ఆలకించే-
చదువుకున్న వాళ్ళం!
సమాజాన్ని సంస్కరించేవాళ్ళం!!
గతులు, సుతులూ ఎరిగిన వాళ్ళం!!!
అగౌరవ అంకుశాలతో గాయాలై
కలిగిన వారిళ్ళలో-
కసువూడ్చి, కన్నీరోడ్చి-
పంటలు పండించి, గాదెలు నింపి
అశృత నయనాలతో-
అంబలి తాగి బతుకు పీఠంపై
బలిపశువులుగా నిలిచినోళ్ళం!
ఎవరి కులగోత్రాలు వారికి గొప్పే-
ఎదుటివాడు నా కన్నా తక్కువేనంటే-
కొలిమిలో కాగే కర్రును ఒడిలో దాచుకోవడమే-

భూబకాసురులు

పాలపర్తి ఉమాదేవి

వదలొద్దు వదలొద్దు
గజం కూడా వదలొద్దు
కబ్జా చేద్దాం కాసులు పండిద్దాం
స్మశానాన్ని ఆవాసం చేద్దాం
సమాధిపైనే పునాది వేద్దాం
కాటితో ఇంకా పని యేముంది
కరెంట్ పెడితే చాలదా?
దీర్ఘకాల ప్రణాళిక లెందుకు?
జీవితకాలం యోచన లెందుకు?
జీవిత చక్రం మారుద్దాం
రాత్రికి రాత్రే రాజులమవుదాం
బంగరు భవితకు బాటలు వేద్దాం
గద్దె దిగే లోపలే సర్దుకుందాం అందరం
గుట్టుగానే కానిద్దాం
గుర్తులుంటే చెరిపేద్దాం
గొంతుక లేపి ప్రశ్నిస్తే కుత్తుకలే కోసేద్దాం
మేము చెప్పిందే వేదం
మాతో ఎందుకు వాదం?
పచ్చని చెట్లను నరుకుదాం
పచ్చనోట్లగా మారుద్దాం
ఫ్లాట్లను చేసి అమ్ముదాం
రియలెస్టేట్ సింబల్ అవుదాం
బడాబాబులై రుబాబు చేద్దాం
బడుగు జీవులకు బైబై చెపుదాం

'రహుంజ' అన పేరు వచ్చింది. కాలక్రమేణా ఉచ్చారణా సౌలభ్యం కోసం నేడది ప్రజల్లో 'రుంజ'గా స్థిరపడింది. రుంజతో చెప్పేకథ కాబట్టి దీనికి రుంజ కథ అనిపేరు. దీనికి గానంతో బాటు వాద్యం ప్రధానం. ఇటువంటి కళారూపాలే గాక పల్లెవాసులు పనిపాటులందు వరిచేలు ఊడ్పులు, కోతలు మొదలైన వ్యవసాయ పనులందు స్త్రీలు, పంటనూర్పులు, గడ్డపని, పారపని మొదలైన పనులందు పురుషులు తమ కష్టాన్ని మరచి పని వేగంగా జరిగేందుకు తోటి పనివారిని ఉత్సాహ పరిచేందుకు గానం చేసే కథలు కూడా ఉన్నాయి. వినడానికి శ్రావ్యంగానూ, ఆహ్లాదంగానూ ఉండే ఈ కథలను ప్రధాన కథకులుగా ఒకరు గానం చేస్తుంటే ఆమెకు లేదా అతనికి వంతలుగా ఇద్దరు లేదా కొంతమంది లేక అందరూ వంత పాడుతూ ఉంటారు.

బుఱ్ఱకథ : పైనుదహరించిన జానపదకళలైన జంగం కథ, గొల్లసుద్దులు, ఒగ్గుకథ కొమ్ముకథ శారదకథ, కిన్నెరకథ, జముకులకథ, రుంజకథ, హరికథ మొదలైన వాటన్నింటి సమాహారమే బుఱ్ఱకథ. అప్పటివరకు గాయక భిక్షుకుల జీవనోపాధిగా ఉన్న ఈ కథ కమ్యూనిస్టుల ప్రచార సాధనంగా ముఖ్యంగా ప్రజానాట్య మండలి ప్రధాన కళా ప్రక్రియగా ప్రసిద్ధి కెక్కింది. బుర్రకథ పితామహులు పద్మశ్రీ నాజర్ గారు చక్కగా మెరుగులు దిద్ది రంగస్థలం ఎక్కించి దృశ్యకావ్యంగా దీన్ని మలిచారు. బుఱ్ఱకథను తొలుతగా గానం చేసిన వారిలో సుంకర సత్యనారాయణ,కాకుమాని సుబ్బారావు లక్ష్మీకాంతమోహన్. అద్దూరి అయోధ్యరామకృష్ణ, తిరునగరి రామాంజనేయులు, కూరపాటి వెంకటరాజు వంటివారు ముఖ్యులు. ఈనాడు ఆంధ్రరాష్ట్రంలో ప్రచారంలో ఉన్న వందలాది బుఱ్ఱకథల్లో వీరగాథలని మరో విభాగం ఉంది. వీటినే అద్భుత కథాగేయాలని కూడా అంటారు. వీటిలో శృంగార కరుణ వీర రౌద్ర రసాలు ప్రధానంగా ఉంటాయి. వీటిలో బాలనాగమ్మ కథ బాలరాజు కథ కాంభోజరాజు కథ, కాశీమజిలీ కథ, చిన్నమ్మ కథ, మదనకామరాజు కథ, దేశింగురాజు కథ, కాకమ్మ కథ ముఖ్యమైనవి. ఈ బుఱ్ఱకథ ప్రక్రియ నుండి పుట్టినదే ప్రస్తుతం One Man Show గా ప్రచారంలో నున్న కంజరి కథ.

కంజరి కథ : కంజరి అనే వాద్య పరికరంతో గానం చేయబడే ఈ కథకు కంజరి కథ అనిపేరు. బుఱ్ఱకథ కళాకారులే వేరుపడి ఒక్కొక్కరుగా ఈ ప్రక్రియను గానం చేస్తున్నారు. బుఱ్ఱకథకు జన్మస్థానం నాజర్ వల్ల గుంటూరు జిల్లాగా గుర్తించబడితే, కంజరికథకు జన్మస్థానం పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా, జంగారెడ్డి గూడెం. ఈ కథకు సాహిత్యం కూడా ఇక్కడే పుట్టింది. ప్రస్తుతం పదిమంది కంజరి కథ కళాకారులు ప్రచారంలో ఉన్నారు. ఈ కథలో ప్రధానమైనది వీరబ్రహ్మం గారి జీవిత చరిత్ర, అంబేద్కర్ జీవితచరిత్ర.

ఈ విధంగా జానపద కళలు, అనేక కళారూపాలను సంతరించుకొని బుఱ్ఱకథగా రూపాంతరం చెంది అందుండి కంజరి కథ అనే మరో క్రొత్త ప్రక్రియగా విరాజిల్లుతుంది. నూతనంగా ఎన్ని పాశ్చాత్య పోకడలు కళారూపాలను సంతరించుకొన్నా జానపద కళలు ఎప్పుడూ సజీవాలే, ఆదరణీయాలే.... ●

◆ కథ

అతి

■ ఎమ్.వి.వి. సత్యనారాయణ

రాజయ్య గారిని అనుకోకుండా రోడ్డుమీద కలిశాను. మొదట ఆయనే నన్ను గుర్తుపట్టి పలకరించారు. ఈ మధ్య కాలంలో నాకు అస్వస్థత చేసి జుత్తంతా వూడిపోయింది. శరీరం సన్నబడింది. అందువల్ల చాలామంది పరిచయస్తులే నన్ను 'ఎవరా! ఎక్కడో చూశామే' అనుకుంటున్నారు.

''నడక చూసి నువ్వే అయ్యుండాలనిపించిందోయ్. ఇంతకూ నువ్వు నువ్వేనా?" అన్నాడు రాజయ్య గారు.

నవ్వుకున్నాం ఇద్దరమూ.

రోడ్డు పక్కనే వున్న ఉడిపి కేఫ్‌లోకి ఆయన చెయ్యి పట్టుకు నడిపించాను. అసిస్టెంట్ పోలీస్ కమీషనర్‌గా వున్నప్పుడు ఒక ఎన్‌కౌంటర్‌లో ఆయన కాలికి తూటా దిగబడింది. అందువల్ల ఆయనకు మెట్లెక్కడంలో ఇబ్బంది వుంది.

దరిమిలా డి.సి.పి. గా పదవీ విరమణ చేశాడు రాజయ్య గారు.

బల్లకి అటూ ఇటూ కూర్చున్నాము. కాఫీ ఆర్డరిచ్చాము.

"రాష్ట్ర ప్రభుత్వంలో తీరికలేని ఉద్యోగం చేసి నువ్వు ఆరోగ్యం పాడుచేసుకున్నావు. గుర్తింపూ, మెచ్చుకోలూ లేని ఉద్యోగం చేసి నేను నడకపోగొట్టుకున్నాను." అన్నాడు రాజయ్య గారు.

తలూపాను. కాఫీలు వచ్చాయి. ఇద్దరం కాఫీ తాగాం.

"నడిచే బయలుదేరారు. దగ్గరికేనా?" అడిగాను.

మా ఇద్దరి వయస్సులూ ఇంచుమించు ఒకటే. ముప్పై ఐదేళ్ళ స్నేహం మాది.

"బాగానే కలిశావయ్యా! టూ టౌన్ పోలీస్ స్టేషన్ నుంచి ఒక 'కనబడుటలేదు' కేసు గురించి తెలిసింది. నలభైయేళ్ళ వాడు తన పాతికేళ్ళ వయస్సులో మిస్సింగ్. ఒకసారి మాట్లాడదాం రండి సార్ అన్నాడు యస్.ఐ. అతడు మా ఇంట్లో వుండి చదువుకున్నాడు".

"అంటే ఆ మనిషి కనిపించి పదిహేనేళ్ళయ్యిందా?"

"ఊ! మరో విచిత్రం చెప్పనా! అతడి భార్యకు వారం రోజుల క్రితం కలలో కనిపించి త్వరలో ఇంటికి తిరిగి వస్తానన్నాడట."

"పాతికేళ్ళ వయస్సులో కనిపించాడో, నలభైయేళ్ళ వయస్సులో కనిపించాడో!"

రాజయ్య గారు నావైపు చురుగ్గా చూశాడు. కించిత్ ఇబ్బందిగా కదిలి నవ్వు కొనితెచ్చుకోబోయాను.

"నువ్వూ రాకూడదూ! కేసు వివరాలు తెలుసుకుందాం."

'ఇంక కేసేముంది? ఇంటికి వస్తానన్నవాడు వస్తాడు. లేదా కల కల్ల అని తేలుతుంది. అంతే!"

"అంత తేలిగ్గా కొట్టి పారెయ్యక! మీ వంటి పౌరులు అప్పజెప్పిన కేసులన్నీ ఇలాగే కొట్టిపారేస్తారా పోలీసులు? ఏ కేసులో ఏముందో తెలుసుకోవాలి కదా!"

నవ్వాను. పోలీసులు ప్రతికేసూ పరిశోధిస్తున్నారా! లోతులకు వెళ్ళగలిగేటంత ఓపికా, నిజాయితీ, తగినంతమంది సిబ్బందీ డిపార్టుమెంట్‌లో వుంటే కదా! రాజయ్య గారి వెంట నడుచుకుంటూ టూటౌన్ పోలీస్ స్టేషన్ జేరుకున్నాను.

రాజయ్య గారిని చూడగానే ఎస్.ఐ. లేచి నిలబడి శాల్యూట్ కొట్టాడు. ఆయనకీ, నాకూ తన ఎదుట రెండు కుర్చీలు చూపించాడు. "థాంక్స్ సర్! కబురు పంపగానే వచ్చారు. బయలుదేరే ముందు ఫోన్ చేస్తే నేనే వచ్చేవాడిని!" అన్నాడు ఎస్.ఐ.

మూడు కూల్‌డ్రింక్‌లు తెచ్చి సర్వ్ చేశాడు హోం గార్డ్.

"అలాంటప్పుడు ఈ మహాశయుడు నాకు గుర్తొచ్చేవాడు కాదు" అంటూ నా గురించి పరిచయం చేశాడు రాజయ్య గారు. ఎస్.ఐ. నన్ను విష్ చేశాడు. పైగా, ''మీరిద్దరూ కలిసే వెళుతున్నారన్నమాట!" అన్నాడు.

నాకు కలిగిన ఆశ్చర్యం అంతా ఇంతా కాదు. ఏ ఊరు? ఏం కథ? ఎవరు వాళ్ళు? నాకేమి సంబంధం? ఎందుకు వెళ్ళాలి?

నా ప్రశ్నలతో సంబంధం లేకుండానే రాజయ్య గారే నిర్ణయం తీసుకున్నాడు.

విశాఖపట్నం జిల్లాలో మావోయిస్టులు మసలే చింతపల్లి గ్రామంలో ఒక చివరగా ఉన్న పాతకాలపు బంగ్లా అది. బ్రిటీష్ వారి అటవీ శాఖాధికారి ఆ బంగ్లాలో నివసించేవాడు. ఆయన పేరూ, హోదా ఒక పలకమీద వీధి గుమ్మంమీద తాపడం చేశాడు. రాతికట్టు బంగ్లా అక్కడక్కడా చాలా వరకూ తన పూర్వపు ప్రాభవం కోల్పోయి ప్రస్తుతానికి భూత్‌బంగ్లాలా ఉంది. బంగ్లా ఆవరణ చుట్టూ పిచ్చి మొక్కలు పెరిగాయి. వాటిలో మనుషులు సులువుగా దాక్కోవచ్చు. పిచ్చి మొక్కలు దాటుకుని రాతికట్టు చప్టాల మీద నిలబడ్డాం రాజయ్య గారూ నేనూ. పనివాడు అటుగా వచ్చి మమ్మల్ని చూసి నిర్ఘాంతపోయాడు. తన జన్మలో మనుషులను చూడలేనట్టుంది అతడి చూపు. లోపలికి పరుగెత్తుకు వెళ్ళాడు. బంగ్లాలో అడుగుపెట్టాం. చాలా గదులున్నాయి. గదులకు మధ్యగా పెద్ద హాలు ఉంది. తరవాతి కాలంలో నింపిన చెక్క సున్నం రాలుస్తున్నాయి గోడలు.

"దండాలు సామీ దండాలు!"

తుళ్ళిపడి ఒకరి మొహాలు ఒకరు చూసుకున్నాం. ఆమెకు ముప్పై ఐదేళ్ళ వయస్సుంటుంది. ఒంటి మీద బ్లౌజ్ లేదు. ఆకుపచ్చరంగు ముతక చీర ఒంటికి చుట్టుకుంది. కాళ్ళకు బరువైన వెండి కడియాలూ, మెడలో బంగారు కంటె, చేతులకు కడియాల్లాంటివి రెండేసి చొప్పున బంగారు గాజులూ, నుదుటన జార్జి చక్రవర్తి రూపాయి కాసంత కుంకుమ బొట్టూ, దాని క్రింద మోటదైన ముక్కుపుడకా, చుట్ట కాల్చిన పెదిమలూ.

"జోగమ్మ..." అన్నాడు రాజయ్య గారు.

ఆమె కళ్ళు ఆశ్చర్యంతో పెద్దవయ్యాయి.

"ఎస్.ఐ. గారు నీ గురించి వివరంగా చెప్పారు. అందువల్ల నువ్వే జోగమ్మవి అయ్యి ఉండాలని పేరుతో పిలిచాను."

ఆమె సంతోషంగా ఉప్పొంగిపోతూ మా ఇద్దరికీ మజ్జిగ అందించింది.

"నీ భర్త పదిహేనేళ్ళ క్రితం మాయమయ్యాడని పోలీసులు చెప్పారు. ఆయన మాయమైన రోజున ఏం జరిగిందో చెప్పగలవా?" అడిగాను.

తన భర్త ప్రసక్తి వచ్చినందువల్ల కాబోలు జోగమ్మ మొహంలోకి ఒక్కసారిగా ఆనందం దాని వెనకే విషాదం తోసుకొచ్చాయి. కళ్ళు మూసుకుని ఒక్కసారి తన రెండు అరచేతులూ కళ్ళకద్దుకుని తనకు తెలిసిన రీతిలో చెప్పుకుపోయింది. మా కర్థమైందేమంటే–

ఆ రోజు జోగమ్మ భర్త అప్పుడు దొర తన పుట్టిన రోజు సందర్భంగా తలంటుకుని, కొత్త పంచె కట్టుకుని, సిల్కు చొక్కా తొడుక్కున్నాడు. కాళ్ళకు నల్లటి తోలు చెప్పులు ధరించాడు. అతడి అన్న కొడుకు సమీప అటవీ గ్రామం నుండి శుభాకాంక్షలు తెలియపరచడానికి వచ్చినవాడు కాస్తా తమ గ్రామంలోకి చిరుతపులి ప్రవేశించిందనీ, వేటాడబోతే పారిపోయిందనీ చెప్పాడు. అప్పుడు దొర దగ్గర తెల్లదొరల కాలంనాటి తుపాకీ ఒకటుంది. తాను చిరుత పులిని వేటాడి తీరుతానని శపథం చేసి ఇంట్లోంచి బయలుదేరాడు. అక్కడికీ జోగమ్మ పుట్టిన రోజు నాడు బయలుదేరవద్దని వారించిందట.

'ఎ్రిమొగమా! పులిని యేటాడిన వంసమని సెప్పుకోవాల్న. అడ్డంరాక, సెర్మం తీసుకుని ఇదిగో ఈ ఎల్లిన గుమ్మాన్నే తిరిగొస్త' అన్నాడట అప్పన్న దొర.

ఆ గుమ్మం దక్షిణ గుమ్మం. అంతకు ముందే దాన్ని వాడవద్దని కులపెద్ద చెప్పాడట. అయినా సరే అప్పుడు దొర పులి తొందరలో ఆ గుమ్మంలోంచే వేటకు బయలుదేరి ఇక అలాగే మాయమైపోయాడు.

దక్షిణ గుమ్మం పరిశీలించాను. పెద్ద పెద్ద తలుపులూ, పుచ్చిపోయిన ద్వారబంధం, తలుపుల మీద లోహపు బుడిపెలు తాపడం చేసి ఉన్నాం.

"ఆయనొస్తడని కలవచ్చిన్నంక తలుపులూ, దోరం సుబ్బరం సెయ్యింటిన!" అంది జోగమ్మ.

"ఇంతకూ పదిహేనేళ్ల క్రితం అప్పుడు దొర చిరుతపులిని ఎదుర్కొన్నాడా? అతడి అన్న కొడుకు ఈ పదిహేనేళ్ళుగా ఎలాంటి సమాచారం ఇవ్వలేదా?" అడిగాడు రాజయ్య గారు.

"ఏడీ! ఆ పిల్లగాడూ అప్పుడేగందా మాయమైంది." అంది జోగమ్మ.

"అంటే ఇప్పుడు మాయమైంది ఒక్కడు కాదు ఇద్దరు" అన్నాను.

ఆమె తలూపుంది.

"వాళ్ళిద్దరినీ వెతికించలేదా?"

"పుట్ట పుట్టా, సెట్టు సెట్టూ గాలించినం. పులీ నేదు, మదుసులూ నేరు."

"అంటే పులిని వాళ్ళు చంపేసి వుంటారనుకోవాలా?" అన్నాను. ఆ వాక్యాన్ని రివర్స్‌లో అనుకోలేక.

"పులే ఆల్లని సంపేసిందనుకున్నం కానీ, నాకు ఏ మూలో నమ్మకం. ఆల్లు సచ్చిపోరని. మద్దె మద్దెన బతికే వున్నట్టు కలలొచ్చినయ్యి. పదేను రోజుల్లో ఇంటికొత్తనని కలలో సెప్పిందు. దయిర్నం కలిగింది."

"కలలో కనిపించింది అతడేనని ఎలా గుర్తుపట్టావు?" అడిగాను.

ఆమె నన్ను పసివాడిని చూసినట్టు చూసింది. భర్తను గుర్తుపట్టలేని ఆడదుంటుందా అంటూ నిలదీసింది.

"అప్పుడు దొర చెప్పిన ప్రకారం ఆయన ఏ రోజు తిరిగి రావచ్చు?" అడిగాడు రాజయ్య గారు.

"రేపు" ఆమె కళ్ళలో జ్యోతులు వెలిగాయి.

"మేము రేపే వచ్చి వుండేవాళ్ళం"

"అదేందన్నా మా ఇంట ఒక్క రాత్తిరి వుంటే ఏటయ్యింది?" అంది జోగమ్మ.

****

పట్నంలో బతికేవాళ్ళకి మన్యప్రాంతంలో ఎందుకు నిద్రపట్టదో నాకు స్పష్టంగా అర్థమయ్యింది. అతి నిశ్శబ్దం. చలి. దోమల సంగీతం. రగ్గులోంచి కూడా శరీరంలోకి తమ ఆయుధాలు గుచ్చుతున్నాయి. మధ్య మధ్య కీచురాళ్ళ రొద. పాతకాలం నాటి భవనం కావడంతో చమురు దీపం వెలుతురులో బూజులు వికృతంగా కనిపిస్తున్నాయి. రేడియో కానీ, సెల్‌ఫోన్ కాని పనిచెయ్యని ఆ మారుమూల ప్రాంతంలో ఇంకా ఎన్ని గంటలు గడపాలో అని నాకు దిగులు ప్రారంభమయ్యింది.

తెల్లవారేక నా దిగులు మాయమైంది.

తెలుగు ప్రజలను రాత్రింబవళ్ళూ ఆహ్లాదపరిచే టీవీ ఛానెళ్ళూ, వాటితోపాటు తెలుగు వార్తా ఛానెళ్ళూ తమ తమ కెమెరాలతో, కృత్రిమ విద్యుదుత్పత్తి సాధనాలనూ, అందుకు అనుకూలమైన ఇంధన వనరులనూ అంతకు మించి టీ షర్ట్ అమ్మాయిలనూ, జాకెట్స్ ధరించిన అబ్బాయిలనూ ఇబ్బడి ముబ్బడిగా ఆ చారిత్రక భవన ప్రాంగణంలో దింపాయి.

రాజయ్య గారికీ, నాకూ మతులు లేవు. వీళ్ళకి సమాచారం ఎవరందించారు? పదిహేనేళ్ళ క్రితం తప్పిపోయినవాడి గురించి ప్రపంచానికి అప్పటికప్పుడు తెలియజెప్పవలసినంత అవసరముందా? అతగాడు తన కొంపకు తిరిగిరావడంలో ఏం ప్రత్యేకత ఉంది?

గ్రామమంతా ఆ పురాతన భవనం వద్ద నేల ఈనింది. తమ వయస్సులతో తేడా లేకుండా టీ షర్ట్ అమ్మాయిల చుట్టూ గుంపులు చేరుతున్నాయి. అమ్మాయిలను చూసి రవికలు ధరించడం అలవాటు లేని ఆడవాళ్ళు కూడా తమ పమిటలు నిండుగా కప్పుకుంటున్నారు. మొహాల ముందు మైక్‌సెట్ వుంచి బేబీల్యాంప్స్ వెలుతురు వాళ్ళ మొహాల మీద ప్రసరింపచేసే సరికి గ్రామస్తులు తమకు లేని చైతన్యం తెచ్చుకుంటున్నారు.

పదిహేనేళ్ళ క్రితం నాటి అప్పుడు దొర స్మృతులను వాళ్ళు నెమరువేసుకుంటున్నారు. అప్పుడు దొర తమతో ఎంత సన్నిహితంగా మసులుకునేవాడో చెప్పుకొస్తున్నారు. ఆడవాళ్ళయితే నోటికి పమిటిచెంగులు అడ్డం పెట్టుకుని సందేహాస్పదంగా ఒకరినొకరు చూసుకుంటూ తమలో తాము నవ్వుకుంటున్నారు.

జోగమ్మ పట్టుచీర కట్టుకుని వడ్డాణం చుట్టుకుని చొప్పన్న నగలూ దిగేసుకుని ఎప్పటిలాగే రవిక లేకుండానే దిగబడింది. ఇక చూడాలి. కెమెరాలూ, సిబ్బందీ, బేబీల్యాంప్స్, మైక్స్ ఆమె మీద ఒకటే దాడి. అప్పుడు దొర పదిహేనేళ్ళ క్రితం ఏ గుమ్మంలోంచి ఎలా నడుచుకుంటూ వెళ్ళి ఎలా మాయమైపోయాడో ఆ చారిత్రాత్మక సింహద్వారాన్ని అణువణువూ చిత్రీకరించాయి కెమెరాలు. జోగమ్మను గుమ్మం ప్రక్కన నిలబెట్టి షాట్స్ తీసుకున్నారు. తన భర్త గురించి, అతడి అదృశ్యం గురించి జోగమ్మ కథనం మొదలుపెట్టింది.

'మీకు కల ఎప్పుడు వచ్చింది?'

'ఖచ్చితంగా తేదీ సమయం చెప్పగలరా?'

'ఆ ఒక్క కలేనా? ఇంకా కలలు వచ్చాయా?'

'పదిహేనేళ్ళ తర్వాతే ఈ రకంగా కలరావడానికి ప్రత్యేకత ఏమైనా వుందా?'

'కల వస్తుందని మీకు ముందే తెలుసా?'

'అప్పుడు దొరతో మీకు పెద్దలు కుదిర్చిన సంబంధమా? ప్రేమ వివాహమా?'

'మీ సంసారం ఎలా సాగింది?'

'ఆయన మాయమైపోయిన మొదటి రోజు మీకేమనిపించింది?'

'ఆయన ఇప్పుడు ఏ సమయంలో రావచ్చును?'

'మీ కలలో చిరుతపులి కనిపించిందా?'

'మీ బంధువుల అబ్బాయి సంగతేమిటి?'

'అతడు కలలోకి రాలేదా?'

ఒక్క ప్రశ్న కాదు. వెయ్యి ప్రశ్నలు. ఒక్క మైక్ కాదు. పదిహేను మైకులు. ఒక్క గొంతు కాదు. వంద గొంతులు. జోగమ్మది ఊపిరి సలపని విన్యాసం. తన భర్త కలలో కనిపించి ఇంటికి తిరిగి వస్తానన్న సంగతి విన్నాకనే ఆమె ఆహారం ముట్టింది. ఇంకా ఎన్నో సంగతులు చెబుతూ తన ప్రాతివత్యానికి తానే గీటురాళ్ళు ఇచ్చుకుంది.

వాళ్ళకు సంతానం లేదు కాబట్టి మరో వెయ్యి ప్రశ్నలు తగ్గాయి.

బైక్ మీద వార్తాహరుడు ఒకడు దిగబడ్డాడు. ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా అతన్ని చుట్టుముట్టింది. ఇంచుమించు అతడి మీద దాడి చేసింది. పొరుగు గ్రామాల ప్రజలు ఊరేగింపుగా కదిలివస్తూ అప్పుడు దొరను తోడుకొని వస్తున్నారట. అదీ వార్త. అప్పుడు దొర వస్తున్న వైపు మీడియా ఉరుకులు పరుగులు!

చివరికి అతగాడు గుంపుల్ని పద్మవ్యూహంలా ఛేదించుకుంటూ ఏ గుమ్మంలోంచి బయటకు వెళ్ళాడో తిరిగి అదే గుమ్మంలోంచి బంగ్లాలో అడుగుపెట్టాడు. కెమెరాలు తళుక్కుమన్నాయి. వీడియో షూటింగ్ అయితే నిరంతరాయంగా సాగింది. ఆ ప్రాంతమంతా పట్టపగలే పండువెన్నెల జాలువారింది.

అప్పుడు దొర పాతబడిపోయిన బట్టలతో పెరిగిన గడ్డంతో వికారంగా ఉన్నాడు. అతడు తన భుజం మీదనుంచి శిధిలమైపోతున్న వస్త్రంతో చుట్టిన మూట దింపుకున్నాడు. మీడియా అతడికి సహకరించింది.

'ఈ పదిహేనేళ్ళూ ఏమైపోయారు?'' ఈ సారి వందగొంతులూ కలసి ఒకే ప్రశ్నను సంధించాయి.

"పదిహేనేళ్ళయ్యిందా? నాకు మాత్రం ఒక్క రాత్రిలా వుంది.

కాపు

సి.హెచ్.వి. బృందావనరావు

గెనంమీద అతను పెట్టిన కాలు కమానై
చేను చేనంతా ఓ వాయులీనంగా మారిపోతుంది
పండిన పంటచేను సంగీతం వింటూ
అతను తృప్తిగా అడుగులు వేస్తూ పోతుంటే
శివుని తాండవ నృత్యహేలకు
వేనవేలు గోధుమ వన్నెత్రాచులు
పడగలెత్తుకొని పాదాభివందనం చేస్తున్నట్లు
బంగార్రంగు వరిబోదలన్నీ
అలలు అలలుగా సాగివచ్చి
అతని పాదాలను ముద్దాడతాయి
చేను చేనంతా రెండు సెలయేళ్ళుగా చీలి
అతని కాళ్ళకు దారి కల్పిస్తుంది
నిశ్శబ్దపుటలలకే దారం మధ్యలో
అతనో వటపత్రశాయిలా నిల్చుని
తన సృష్టిని సింహావలోకనం చేసుకుంటాడు
అతనూ పంటచేనూ కలసి
నిద్రపోతున్న చందమామను మేల్కొలిపి
దిక్కులకు చుక్కల్ని అలంకరిస్తారు

నిజానికి కాపూ, పంటచేనూ
రెండు వేర్వేరు విశేషాలు కావు
ఒకరు కష్టిస్తే, మరొకరు సృష్టిస్తూ
వారిద్దరూ, ఒకే అర్థానికి రెండు పర్యాయపదాలు
ఊహ బాగానే వుంది కాని, ఇదికాదు నేటి దృశ్యం
రైతు చెమటచుక్కల కల్లాపి చల్లగానే
మొలకల రంగవల్లులు దిద్దుకునే నేలపిల్ల
ఇప్పుడు కొత్తఫాషన్లు కోరుకుంటున్నది
ప్లాట్ల శకలాలుగా మార్చి మార్చి
వేలాల్లో పోటీదార్లకు చేర్చి చేర్చి
సెజ్‌ల సెక్స్‌షాపులకు తార్చి తార్చి
పైరవీలు చేసేవాడి అడ్డాలోకి
పైట సర్దుకుంటూ వెళ్ళిపోతున్నది
ఇప్పుడు రైతు
పురుగుల మందును పుక్కిలించే గరళకంఠుడు
పండని పొలంలో, ఎండుటాకుల సెజ్జమీది
వటపత్రశాయి

మనిషేంటి?

కాళహస్తి వెంకట శేషగిరి రావు

ఆకులు రాలిన
చెట్టు చింతించదు
రేపటి చిగురు కోసం
ఎదురు చూస్తుంది
అలలు వెళ్ళిపోయినా
సముద్రం నీరసించదు
పోటెత్తే అలలతో
పొంగి... పొంగి... పొర్లుతుంది
చినుకు రాలినా
ఆకాశం ఆలోచించదు
కరిగి... వానై... వాగై
జలధారలు కురిపిస్తుంది
నిటారుగా నిలబడ్డ
ఒంటరి వృక్షాన్ని చూడు
తల వంచని శౌర్యం కన్పిస్తుంది
తాను వానలో తడుస్తూ
మనకు గొడుగై ఒదారుస్తుంది
తాను ఎండకు ఎండుతూ
మనకు నీడై సేద తీరుస్తుంది

మత్తు నిద్రలోంచి లేచాను. నడక పుచ్చుకున్నాను. నా భుజం మీద ఈ మూట వుంచుకునే నిద్రపోయినట్టున్నాను."

అతడి భాషలో మార్పు గ్రహించాను.

"నిద్రపోక ముందు జరిగిన సంఘటనలు గుర్తున్నాయా?" అడిగింది మీడియా.

"కొద్దిగా, తుపాకీతో చిరుతపులిని కాల్చాను. మా అన్నకొడుకూ నేనూ కలిసి చర్మం వలిచాం. ఆలస్యం చేస్తే బొచ్చురాలిపోతుంది. చర్మాన్ని ఎండలో పెట్టాం. ఆ చుట్టుప్రక్కల గాలించాం. జబ్బు చేసి కాబోలు ఐదు చిరుతపులులు అక్కడ చావుకు దగ్గరగా వున్నాయి. వాటి చర్మాలు కూడా ఎండబెట్టి తరువాత చుట్ట చుట్టి భద్రపరిచాం. ఒక చర్మాన్ని నేను తీసుకుని బయలుదేరాను."

"మీ అన్నయ్య గారి అబ్బాయి సంగతి?"

"వాడు నా మాదిరిగానే నిద్రపోయాడట. వాడికే మొదట మెలకువ వచ్చింది. వాడు నన్ను లేపాడు."

'చర్మాలూ ఇంకా అక్కడే వున్నాయా?"

"ఉంటాయి. కొండ గుహలో దాచాం. ఇక్కడికి బయలుదేరేటప్పుడు కూడా చూశాం."

రాజయ్య గారిని ప్రక్కకు తీసుకెళ్ళాను. ఈ లోపుగా మూటలోంచి చిరుత పులి చర్మాన్ని తీసి అతడు ప్రదర్శనకు పెట్టాడు. మీడియా, చింతపల్లి వాసులూ, చుట్టుప్రక్కల గ్రామాల వాళ్ళూ కాళ్ళూ చేతులూ తొక్కుకుంటున్నారు. వాళ్ళను అదుపు చేయడం మానవమాత్రుల వల్ల కాదు.

"ఇతడు రిప్ వ్యాన్ వింకిల్ కాదు మాయమైపోయి మనవరాలి తరానికి ప్రత్యక్షం కావడానికి!" అన్నాను.

తలూపాడు రాజయ్యగారు. "ఇతడ్ని ఇక్కడికి వచ్చేముందు మనం ఎక్కడో చూశాం. ఎక్కడ? ఎక్కడ?"

"ఇంకెక్కడ? విశాఖపట్నం పాత బస్టాండ్‌లో." అన్నాను.

"మరింత వివరంగా చెప్పు... వద్దులే నాకంతా గుర్తొస్తోంది. నూనె మరకల దుస్తులూ, ఇదే బూచాడి గడ్డం, పాత ఎర్రగుడ్డ తలపాగా, చవకబారు నల్ల కళ్ళద్దాలూ..." రాజయ్యగారు పూనకం వచ్చిన వాడిలా చెప్పుకుపోతున్నాడు.

"ఉడుతలూ, ఉరుముల చర్మము లమ్ముతూ..." జతకలిపాను.

"యస్ ఐదేళ్ల క్రితం కుక్క చర్మానికి పులిచర్మం రంగులు వేసి అమ్మిన నేరానికి జైలుపాలు చేశాను. అప్పుడు వీడి పేరు అప్పడు దొర కాదు. మరోపేరేదో! రాస్కెల్. వీడి బతుకు మారలేదన్నమాట." రాజయ్య గారు నిగ్రహించుకోలేకపోయాడు.

"ఇదీ ఆ బాపతు చర్మమే సార్! మీడియా అత్యుత్సాహంతో అతడి భార్య నుండి కబురందుకొని ఉరుకుల పరుగులతో ఇక్కడ విరగబడింది. అతడికి కోట్లాది రూపాయల విలువైన ప్రచారం అందిస్తోంది. అప్పుడు దొర మరో అండర్ గ్రౌండ్ డాన్ అయ్యే అవకాశం ఉచితంగా కల్పిస్తోంది."

రాజయ్య గారు నా మాటలు పూర్తిగా వినిపించుకోకుండానే విసురుగా కుంటుకుంటూ బయటికి నడిచాడు. ఆయన నడక పబ్లిక్ టెలిఫోన్ బూత్ కని నా కర్థమవుతోంది. టూ టౌన్ ఎస్.ఐ. ఎంతసేపటిలో దిగబడతాడో తెలియదు. ●

పరిశీలన

కృత్యాద్యవస్థలు లేని తొలి తెలుగు కృతులు

■ డా॥ ఆచార్య ఫణీంద్ర

అవిచ్ఛిన్నంగా సాగుతున్న ఈ సంప్రదాయ ప్రవాహానికి అడ్డుకట్టవేసి నవ్యతను చూపిన ఆ మహానుభావుడు శిష్టు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి. ఇతని 'సర్వ కామదా పరిణయము' అన్న ప్రబంధంలో అవతారిక లేదు.

"శ్రీవాణీ గిరిజాశ్చిరాయ దధతో వక్షోముఖాఙ్గేషు యే
లోకానాం స్థితి మావహన్త్య విహితాం స్త్రీ పుంసయోగోద్భవాం
తేవదత్రయ మూర్తయస్త్రి పురుషా స్సంపూజితా వస్సురై
ర్భూయాసుః పురుషోత్తమామ్బుజ భవ శ్రీకన్ధరాశ్రేయసే"

ఆదికవి నన్నయ ఆంధ్ర మహాభారత రచన ప్రారంభిస్తూ చెప్పిన మొట్టమొదటి శ్లోకం ఇది. రచన ఆంధ్రంలోనైనా, మొదటగా దేవ భాషలో శ్లోకం చెప్పడం, అది 'మ' గణంతో ప్రారంభించడం–మంగళకరమని భావించి, నన్నయ భట్టు ఈ శార్దూల విక్రీడిత శ్లోకంతో రచనను ప్రారంభించాడని పండితులు భావిస్తుంటారు. కావ్యారంభాన్ని శ్రీకారంతో చేయడం కూడా మంగళకరమని నన్నయ నమ్మి ఉంటాడని పండితులు వివరిస్తుంటారు.

ఇటువంటి విశ్వాసాలు ప్రాచీన కాలం నుండి భారతీయులలో అధికంగా ఉండేవి. శతాబ్దుల తరబడి ఈ విశ్వాసాలు ఇలాగే చెక్కు చెదరకుండా ఒక సంప్రదాయంగా కొనసాగాయి అయితే ఆంగ్లేయుల పరిపాలనలో క్రీ.శ. 1857లో ఆధునిక విశ్వవిద్యాలయాలు నెలకొన్నాక, ప్రజలలో అవగాహన పెరిగి, ఈ విశ్వాసాలు మెల్లమెల్లగా సన్నగిల్లాయి. క్రీ.శ. 1917లో రష్యాలో విప్లవం తర్వాత ప్రపంచ ప్రజల దృష్టి మార్క్సిజం వైపు మళ్ళింది. హేతువాద దృష్టి, మార్క్సిస్టు దృక్కోణం భారతీయులలో ప్రసరించాక ఈ విశ్వాసాలపై తిరుగుబాటు ధోరణి అక్కడక్కడా కనబడింది. ఈ ఫలితంగానే తెలుగులో శ్రీశ్రీ వంటి అభ్యుదయ కవులు ఉదయించారు. అంతదాకా తెలుగు కవులంతా తమ తమ కావ్యాలను అదే సంప్రదాయంగా శ్రీకారంతో ప్రారంభించడం విధిగా పాటిస్తూ వచ్చారన్నది పలువురి అభిప్రాయం.

అంతేకాదు – నన్నయ చూపిన మార్గంలో ప్రతి తెలుగు కవీ తమ కావ్యంలో కృత్యాద్యవస్థలను పాటిస్తూ వచ్చాడు. అంటే ప్రతికావ్యంలో కూడా 'అవతారిక', 'కృతి పతి ప్రశంస' 'షష్ఠ్యంతాలు' వంటి కావ్య భాగాలను కలిగి, ఆపైనే అసలు 'కథా ప్రారంభము' జరుగుతుంది. అలాగే ప్రతి అశ్వాసాంతంలో 'ఆశ్వాసాంత గద్యను పొందు పరచడం జరుగుతుంది. శతాబ్దుల పాటుగా ఈ సంప్రదాయాన్ని ప్రతి కవి విధిగా పాటించాడంటే కృత్యాద్యవస్థలకు కావ్యజగతిలో గల ప్రాముఖ్యాన్ని గుర్తించవచ్చు.

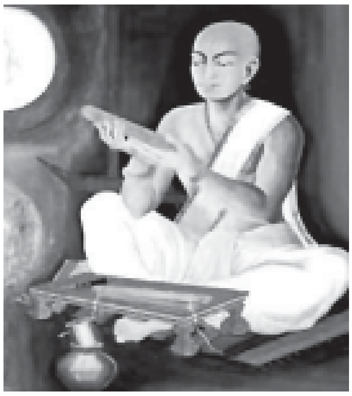

"శ్రీయన గౌరి నా బరుగ చెల్వకు జిత్తము బల్లవింప.." అన్న పద్యంతో తిక్కన తన మహాభారత రచనలో అవతారికను ప్రారంభించి, కృత్యాద్యవస్థలతో బాటు, అశ్వాసాంత గద్యలను రచించడం, "శ్రీ కైవల్య పదంబు జేరుటకునై చింతించెదన్.." అనే పద్యంతో పోతన మహాకవి తన భాగవత రచనలో అదే సంప్రదాయాన్ని పాటించడం మనకందరికీ తెలిసిన విషయమే. ఇంకా చెప్పుకుంటూపోతే ఉదాహరణలు కోకొల్లలు. దీనితో రాను రాను కావ్య రచనల ప్రారంభానికి 'శ్రీకారం చుట్టడం' అన్న నుడికారం రూపుదిద్దుకొంది. ఇది ఎంత వరకు వెళ్ళిందంటే జన వ్యవహారంలో ఏ కార్యం ప్రారంభించినా 'శ్రీకారం చుట్టడం' అన్నది సర్వసాధారణమైంది.

ఈ సంప్రదాయాన్ని ఇప్పటికీ కొందరు సంప్రదాయవాదులైన పద్య కవులు పాటిస్తూనే ఉన్నారు. ఉదాహరణకు ఇటీవల కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీచే పురస్కృతమయిన 'శ్రీకృష్ణ చంద్రోదయము' అనే ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్యుల వారి పద్యకావ్యంలో శ్రీకారారంభంతో పాటు అవతారిక కూడా రచింపబడింది. కాని ఆధునిక కాలంలో ఈ సంప్రదాయాన్ని ఉల్లంఘించిన వారే ఎక్కువ. వచన, గేయ కవులంతా తమకు మార్గ దర్శకుడైన యుగకర్త శ్రీశ్రీని అనుసరిస్తూ, ఈ సంప్రదాయానికి వ్యతిరేకులుగా నిలిచారు. అంతకు ముందే జాషువా, ఆపైన కరుణశ్రీ, డా॥ దాశరథి తదితర పద్యకవులు సైతం తాము ఈ సంప్రదాయాన్ని పాటించక ఆధునికులమని చాటుకొన్నారు. అయితే వీరందరి కన్నా ఎంతో ముందు, భారతీయులకు మార్క్సిజం గురించి పరిచయం కాక ముందే, హేతువాద దృష్టి, అభ్యుదయ భావాలు బలపడక ముందే, 19వ శతాబ్ది పూర్వార్ధంలోనే ఒక కవి తెలుగులో ఈ విశ్వాసాలకు వ్యతిరేకంగా, ఆధునికంగా ఆలోచించాడు.

అంత వరకు అవిచ్ఛిన్నంగా సాగుతున్న ఈ సంప్రదాయ ప్రవాహానికి అడ్డుకట్టవేసి నవ్యతను చూపిన ఆ మహానుభావుడు శిష్టు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి. ఇతని 'సర్వ కామదా పరిణయము' అన్న ప్రబంధంలో అవతారిక లేదు. ద్వితీయా శ్వాస ప్రారంభంలో ఒక పద్యం తప్ప, మిగతా అశ్వాసాలన్నింటికీ ఆశ్వాసాది మరియు ఆశ్వాసాంత పద్య గద్యలు లేవు. షష్ఠ్యంతాలు లేవు. ఇది ఆ రోజులలో సంచలనం అనదగ్గ సంప్రదాయ వ్యతిరేక నవ్యతగా గుర్తించవచ్చు. ఈ కవి 1835–40 సంవత్సరాల మధ్య 'రామ చంద్రపురం' జమీందారుల ఆస్థాన కవిగా ఉన్నాడని కొర్లపాటి

శ్రీరామమూర్తి తమ 'తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర'లో పేర్కొన్నారు. ఈ 'రామ చంద్రపురం' ప్రస్తుతం తూర్పు గోదావరి జిల్లాలో ఉంది. రామచంద్ర పురం జమీందారు కాకర్లపూడి రామచంద్ర రాజు సోదరుడైన పద్మనాభ రాజుకు ఈ కృతి అంకితం చేయబడింది. అంటే సుమారుగా 1835-40 సంవత్సరాల మధ్య శిష్టు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి ఈ ప్రబంధ నిర్మాణం పూర్తి చేసి ఉండాలి. శిష్టు కృష్ణమూర్తి కవి సంప్రదాయానికి వ్యతిరేకంగా చూపిన ఈ నవ్యత భారతదేశంలో ఆధునిక విశ్వవిద్యాలయాలు ఏర్పడక ముందే అంటే ఆంగ్ల సాహిత్య ప్రభావం భారతదేశంలో పడక ముందే (19వ శతాబ్ది పూర్వార్థంలోనే) తటస్థించడం నిజంగా చెప్పుకోదగ్గ విశేషం.

ఈ కవి ఈ నవ్యతను సంతరించడానికి కొన్ని విశేష కారణాలున్నాయి. తొలుత ఈ గ్రంథాన్ని జమీందారు సోదరులలో ఒకడైన కాకర్లపూడి వెంకట కృష్ణంరాజుకు అంకితమివ్వాలని కవి రచించాడట. అయితే ఈ కవికి, పిండిప్రోలు లక్ష్మణ కవి అనే మరో ప్రసిద్ధకవికి వైరం ఉండేది. ఆ కవి కపట ప్రయత్నం వలన శిష్టుకృష్ణమూర్తి కవి రచించిన ఈ కావ్యాన్ని కాకర్లపూడి వెంకట కృష్ణం రాజు అంకితంగా స్వీకరించడానికి తిరస్కరించాడు. దానిని శిష్టు కృష్ణమూర్తి కవి చాలా అవమానంగా భావించాడు. బాధా తప్తుడైన శిష్టుకృష్ణ మూర్తి కృతిని ఆ తరువాత జమీందారు మరో సోదరుడు పద్మనాభ రాజు సానుభూతితో అంకితంగా స్వీకరించేందుకు అంగీకరించాడు. బహుశ వేంకట కృష్ణంరాజుని కృతిపతిగా సంభావిస్తూ వ్రాసిన అవతారిక, ఆశ్వాసాద్యంత పద్యాలను, షష్ఠ్యంతాలను శిష్టుకృష్ణమూర్తి శాస్త్రి అప్పుడు తొలగించి (ద్వితీయశ్వాసాదిలో గల పద్యాలలో ఒకటి, కృష్ణంరాజు ప్రసక్తి లేకపోవడం వల్ల ఆ ఒక్క పద్యం అలాగే ఉంచి ఉంటాడు.), కావ్య ప్రధాన భాగాన్ని మాత్రమే పద్మనాభరాజుకు అంకితం చేసి ఉంటాడు. శిష్టు కృష్ణమూర్తి కవి పద్మనాభ రాజును ప్రస్తుతిస్తూ కావ్యావతారికను, అశ్వాసాది పద్యాలను పునఃప్రయత్నంగా వ్రాయాలనుకొంటే వ్రాసి ఉండవచ్చు. కాని ఆయన ఆ పనిచేయలేదు. దానికి కారణాన్ని సులభంగానే ఊహించగలం. సంప్రదాయ బద్ధంగా సాగుతున్న జీవితంలో ఒక అవమానం, హృదయానికి బాధ కలిగినప్పుడు – సంప్రదాయ వ్యతిరేకత, హేతువాద దృష్టి మొలకెత్తుతాయి. శిష్టు కృష్ణమూర్తి కవి విషయంలో అదే జరిగింది. "సంప్రదాయ బద్ధంగా దైవ ప్రార్థన, కృతిపతి ప్రశంసలతో కూడిన అవతారిక, అశ్వాసాది పద్యాలను రచిస్తే ఏం శుభం జరిగిందని? కావ్య స్వీకారానికి తిరస్కారం, అవమానం జరిగాయి." అని కవి భావించి ఉండవచ్చు. అందుకే కృత్యాద్యవస్థలు లేకుండానే కావ్యాన్ని పద్మనాభ రాజుకు అంకితం చేసాడు. ఇందులో పద్మనాభరాజు సహృదయత కూడా ఎన్నదగింది. తన ప్రశంస లేకపోయినా, సంప్రదాయం పాటించకపోయినా, ఆయన కృతి స్వీకృతికి నిరభ్యంతరంగా అంగీకరించడం ఆయన ఔన్నత్యాన్ని చాటుతుంది. అయితే శిష్టు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి కవి ఈ నవ్యతకు తెర తీయడానికి కేవలం ఇవే కారణాలని భావిస్తే పొరపాటవుతుంది.

శిష్టు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రికి సర్‌వాల్టర్ ఇలియట్ అనే తెల్లదొరతో మంచి పరిచయం ఉండేది. ఆయనకు ద్రాక్షారామ శాసనాక్షర పరిశోధనలో కృష్ణమూర్తి కవి ఎంతో సాయపడ్డాడు. ఆ సంపర్కంలో ఆంగ్ల సాహిత్యంలో కృత్యాద్యవస్థలు లేని విషయం ఈ కవి తెలుసుకొని ఉంటాడు. అదే పద్ధతిని తొలిసారి ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ప్రయోగించడానికి ఆయన ధైర్యం చేసి ఉంటాడు. అంతేకాకుండా ఈ కవికి మండ కామేశ్వర కవి ఆంధ్ర సాహిత్యంలో తొట్ట తొలిసారి 19వ శతాబ్దిలోనే సంప్రదాయ ఛందస్సులను కాదని మాత్రా ఛందస్సులను ప్రవేశపెట్టి 'ఆంధ్ర తులసీ రామాయణ' అన్న కావ్య నిర్మాణం చేసిన ఘనుడు. ఈయన తులసీదాసు రచించిన 'రామ చరిత మానస'ను తెలుగులో అనువదిస్తూ అందులో 'దోహా' 'చౌపాయి' 'సోరాఠా' వంటి మాత్రా ఛందస్సులనే తెలుగులోనూ ప్రయోగించాడు. ఈ కవి రచించిన ఈ 'తులసీ రామాయణం' ఆంధ్రానువాదంలో కొన్ని అధ్యాయాలను శిష్టు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి కవి రచించి తోడ్పడ్డాడు. ఇటువంటి అధునాతను భావాలు గల స్నేహితుల సాంగత్యం కూడా శిష్టుకృష్ణ మూర్తి కవి నవ్య మార్గంలో ప్రయాణించేందుకు దోహదం చేసిందని చెప్పవచ్చు. ఏమైనా కృత్యాద్యవస్థలు లేకుండా శిష్టు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి వెలార్చిన 'సర్వ కామదా పరిణయం' ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ఒక మైలురాయిగా నిలిచిందనే చెప్పాలి.

ఆ స్ఫూర్తితో ఆపైన, హరికథా పితామహులుగా ప్రసిద్ధులైన ఆదిభట్ల నారాయణ దాసు క్రీ.శ. 1888లో 'బాటసారి' అన్న కావ్యంలో మరింత ముందుకు వెళ్ళి, కృత్యాద్యవస్థలను పాటించక పోవడమే కాకుండా, కావ్యాన్ని 'శ్రీ' అన్న అక్షరంతో ప్రారంభించకుండా, 'ఒ' అన్న అక్షరంతో ప్రారంభించి, సంప్రదాయానికి విరుద్ధంగా ముందడుగు వేసారు. ఆ కావ్యంలోని ప్రారంభ పద్యం ఇలా ఉంది.

"ఒక్క మహానుభావుడు మహోదధి యానము చేసి ముప్పున
న్దక్కి తొలంగి పోవు నిజదార, సుతార్థమునై సరోనదీ
పక్కణ సీమల న్వెదికి, వారలు సుస్థితి నుంట గాంచి, పెం
పెక్కెను బాటసారియయి – యిక్కథపేర యశోవిహారియై!"

19వ శతాబ్దిలోనే శ్రీకారం చుట్టకుండా కావ్యారంభం చేసిన మరొక కవి – శొంఠి భద్రాద్రి రామశాస్త్రి. ఈయన కూడా తన కావ్యంలో కృతాద్యవస్థలు పాటించకపోవడమే కాకుండా, కావ్య రచనను 'శ్రీకారం'తో కాకుండా

"కలదొక రాచకూతురతి కాంత విలోల దృగంత పాతమున్
వలనతి ధీర వృత్తులను వైచుచు బాముల బెట్టు నట్టి దు
ర్లలిత పదారు వత్సరలము లంగడి దాటని జవ్వనంపు సొం
పుల దులలేని దవ్వలపు ముద్దియ కిట్లని రామె నెచ్చెలుల్!"

అని ప్రారంభించారు. అంతకు ముందు 'కాళిందీ పరిణయము', 'శంతనో పాఖ్యానము' వంటి కావ్యాలను సంప్రదాయ పద్ధతిలో వెలయించిన శొంఠి భద్రాద్రి రామశాస్త్రి 'చిత్ర సీమ' అన్న కావ్యంలో ఈ నూతనత్వాన్ని ప్రదర్శించారు.

కాబట్టి సంప్రదాయ వ్యతిరేక భావనలు తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక్కసారిగా 20 శతాబ్ది ఆధునిక కాలంలోనే మొలకెత్తాయనుకొంటే పొరపాటే అవుతుంది. ఇలాంటి బీజాలు 19వ శతాబ్దిలోనే పడ్డాయన్నది నిర్వివాదాంశం. 19వ శతాబ్దిలోనే పైన పేర్కొన్న కవుల కృత్యాద్యవస్థలు లేకుండా, శ్రీకారంతో కాకుండా మరో అక్షరంతో కావ్య రచనను ప్రారంభించినప్పుడు, 20వ శతాబ్ది ఆధునిక కాలంలో పలువురు కవులు ఆ పద్ధతిని పాటించడంలో ఆశ్చర్యమూ లేదు. విశేషమూ కాదు.

●

కవిత

ఇదో చరిత్ర

పంజాల జగన్నాథం

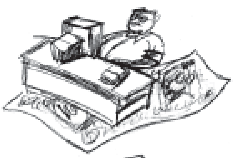

సభలు...సమావేశాలు...రోడ్‌షోలు...
డైలాగ్‌లు...నటనలు...హావభావాలు
విమర్శలు.....ప్రతివిమర్శలు....
కడుపుల్లో కత్తులు..., నోళ్లల్లో తేనెలు..
అంతా హిపోక్రసీ...!
పేదరిక నిర్మూలన..., ఉపాధి కల్పన
లౌకివాదం..., సామాజిక న్యాయం
అరచేతిలో స్వర్గం చూపిస్తున్నారు.
కష్టాల మీద - కడగండ్ల మీద
కన్నీళ్ల మీద - సెజ్‌ల మీద
కారిడార్ల మీద - గ్రోత్ సెంటర్ల మీద
భూగర్భ జనుల మీద ఓపన్ కాస్టు మైన్‌ల మీద
రైతన్నల మీద - నేతన్నల మీద గీతన్నల మీద
మాదిగల మీద మాలల మీద
గిరిజనుల మీద మహిళల మీద..
వీలు దొరికిన కాడల్లా ఊదరగొడుతున్నారు
అవసరమున్నంత నటిస్తున్నారు.
కులాల గురించి, మతాల గురించి వర్గాల గురించి
రైతంగ పోరాటాల గురించి...
కాల్పుల గురించి...చావుల గురించి...
విద్య గురించి... వైద్యం గురించి ...
మానవత్వం గురించి ... వెనుకబాటు తనం గురించి...
సామాజిక న్యాయం గురించి వేదికల మీద ఎలుగెత్తుతున్నారు.
ఎలక్షన్లు వస్తున్నాయి కదా మరి!
నేతలకు తెలియదా ఇదీ వెనుకకు నెట్టినతనం అనీ !
ఇది జీవన్మరణ పోరాటాల గడ్డ అనీ!
అన్యాయానికి, ఆత్మ గౌరవానికి ప్రాణాలొడ్డిన ప్రాంతమనీ!
బతుకు కోసం, భూమి కోసం..., భుక్తి కోసం...,
బిడ్డలు తిరుగుతొన్న నేల అనీ..!
నెత్తురోడుతోన్న భూమి అని...!
'ప్రాజెక్టులు - సాగునీరు - తాగునీరు' అని ఒకరు !
అందరికీ సామాజిక న్యాయం' అని ఇంకొకరు
'ఆల్‌ఫ్రీ'లని మరొకరు
అధికారమే వారి లక్ష్యం... అందలం ఎక్కడమే వారి ఆశయం
అందుకోసం
గజకర్ణ., గోకర్ణ.. టక్కుటమారాలు...ఏమైనా చేస్తారు
నీ భూమి పోయిందా 'సెజ్'లో అయ్యయ్యో...!
నీ బతుకు పోయిందా 'ఓపన్ కాస్టు'లో... అయ్యో పాపం..!
నిత్యావసర వస్తువుల ధరలు మండిపోతున్నాయా!
బిడ్డకు పాలు లేవా...! ఇంట్లో బియ్యం ఒడిసినయా?!
ఏం పర్వాలేదు...యాది మర్చిపో..!
సంసారం గురించి రంజీలకు...బేఫికరుగుండు
చాలాకుల్‌మాఫ్..అన్నీ వస్తవయి మీ ఇంటికి!
ఇదీ ఆకలి చరిత్ర - అన్నార్థుల చరిత్ర
చెమటోళ్ల చరిత్ర - రక్తచరిత్ర...
ఇదో రాజకీయ చరిత్ర...!!

విముక్తి

సత్యభాస్కర్

జీవితం ఒక అతుకుల బొంత
ఎడతెగని వైరుధ్యాల వింత
తుదిలోనూ మరోకోణం
పరిశీలనలోనే సగం
కడలి కల్లోలం
కెరటాలు తగ్గాలని ఎదురుచూపు
టీ కప్పులో తుఫాన్
కనుచూపుమేరా కనబడని వొడ్డు
ఎడతెగని దాహం
పొద్దుపొడవని శవ జాగరణ
పరుగులు తీస్తున్న ఆకాశం
పలకరించని మబ్బులు
వృక్షాలు చెప్పని జన్మరహస్యం
గమ్యంలేని ఎడతెగని నడక
బెక బెకమంటూ వరిహసించే
ఉభయచరం

బుస్సుమని కరెన్సీ నాగుపాము
ఆకాంక్షల చెర! నిర్విరామ ఆక్రందన
ఆకారంలేని అవకాశం
ఉలి ఎరుగని నల్లరాయి
మంత్రనగరిలో మాయాజూదం
ఆడకముందే ఆట ముగింపు
ఓటమి సంకేతం!
కన్నీటి జలపాతం - విషాదపర్వం
దక్కని శ్రమ ఫలితం
పిండుతున్న గానుగ
బొట్టు బొట్టుగా
స్వేదం చిందుతున్న నెత్తురు
జన్మనిచ్చిన నేల కంటతడి
చెరబట్టిన కీచకుల రాజ్యం

స్పర్శించని సరిహద్దులు
నినదించే ధిక్కార స్వరాలు
వినిపించే సామూహిక స్వేచ్ఛాగీతం
అరుణవర్ణం ఆవలి తీరం
నైరాశ్యంపై ఎక్కుపెట్టిన బాణం
జీవితం చిత్రహింసల నుండి విముక్తి
అరచేతిలో దాక్కున్న సూర్యుడు
నాగరికత నేర్పుతున్న మూలవాసులు
కనబడుతోన్న ప్రత్యామ్నాయం
కూడతీసుకుంటున్న అడుగుల ప్రయాణం
గమ్యం స్పష్టం! గమనం స్పష్టం!
విముక్తి పథం
జీవితం సంపూర్ణం!

స్మృతి

అభ్యుదయ కవి రాంషా

■ జి. గోపాలకృష్ణ

రాంషా తమ సాహిత్యసేవలో అనేకమంది ప్రముఖుల కావ్యాలను వెలువరించడంతో పాటు తాను స్వయంగా అనేక కథలను, చిన్న నవలలను, ప్రణయకళకు సంబంధించిన వైజ్ఞానిక గ్రంధాలను వ్రాసారు. వీరి రచనలు ఏవైనా వ్యవహారిక భాషలో స్పష్టంగానూ, వైజ్ఞానిక దృష్టితోనూ, పురోగామి దృక్పథంతోనూ ఉంటాయి. కళల గురించి ఇతర సారస్వతం గురించి రాంషాకు చాలా స్పష్టమైన అభ్యుదయ వైఖరి ఉందని వారి కథల గురించిన కళల గురించి వ్రాసిన వ్యాసాల్లో తేట పరుస్తారు. ఆనాటి అభ్యుదయ ఉద్యమ ప్రభావం వీరిపై ప్రబలంగా ఉంది.

'రాంషా' పేరు వినగానే అనేకమంది సాహితీ మిత్రులకు మనో లైంగిక వైజ్ఞానిక మాసపత్రిక అభిసారిక సంపాదకునిగానే స్మృతి పథంలో మెదులుతారు. ఆయన ఇతర సాహితీ సంపదగానీ, ఆయన చేసిన సాహితీ సేవగానీ గుర్తుకు రాదు. ఇది ఒక రకంగా ఆయన సాహిత్యం పట్ల జరిగిన అన్యాయంగానే పేర్కొనాలి. ప్రణయకళకు సంబంధించిన అనేక పుస్తకాలతో పాటుగా, "కామేశ్వరి కథ" వంటి కొన్ని నవలలు, ఆయన భాషలో చెప్పాలంటే ఖండకథలు, మనోవైజ్ఞానిక గ్రంధాలు, కళ-సారస్వతానికి సంబంధించిన కొన్ని వ్యాసాలు రచించారు. తనదైన శైలిలో సాంఖ్యమ్, వైశేషికమ్, యోగం, న్యాయం వంటి దర్శనాలకు వ్యాఖ్యానం వ్రాసారు. వీటితోపాటు అభ్యుదయ పంథాలో గురజాడ అడుగుజాడల్లో సాగే ఆయన కవిత్వాన్ని 'అనంతం' అనే కవితా సంకలనంలో చూడవచ్చు.

ఆయన జీవిత విశేషాలు కొన్ని తెలుసుకున్న మీదట మనకు రాంషా కవిత్వం లేదా రచనలోని అభ్యుదయాంశ నేపథ్యం అవగతమవుతుంది. ఆయన హేతువాద తత్వాన్ని అంచనా కట్టడం సులభమవుతుంది.

'రాంషా' అనే కలం పేరుతో ప్రఖ్యాతులైన దర్భా వెంకట రామశాస్త్రి కాకినాడ సమీపంలోని వేట్లపాలెం గ్రామంలో 1924 జూలై 30న జన్మించారు. కాకినాడలోని పి.ఆర్. కాలేజీలో చదివేటప్పుడు ఆయనకు అభ్యుదయకవి సోమసుందర్‌తో పరిచయం ఏర్పడింది. అప్పటి వరకూ సాంప్రదాయవాదిగా ఉన్న రాంషా మార్క్సిస్టుగా మారాడు. పిఠాపురంలో తాలూకా కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఆర్గనైజర్‌గా సోమసుందర్ వ్యవహరిస్తున్నప్పుడు, రాంషా ఆఫీసు కార్యదర్శిగా సేవలందించారు. ఆ రోజుల్లో జమీందారీ వ్యతిరేక పోరాటాలు, చెరువు శిఖం భూముల ఆక్రమణ, మున్సిపల్ కార్మికుల సమస్యలు, కూలిరేట్ల పోరాటాలు పార్టీ ఆధ్వర్యంలో నడుస్తుండేవి. భూస్వాముల దాడుల నుండి అప్రమత్తంగా ఉండవలసి వచ్చేది. ఒకసారి దుండగులు పట్టణ కార్యాలయాన్ని తగులబెట్టగా ఆ దాడి నుండి రాంషా తప్పించుకోగలిగారు. తండ్రి మరణం తర్వాత పిఠాపురం పార్టీ బాధ్యతలు వదిలిపెట్టి, స్వస్థలం సామర్లకోట చేరి, స్థానిక పార్టీ కార్యకలాపాల్లోనూ, సాహిత్య ఉద్యమాల్లోనూ పాల్గొంటూ వచ్చారు. రాజమండ్రిలో జరిగిన అభ్యుదయ రచయితల మహాసభల్లో ప్రతినిధిగా పాల్గొన్నారు. పెద్దాపురం ఈస్టియానిక్స్ కళాకేళి థియేటర్ స్థాపించి నాటక ప్రదర్శనలను ఇస్తుండేవారు. కాకినాడలో జరిగిన ఆంధ్ర నాటక కళా పరిషత్ పోటీల్లో "కుళ్ళు సరుకు" అనే ప్రబోధాత్మక నాటకం ప్రదర్శించి రాంషా ఉత్తమ నట పురస్కారం పొందారు. కాలేజీలో చదివే రోజుల్లోనే "శిలాప్రతిమ' అనే పేరుతో అహల్య కథను నాటికగా వ్రాసి అభ్యుదయ కవి మిత్రుడు సోమసుందర్‌కు అంకితమిచ్చారు.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ నిషేధం, అభ్యుదయ పత్రికపై నిషేధం విధించిన తర్వాత పార్టీ ప్రత్యక్ష కార్యక్రమాలు విరమించి సాహిత్యం ద్వారా ఆశయాలను ప్రచారం చేయాలని భావించారు. అభ్యుదయ సాహిత్యాన్ని "కళాకేళీ" ప్రచురణ సంస్థ ద్వారా ప్రచురించారు. మొదటిగా ఆరుద్ర 'త్వమేవాహం' బయటకు తీసుకువచ్చారు. మంచి ప్రచారం వచ్చింది. తరువాత సోమసుందర్ 'వజ్రాయుధం' ప్రచురించారు. వజ్రాయుధం సంకలనంలో ఆనాటి నిజాం ప్రభుత్వాన్ని వ్యతిరేకించే గేయాలున్నాయి. ఆంధ్రలోని ఫ్యూడల్ వ్యవస్థను వ్యతిరేకించేవి, శ్రామికులపై ప్రభుత్వ దమనకాండను నిరసించేవి కవితలున్నాయి. ఆనాటి మద్రాసు ప్రభుత్వం ఈ పుస్తకాన్ని నిషేధించింది. ప్రచురణ కర్త రాంషాపై, అవంతి ముద్రణాలయం మహీధర రామ్మోహన్ రావుపై కేసులు బనాయించింది. రాంషా ఇంటిపై దాడి చేసి వజ్రాయుధం ప్రతులను జప్తు చేసారు. అరెస్టుకు ప్రయత్నం చేసారు. ఈ సందర్భంగా పట్టణంలో ఏర్పడ్డ ఉద్రిక్త పరిస్థితుల వల్ల పోలీసులు వెనక్కి తగ్గారు. ఆ తరువాత కూడా రాంషా అభ్యుదయ సాహిత్య ప్రచురణను కొనసాగించారు. తెలంగాణా పోరాట విరమణ అనంతరం కమ్యూనిస్టు పార్టీలో నెలకొన్న సైద్ధాంతిక విభేదాలు ఈయనను గందరగోళానికి గురిచేసాయి. ఈ సమయంలో ధనికొండ హనమంతరావు కొంతకాలం నడిపి వదలి వేసిన 'అభిసారిక' పత్రికను పునః ప్రారంభించారు. అభిసారిక ఆంధ్రదేశంలోని తొలి లైంగిక విజ్ఞాన మాస పత్రికగా వారి చేతుల్లోనే ప్రఖ్యాతి పొందింది.

అంతటి శాస్త్రీయ దృక్పథంతో రాంషా ఆ పత్రికను నడిపారు. అనేక కుటుంబాలలో నెలకొన్న లైంగిక సమస్యలను తన భార్య శిరీషతో

కలిసి పరిష్కరించి వారి కుటుంబాలలో వెలుగులు నింపారు. ఈనాడు ప్రాచుర్యం పొందిన కౌన్సిలింగ్ పద్ధతిని ఆయన ఆనాడే భార్యాభర్తల లైంగిక సమస్యల పరిష్కారానికి ఉపయోగించి విజయం సాధించారు.

రాంషా తమ సాహిత్యసేవలో అనేకమంది ప్రముఖుల కావ్యాలను వెలువరించడంతో పాటు తాను స్వయంగా అనేక కథలను, చిన్న నవలలను, ప్రణయకళకు సంబంధించిన వైజ్ఞానిక గ్రంధాలను వ్రాసారు. వీరి రచనలు ఏవైనా వ్యవహారిక భాషలో స్పష్టంగానూ, వైజ్ఞానిక దృష్టితోనూ, పురోగామి దృక్పధంతోనూ ఉంటాయి. కళల గురించి ఇతర సారస్వతం గురించి రాంషాకు చాలా స్పష్టమైన అభ్యుదయ వైఖరి ఉందని వారి కథల గురించిన కళల గురించి వ్రాసిన వ్యాసాల్లో తేట పరుస్తారు. ఆనాటి అభ్యుదయ ఉద్యమ ప్రభావం వీరిపై ప్రబలంగా ఉంది.

వీరి కవిత్వ సంకలనం 'అనంతం'లోని కవితలు 1944 నుండి 1954 వరకూ వ్రాయబడ్డాయి. ఈ కవితల్లో గిడుగు వారి వ్యవహారిక భాషా చైతన్యం కనబడుతుంది. రాంషాది చాలా సరళమైన శైలి. చక్కటి భావుకతతోపాటు ఆదర్శంలో కందుకూరిని అనుసరిస్తారు. కొన్ని కవితల్ని గమనించినప్పుడు సునిశితమైన పరిశీలన వీరి సొంతం అనిపిస్తుంది. అనేకచోట్ల శ్రీశ్రీ వలె కొత్తవిషయాల్ని చెప్పడమో, క్రొత్తగా చూపడమో కనిపిస్తుంది. కానీ శ్రీశ్రీ కవిత్వంలో ఉండే సమాస భూయిష్టత మచ్చుకైనా ఉండదు. ముఖ్యంగా కవిత్వంలో గురజాడవారి 'కథాత్మక' పద్ధతికి సరైన వారసునిగా రాంషా ఉంటారు.

'అనంతం' కవితా సంపుటిని ఆయన మూడు భాగాలుగా విడదీస్తారు, సాయం సంధ్య, అర్ధరాత్రి, ఉదయ సంధ్య అంటూ ఈ మూడు భాగాలుగా విభజించడం ఆయన సంపాదకత్వం వహించి ముద్రించిన అన్ని కావ్యాలలోనూ పాటించారు. ఆరుద్ర 'త్వమేవాహం' సోమసుందర్ 'వజ్రాయుధం', అనిశెట్టి 'అగ్నివీణ', శంశాంక నయాజమానా, రెంటాల 'సర్పయాగం', సంఘర్షణ లను ఉదాహరణగా చెప్పుకోవచ్చు. బహుశా ఇది ఆనాటి సాంప్రదాయం కావచ్చు. శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానం దీనికొక మినహాయింపు.

ప్రకృతికి సంబంధించి రాంషా పరిశీలన అనుభూతులు చాలా హృద్యంగా ఉంటాయి. 'గౌతమి' అనే కవితలో వేగంగా ప్రవహించే గోదావరిని చూసి కనరాని గోదావరి లోతు నీడల్ని చూసి కవులు పాడేందుకు వీలుగా నెమ్మదిగా వెళ్ళమంటాడు.

"లోలోన కనరాని లోతు నీడలను
అమృతమ్ము చిలికించు ఆర్ధగాత్రాల
పాడనీ పాడనీ పదిమంది కవుల
పాడనీ పాడనీ పదిమంది కవుల
ఓదివ్య గౌతమీ ఓ భవ్య గంగ
పారకే పారకే పరువులన్ వారి"

'సీతాకోక చిలుక' కవితలో కవి దాని అందంతో పాటు గొంగళి పురుగుల నుండి సీతాకోక చిలుక రావడం ఆశ్చర్యంగా ప్రకటిస్తాడు. రాంషా ఈ కవితలో తన సృజనాత్మకతనూ, వైజ్ఞానిక దృష్టినీ ఇలా మేళవిస్తాడు.

"నీ మొదటి రోత రూపున్
కాలాన విడచి పెట్టే
విపరీత సృష్టి స్నిగ్ధా
....
నావంటి దుఃఖితులలో
చైతన్య మూర్తులంతా
నీవలెనె అవతరించన్"

పువ్వులంటే రాంషాకు బాగా ఇష్టం వలె తోస్తుంది. అవి కలిగించే మధుర భావాలు మానవత్వాన్ని నిలుపుతాయనే ఆశను ప్రకటిస్తాడు. "కుసుమలాస్యం" అనే కవితలో. సంధ్యా సమయంలో చీకట్లు ముదురుతున్న వేళ రాంషా తన సుకుమారమైన భావాల్నీ చిక్కనైన భావుకతనీ ప్రదర్శిస్తాడు.

"అపుడె నా మనసులో
భావాల దొంతరలు
మొగడు తలపులలోన
నర్తించి నర్తించి
నాలోన లోలోన
విరిసినవి కురిసినవి
మసక చీకటి మాయ
ముసుగులో మగతగా
జిగిసోన కురియుచూ
మనసార చవులూర
గరుడ వర్ధన సతులు
పకా పకా నవ్వినవి"

ఈ కవిత చదివిన తరువాత కనుల ముందో సుందర దృశ్యం ఆవిష్కృతమౌతుంది ఎవరికైనా.

పూవుల్లాగానే రాంషాకు పిల్లలంటే అపరిమితమైన అనురాగం. చిన్నపిల్లలు, చిరునవ్వులు, స్త్రీలు, పువ్వులు లేకపోతే ఈ జగత్తుకు సౌందర్యం ఉండదేమో అని సందేహం ప్రకటిస్తాడు. "అనుక్షణం దుఃఖభూయిష్టమైన ఈ లౌకిక జగత్తులో అప్పుడు పుట్టిన బిడ్డకన్నా ఆనందదాయి ఏది? "అంటాడు రాంషా. అటువంటి బిడ్డలు గర్భశోకాన్ని కలిగిస్తే?
'కాల పరిధిపై జారిపడితిరా'

ఒక నిర్ణీత కాలం వరకే ఉండటానికి ఈ లోకంలోకి వచ్చారా అని అర్థం కావచ్చు ఈ ప్రయోగానికి. "క్షణప్రభలుగా వెలిగిపోదురా" అంటారు ఆ కవితలోనే, మెరుపును 'క్షణప్రభ' అనే ప్రయోగం సరికొత్తగా కనబడుతుంది. "బాలల్లారా" కవితలో అనుభూతులు అద్భుతంగా కురుస్తాయి. శ్రీశ్రీ శైశవ గీతి వంటి నడకతో సాగే ఈ కవిత ఆద్యంతమూ మనోహరంగా ఉంటుంది.

"కృత్రిమ మెరుగని పూవుల్లారా
కన్నులు విప్పని కందుల్లారా
గతియించిన ఓ చిటిక వెలుగులో
మెరసి మెరసి చిరునవ్వులు నవ్వే
సిగ్గుపడే నా పాపల్లారా పూపల్లారా
కాల పరిధిపై జారి పడితిరా
....
ప్రకృతిలోనే కృత్రిమతత్వం
ఊరించును మీ వలపులు జల్లీ
కవ్వించును మీ పోలిక చూపీ
అంతలోనె ఇటెపోగొట్టును మము
క్షణప్రభలుగా వెలిగి పోదురా
కన్నుల హరివిల్లుంచి పోదురా
గడియో అరగడియో ఆనందాబ్ధిని
ఓలలాడించిటె మాయమౌదురా
ఇంద్రధనుస్సులె ఈల పాటవలె"
....

పుత్రశోకం మీకు తెలియదు. అందులో నరకముంటుంది.

అందుకే అస్సలు పుట్టకండీ అంటాడు కవి తీవ్రమైన విషాదాల్ని గుర్తు చేస్తూ.

ప్రేమా, జాలీ, శాంతీ, దాంతీ కోరుతూ దేవునికి మొక్కే మనుషులకు చిత్రమైన జవాబిస్తాడు రాంషా 'దేవుడు' కవితలో

"మనుషులు చేసిన దేవుని చుట్టూ
దౌర్భాగ్యంగా దురదృష్టంలో
ప్రేమా జాలీ శాంతి దాంతీ
కావాలంటూ దండాలిడుదురు
....
ప్రేమా జాలీ శాంతీ దాంతీ
ఎక్కడ ఉండునో అక్కడె దేవుడు

ఈ కవితను చదివితే గురజాడ వారి "మనిషి"

మనిషి చేసిన రాయిరప్పకి
మహిమగలదని సాగి మొక్కుతు
మనుషులంటే రాయిరప్పల
కన్న కనిష్టం." గుర్తుకొస్తుంది.

ఈ రెంటిలో విషయ పరమైన పోలిక ఉంటుంది.

శ్రీశ్రీ తన పరిణామంలో నూతన వస్తువును ఎంచుకొనే దశలో వ్రాసిన "సుప్తాస్థికలు" భూమి అడుగున ఉన్న మానవుని ఎముకల గురించి ఊహలుంటాయి.

"ఆమనుసాస్థికలు నిద్రలో మునింగి
సంచరించును భైరవ స్వప్న వీధి
అవి చలించును తమ చర్మకవచమెపుడొ
బ్రతికిన దినాల తలపోత బరువు చేత".

ఇదే రకమైన వస్తువుతో "సుధాపరీక్ష" కవిత వ్రాసాడు రాంషా. అయితే పోలికతోపాటు, భిన్నత్వమూ గోచరిస్తుంది. మృత్యుదేవత భూమి మీదకు వస్తే మరణించిన వ్యక్తి అస్థికలు తన గతకాలపు వెలుగులు పై లోకంలో ఎలా ఉన్నాయని ప్రశ్నిస్తాయి. ఇదొక చిత్రమైన ఊహ.

"..............
నా బోసి నోటిపై
చిలుకరించిన చిందు
ఒలుకబోసిన వెలుగు
చిట్టి నా చిరునవ్వు
చెప్పవే చెప్పవే
చూచి నావో లేదొ" అని.

శ్రీశ్రీ "ఉన్మాది" కవితలో పిచ్చివాడి దీనస్థితిని వర్ణిస్తే రాంషా తన "రాజరాజు" కవితలో అంధ బిచ్చగాడి స్థితిని మరొక పద్ధతిలో వర్ణిస్తాడు చూడండి.

"శాద్వలమ్ముల చాలులోన
తాళ వృక్షపు తతుల ఛాయా
రాజ రాజై రాజ్య మేలాడు
ఆ అంధభిక్షువు...."

ఆ అంధ భిక్షువు ఎవరోకాదు, ఒకనాడు రాజరాజుగా ఉదాత్తంగా, ఔదార్యంగా జీవితాన్ని గడిపి, పేదగా మారిపోయిన ఆంధ్ర రైతు....రాంషా "మధుర స్మృతులు" కవిత భావ కవిత్వపు ధోరణిలో, ఆశు కవితా పద్ధతిలో ఉన్నా ఒక దేశ దిమ్మర లేక సంచార జాతి పిల్లను కథానాయికగా తీసుకోవడంలో విశిష్టత కనబడుతుంది.

"మద్రాసు పర్యటన" అనే కవితలో ఒక బ్రహ్మరాక్షసి మద్రాసు నగరాన్ని సందర్శించి ఆనాటి సామాజిక పరిస్థితులను, ప్రభుత్వ పాలనలోని వైపరీత్యాలను పరిశీలించడాన్ని తీవ్రమైన వ్యంగంగా ఆవిష్కరిస్తాడు రాంషా.

"దేశ రక్షణ పేరుతో వీరాగ్రగణ్యుల
చేతులకు సంకెళ్ళు వేసి
జైలులో శిక్షించు విధమునకు
బ్రహ్మరాక్షసి ఆత్మ పొంగెను
నరకమందున జైలుజీవిత
మెట్లు పెంపు పడంగ వలెనో
అడిగితే బాగుండుననుకొని"

ఈ పంక్తుల్లో కమ్యూనిస్టు వీరుల గురించి ప్రస్తావిస్తాడు కవి.

క్రమంగా ఇలా సుకుమారమైన భావాల నుండి ప్రయాణం కొనసాగిస్తూ రాజ్యంపై విమర్శలోకి చేరుకుంటాడు రాంషా. కందుకూరి మరణించినప్పుడు వ్రాసిన ఎలిజీ ఆయనను స్నేహ పాత్రునిగా అభివర్ణిస్తాడు.

"స్నేహ పాత్ర ఔచిత్యం
ఎవని యందు కలిగిందో
అట్టె జీవి చల్లారుట
జాలి కంటె నీటి కణం
రాల దిగిన సమయస్మృతి
ఘనుడయ్యా కందుకూరి."

"అరుణ తార పొడిచింది" అనే కవితలో ప్యూడల్ అధికారపు ప్రతీకగా ఉన్న పూల పల్లకిని, రాజభవనాన్ని, సింహసనాన్ని, న్యాయాధికారినీ, జైలధికారిని "ఇంకా నా ఇకపై సాగదంటూ" హెచ్చరిస్తాడు ప్రజలు రాజ్యాధికారులను కూలద్రోసి రాజులౌతారని చెబుతాడు.

"కులాల, తెగలన్, జాతుల త్రెంపీ
పరశురాములై రాజుల త్రోసి
ఆటను కట్టే, ప్రజాస్వాములై
భూక్షేత్రం పండిస్తారు."

ఇలా తన అభ్యుదయ భావ జాలాన్ని ప్రకటిస్తూ తాను ఈ లోకం పాపాత్ములని భావించే కూలిననీ, కర్షకులకు, కూలీలకు, బానిసలకు కవిని నేనని సగర్వంగా తెలియజేస్తాడు రాంషా "సంజాయిషీ" అనే కవితలో.

"నందన వన మంద మంద
మలయానిల డోలికలో
షికారేగు తీరిక యా
పాపాత్ముల కవిన్నేను
తాడితులకు పీడితులకు
కార్మికులకు కవిన్నేను
కర్షకులకు కూలీలకు
బానిసలకు కవిన్నేను..."

ఇలా రాంషా కొద్దిపాటి కవితల్లో తన ప్రతిభను బహుముఖాలుగా చాటడం అద్భుతంగా ఉంటుంది. ఈ శ్రామిక పక్షపాతియైన కవి రాంషా సాహిత్యాన్ని విమర్శకులు పరామర్శించి సాహితీ ప్రపంచంలో తగిన గౌరవం కల్పించాల్సి ఉంది.

("భద్రాచలం" సాహితీ స్రవంతి శాఖ" నెల నెలా నిర్వహించే "నెల నెలా జాబిలి" కార్యక్రమంలో సమర్పించిన ప్రసంగ వ్యాసం)

నేనుంటాను!

పి. శ్రీనివాస్ గౌడ్

తొలి తొలకరి చినుకులు
ఎండిన నేల గుండెల మీద రాలి
రేగిన మట్టి పరిమళంలో నేనుంటా!

విత్తును చీల్చుకొని
మట్టిపొరలు తొలచుకొని
ఆకాశం కేసి తలెత్తే
ప్రతి మొలక జీవనేచ్ఛలో నేనుంటా!

పచ్చదనాన్ని విస్తరిస్తూ
కొమ్మలు రెమ్మలుగా వ్యాపిస్తూ
తనని నాశనం చేసేవాడిక్కూడా
నీడనిస్తూ దీవించే
చెట్టు ఔన్నత్యంలో నేనుంటా!

అనుకోని ఉత్పాతంలో
సర్వం కోల్పోయినా
బీటలు వారని ధైర్యంతో
ఏటికి ఎదురీదేవాడి
ధృడ చిత్తంలో నేనుంటా!

'విధి రాసిన తలరాతల్ని'
ఎగరేసి ఎడమకాలితో తన్నే
ప్రతివాడి ధిక్కారంలో నేనుంటా!
కూలిన గూడుల్ని పగిలిన కలల్ని
మళ్ళీమళ్ళీ నిర్మించే పనిలో నేనుంటా!

ఉద్యమ ప్రవంతుల్లో
ప్రజా జీవితపు బాటల్లో
రేపటి సమాజాన్ని కలగంటున్న
వేకువగీతాల్లో నేనుంటా!

రాజ్యదాహానికి బలయినవాళ్ళ కోసం
బిగించిన పిడికిళ్ళ
క్రోధాశ్రుకణికల్లో నేనుంటా!

పరిమళాన్ని పంచి రాలిపోయే
ప్రతి హృదయం వెంట నేనుంటా!

పదిమంది కోసం
ప్రాణాలొగ్గేవాడి ప్రాణవాయువుల్లో నేనుంటా!

నేను లేనప్పుడు
సదాసిద్ధంగా వున్న
నాలాంటి లక్షలాది మందిలో వుంటా!

అశ్రునయనాల సాక్షిగా...

కెంగార మోహన్

దేశసౌభాగ్యం గ్లోబల్
మార్కెట్లో అవుర్ ఏక్‌మాల్
హర్ ఏక్‌మాల్ అయ్యింది
జీవనచక్రంలో కాలగమనంలో
ప్రపంచీకరణ ఊపిరి
పీలుస్తున్న
సగటు 'మనీ'షి జీవితం
దారిద్ర్యం దిశదిశలా
నలుదిశలు ఎగబ్రాకుతూనే
ఉంది
రైతుల బతుకులు పేకమేడల్లా
కూలుతున్నాయి
నాదనుకున్నదంతా
పరాయిదైంది
నన్నేకాదు నా ఆలోచనలమీద
ఆంక్షల్ని విధిస్తున్న
బహుళజాతి భకాసురుల
ఉచ్చులోపడి
నిస్సహాయుడినవుతున్నా!
మనిషి కోసం మార్కెట్

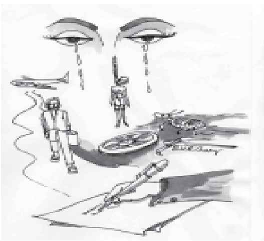

సృష్టిస్తున్నారు
తెల్లదొరతనం పోయి మనతనం
వచ్చిందనుకోవడం
భ్రాంతి మాత్రమే
మనకు తెలీకుండా
మనలో ఉండే
మనల్ని దోచుకుంటున్నారు
స్వేచ్ఛా మార్కెట్ ఉచ్చులో
అందర్ని పడేసి
విశ్వధనవంతుల జాబితాలో
తన స్థానం లెక్కిస్తున్నారు
డాలర్ల వేటకోసం
సాగరాలు దాటి
జాలర్లలా చెమటోడుస్తారు
మతోన్మాదం రెచ్చగొట్టి
ఉగ్రవాదం ప్రోత్సహించి
సెక్యులర్ జపం చేసే
మననేతల్ని కరెన్సీ నోట్లతో
సులభంగా కొనేస్తారు
మన ప్రగతిని నిరోధించే
అణ్వోప్పందంపై
ఎన్ని సంతకాలైనా
పెట్టిస్తారు
ఆకలిచావులు
అన్నదాతల ఆత్మహత్యలు
అనావృష్టి అతివృష్టి ఉప్పెనలు
హింసాత్మక
రక్తపాత జలపాతాలు
కన్నీటి వరదలు
భయానక బాంబు పేలుళ్ళు
అలా ఇలా నేలరాలిన
భరత పువుల్ని
అశ్రునయనాల సాక్షిగా వీక్షిస్తూ..

ఎదురు చూపులు

పొత్తూరి సుబ్బారావు

అరేబియా మోసుకొచ్చిన ముష్కర కెరటాలు
మన పాదాలను అలవోకగా తాకినపుడు
అదేమిటో పట్టించుకోకుండా
ఆనందంగా గడిపాం
అవి గొంతుదాకా వచ్చినా
ఈతకొట్టొచ్చు ఫర్వాలేదని
ఆలోచిస్తూ గడిపాం

ఆ కెరటాలే గొంతును నులిమినపుడు
నీళ్ళు నములుతున్న నోటినుండే
నెత్తురు చిమ్మినపుడు
అక్కడుండలేక పరుగులిడాము
సాగర సమీప హోటలు గదులు నిండిన
ఆయుధాలు అగుపడలేదు
అక్కడి వంటకాల ముందు
త్రాగటానికిచ్చిన మంచినీరే
నెత్తురుతో నిండినపుడే
భయభ్రాంతులై పారిపోయాం
రెక్కలు సగం తెగిన శాంతి కపోతాలు
మూల్గుతూ ఎగురుతున్నపుడే
కళ్ళెత్తి పైకి చూశాము
రాక్షసులే మనవారైనపుడు
వీరులు విరోధులౌతారు
ఆ వీరులే ప్రాణత్యాగం చేసినపుడు
'అమర్‌హై' అంటూ కీర్తించే
నాయకులున్నచోట
బలిపీఠంపై నిలబడ్డ జనమెలా
గౌరవిస్తారు వాళ్ళని!
నాటి ఉగ్రవాద పోషకులైన
అగ్రరాజ్య నేతల సలహాలే ప్రధానమైనపుడు
పొరుగువారి పోరుకు
స్వస్తివాక్యం పలికించి
ఉగ్రవాద ఉన్మాదానికి
చరమగీతం పలికే రోజుకోసం చూసే
ఎదురు చూపులే
మనకిక మిగులుతాయోమో!

కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ పురస్కార గ్రహీత

తమిళ అభ్యుదయ రచయిత మేలాణ్మయి పొన్నుస్వామి

■ఎ.జి. యతిరాజులు

ఈ సంవత్సర కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారాలు ప్రకటింపబడ్డాయి. ఈ పురస్కారాలు అందుకొన్నవారిలో దేశంలోని విభిన్న ప్రాంతాలకు, వివిధ భాషలకు చెందిన రచయితలు, కవులూ ఉన్నారు. వారిలో తమిళ అభ్యుదయ రచయిత మేలాణ్మయి పొన్నుస్వామి కూడా ఒకరు. ఆయన కథానికా సంపుటి 'మిన్‌సారపూ' (విద్యుత్ పుష్పం) ఈ అరుదైన గౌరవానికి అర్హత పొందింది. సోషలిస్టు వాస్తవికతను తన రచనలను ఊపిరిగా మలచుకొన్న పొన్నుస్వామి 'తమిళ మాక్సింగోర్కీ' గా ప్రస్తుతింపబడుతున్నారు.

దాదాపు నలభై సంవత్సరాలుగా రచనా వ్యవసాయం చేస్తున్న ఆయన నేటికీ ఒక చిన్న రైతే! ఇతర రచయితలలాగ ఆయన ప్రసిద్ధే. ధనమార్జించిన తర్వాత తన నివాసాన్ని పల్లెనుంచి పట్టణానికి మార్చుకోలేదు. నేటికీ రామనాథపురం జిల్లాలోని కరువు పీడిత 'మేలాణ్మరైనాము' అన్న గ్రామంలో ఓ చిల్లరకొట్టు నడుపుకుంటూ జీవనయానం సాగిస్తున్నారు. తన చిల్లరకొట్టు గవాక్షం నుంచే తన గ్రామప్రజల జీవన పరిస్థితులనూ, సుఖదుఃఖాలనూ సూక్ష్మంగా అవలోకించి, గంభీర అధ్యయనం చేసి వారినే తన కథల, నవలల పాత్రలుగా మలచి సజీవరచనలు నిరంతరాయంగా చేస్తున్నారు.

58 సంవత్సరాల పూర్వం ఆ కుగ్రామంలోనే పేద రైతుకుటుంబంలో జన్మించిన పొన్నుస్వామి బాల్యంలోనే తల్లితండ్రులను కోల్పోయారు. అందువలన ఐదవ తరగతితో ఆయన విద్యాభ్యాసం ముగిసిపోయింది. ఆనాటినుంచి తన చుట్టూ ఉన్న సమాజాన్నే విద్యాలయం చేసుకొని అపారమైన లోకజ్ఞానం ఆర్జించి హృదయాన్ని కదిలించే అపూర్వమైన కథలు, నవలలు రచించి ఆధునిక తమిళ సాహిత్యంలో తనదైన విశిష్ట స్థానం పొందారు. అభ్యుదయ సాహితీ పత్రికలే కాకుండా ఇతర అగ్రశ్రేణి పత్రికలు సైతం పొన్నుస్వామి కథలను కోరి తీసుకొని ప్రచురిస్తున్నాయి. గత 20 సంవత్సరాలుగా ఎన్నో పత్రికలు, సాహితీ సంస్థలు ఈయనకు బహుమతులు ప్రధానం చేసి తమనుతాము గౌరవించుకొన్నాయి. తమిళనాట పలు విశ్వవిద్యాలయాలు పొన్నుస్వామి రచనలను పాఠ్యాంశాలుగా నిర్ణయించాయి. అమెరికన్ తమిళ సంఘం కూడా ఈయనను పురస్కరించటానికి అమెరికాకు ఆహ్వానించింది. ఆయన అమెరికాకు బయలుదేరగా భారత ప్రభుత్వం వామపక్షీయుడని 'వీసా' నిరాకరించగా ప్రయాణం ఆగిపోయింది. అయినా ఆయన తమిళ పాఠకుల హృదయాల్లో ఉత్తమ స్థానమే పొంది ఉన్నారు. "మట్టిలో పుట్టి పెరిగిన నన్ను మార్క్సిజమే తీర్చిదిద్ది మాణిక్యంగా వెలిగేట్టు చేసింది. అది ఒక పరుసవేది" అని గర్వంగా చెబుతారు పొన్నుస్వామి.

మేలాణ్మయి రచనలు ఇప్పటివరకు 21 కథానికా సంపుటాలు 6 నవలలు, 5 నవలికలు వెలువడ్డాయి. వందల కొలది కథల్లో ఆయన స్వంత గడ్డకు చెందిన సామాన్య జనుల జీవితాలే వాటిలో ప్రాణం పోసుకున్నాయి. పువ్వులంటే రచయితకు చాలా ఇష్టం. అందుకే ఈయన సంకలనాల పేర్లు కూడా పూలపైనే ఉంటాయి.

మనసు పుష్పం, ఓ సంధ్యా మొగ్గ విచ్చుకొంటోంది, ప్రేమపుష్పం, శ్వేతపుష్ప మనసు, మెట్టభూమి పూలు, విద్యుత్ పుష్పం(ఈ సంకలనానికే కేంద్రసాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం లభించింది), పూమనసు స్రవంతి, పుష్పమయుడు, నవలలు– ముట్టడి, ఇక..., భయమే నరకం, ఆకాశరెక్కలు మొదలైనవి. నవలికా సంకలనాలు– గీతలు, మచ్చలు, చెట్లు, వాత్సల్య అగ్ని మొదలైనవి.

పలు కథానికా పోటీలలో పొన్నుస్వామికి ప్రథమ బహుమతులు లభించాయి. అనేక సాహితీ సంస్థలు బిరుదులు కూడా

నిర్బంధ చట్రంలో బాల్యం

చలపాక ప్రకాష్

కొందరు అనేక రకాల గోతులు
ఎందుకు త్రవ్వుకుంటారో నాకైతే తెలియదుగానీ
నేను మాత్రం-
బాల్యపు స్మృతులను త్రవ్వుకుంటూ
జ్ఞాపకాల ఇటుకలను పేర్చుకుంటున్నాను!

బాల్యంలో ఎంతో తియ్యదనం
కమ్మదనాల మేళవింపు ఒక అద్భుతమంటారు!
అమాయకత్వపు చేష్టలు-
మధుర జ్ఞాపకాలను భద్రపరుస్తాయంటారు!!
మరి, నా బాల్యంలో ఆ ఛాయలేం కనిపించవేం?
బాలకార్మికుడిగా కష్టాలు, నష్టాలు
బాధలు, కన్నీళ్ళు పంటి బిగువునా
బిగించి పట్టిన ఓర్పు-
నా అరచేతి పగుళ్ళ సాక్ష్యాలుగా...
నా గుండెను కరుకుగా మార్చేసింది నా బాల్యం!

నా సంగతి కాసింత పక్కన బెడదాం!!
నాటి కాలానికీ
నేటి కాలానికీ ఏమిటీ మార్పు?

అంబరాన్ని తాకిన భవనాలలో బాల్యం-
హైటెక్ స్థాయి చదువు బరువుల మోతలతో
బాల్యం-
నిర్బంధ చట్రంలో బంధీగా మారి
మెదడు సలివిడి ముద్దే అవుతోంది!

ఆకలీ అలమటింపుల పూరిగుడిశెల్లోని
బాల్యం-
టీకొట్లు, మెకానిక్ షెడ్డుల్లో
కాసిన్ని కాసుల కోసం కడుపునింపుకునే వేటలో
చట్టాల తూటాలకు బలవుతూ
మగ్గిపోబడుతున్నాయ్!
ఇప్పుడూ బాల్యం వాస్తవ రూపం నిర్బంధమే!
ఇప్పుడూ బాల్యం-
చదువుల వేటలో పులికి ఆహారమే!!?

మళ్ళీ కొత్తగా

ఎమ్వీ రామిరెడ్డి

నినాదాలు శిరసెత్తుతాయి
పాటలు ప్రవహిస్తుంటాయి
పథకం మాత్రం సిద్ధం కాదు

కళ్ళు పొగలు కక్కుతుంటాయి
కాళ్ళు కవాతు చేస్తుంటాయి
డొక్కలు పిక్కటిల్లుతుంటాయి
మంటలు మాత్రం అంటుకోవు

వ్యూహాలు పదునెక్కుతాయి
బలగాలు బరిలోకి దిగుతాయి
శంఖారావాలు ప్రతిధ్వనిస్తాయి
యుద్ధం మాత్రం మొదలు కాదు

మరమ్మత్తులు మొదలయ్యాయి
గాయాలకు కుట్లు వేస్తున్నారు
రక్తపు నమూనాలు సేకరిస్తున్నారు
నినాదాల్ని నిజనిర్ధారణ చేస్తున్నారు
మళ్ళీ కొత్తగా స్వరం పురి విప్పుతోంది

ఆయన అందుకున్నారు. పలు విశ్వవిద్యాలయాల్లోను, కళాశాలల్లోనూ ఆయన కథానికా సంకలనాలు పాఠ్యపుస్తకాలుగా నిర్ణయింపబడి ఉన్నాయి. పలువురు విద్యార్థులు ఆయన రచనలను పరిశోధించి డాక్టరేట్లు, ఎం.ఫిల్. డిగ్రీలు పొందారు.

మేలాణ్మయి తమిళనాడు అభ్యుదయ రచయితల సంఘ రాష్ట్ర బాధ్యులుగా కూడా 25 సంవత్సరాల నుంచి పని చేస్తున్నారు. సంఘ కార్యక్రమాల్లో తీవ్రంగా పాల్గొనటం ద్వారానే తన రచనలను మరింత పదును పెట్టుకుంటానని ఆయన చెబుతారు.

రామనాథపురం జిల్లాలోని కరువు పీడిత ఒక మారుమూల కుగ్రామంలో మెట్ట నేలను మిరపకాయల తోటకోసం దున్నుకుంటూ, ఒక చిన్న చిల్లర అంగడి వ్యాపారం చేసుకుంటూ ఆయన తన పల్లె ప్రజల జీవితాలను పరిశీలిస్తూ ఉంటారు. ఆ జీవితాలు ఆయన్ను ఆశ్చర్యపరుస్తుంటాయి. ఆనందింపజేస్తుంటాయి. ఇలా గ్రామీణ వాతావరణంలో ఓ ఉత్తమ రచయిత రూపుదిద్దుకోవటం అరుదైన విషయమే! పొన్నుస్వామి స్వీకరించుకొన్న వామపక్ష భావజాలమే ఆయన్ను ఒక ఉత్తమ కళాకారుడుగా రూపొందించింది. ఆయన జయప్రదమైన సాహితీ జీవితానికి ఇదే పునాది.

ఆయనకు సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం లభించగానే తమిళ వాణిజ్య పత్రికలు పొన్నుస్వామి 5వ తరగతి వరకు మాత్రమే చదువుకొన్నారని విస్మయం ప్రకటిస్తున్నాయి. అయితే ఆయన మాక్సిం గోర్కీ లాగే మట్టి మనుషుల జీవిత బడిలో చదివి ఉత్తీర్ణుడయ్యాడనే నిజాన్ని అవి గ్రహించలేదు.

పొన్నుస్వామి కథా సంపుటాలు ఇక... , సూర్య స్వేదం

సోవియట్ విచ్ఛిత్తి అనంతరం 1995 సంవత్సరం తర్వాత సామాజిక స్పృహలేని ఎన్నో సాహిత్య సిద్ధాంతాలు తమిళ సాహితీ రంగంలో గందరగోళ పరుస్తున్నా మేలాణ్మయి తాను స్వీకరించిన సోషలిస్టు వాస్తవికతా సిద్ధాంతంలో సుదృఢంగా నిలబడి ఈనాటికీ తమిళ కథానికా క్షేత్రంలో తన విశిష్టతను చాటుకొంటూనే ఉన్నారు. తాను పుట్టి పెరిగిన వెనుకబడ్డ ప్రాంతాన్ని సజీవంగా తన రచనలలో ప్రతిబింబించినా, ఎక్కడా రాజీపడకుండా తన అభ్యుదయకరమైన సామాజిక పరివర్తన అభీష్టాన్ని వ్యక్తపరుస్తూనే ఉన్నారు.

సుప్రసిద్ధ పాత్రికేయులు పి. సాయినాథ్ పొన్నుస్వామిని ఇంటర్వ్యూచేసి రాసిన వ్యాసంలో, "ప్రసిద్ధి చెందిన తర్వాత కూడా తన సొంత గ్రామాన్నే అంటిపెట్టుకొని ఉంటున్న ఏకైక రచయిత ఆయనే! ప్రజలు పలు ఈతిబాధల్లో మగ్గుతున్నా భవిష్యత్తులో వారు తమ తలరాతనే మార్చుకొని తీరుతారనే దృఢవిశ్వాసం కలిగి ఉన్నారు మేలాణ్మయి' అని ప్రశంసించారు. ●

◆ కథ

ఆకలి

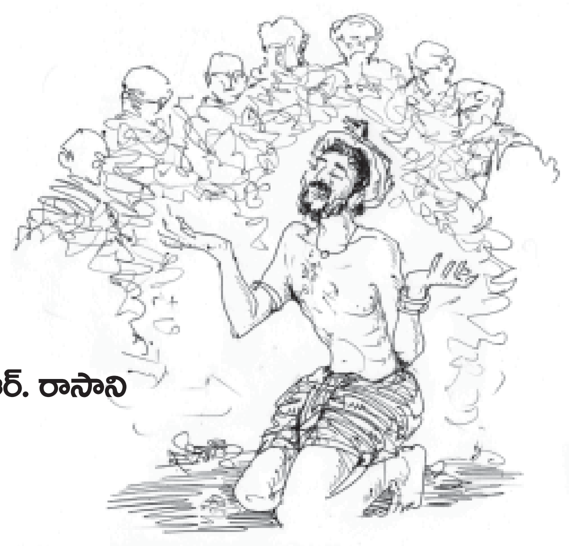

■ డా॥ వి.ఆర్. రాసాని

అది వేసవి కాలం.

ఉదయం తొమ్మిది గంటలు కావస్తోంది.

అప్పటికే సూర్యుడు లోకంపైన పగబట్టినట్టు చంద్రనిప్పులు కురిపించడానికి సిద్ధమవుతున్నాడు.

ఉత్తర దక్షిణంగా వ్యాపించివున్న ఆ పల్లె వీధి చివర, దక్షిణం వైపున ఓ చింతచెట్టు.. దానికింద, వచ్చినవాళ్ళు విశ్రాంతి తీసుకోవడానికున్నట్లు మూరెడెత్తు రాళ్ళపైన పరచిన ఆరడుగుల బండ.

ఆ వేళ ఆ బండ మీద కూర్చొని కొందరు యువకులు కబుర్లాడుకుంటున్నారు. వాళ్ళకి కొంతదూరంలో, నేలపైన కేరింతలు కొడుతూ, గంతులేస్తూ కొందరు చిన్న పిల్లలు ఆడుకుంటున్నారు. ఆ చెట్టు కవతల వున్న వరిగడ్డి వాములు, శనగ తండు వాములు, సద్దచొప్ప వాములు... చిన్న చిన్న పూరిగుడిసెల్లా కనిపిస్తున్నాయి. ఆ వాముల్లో చివర వున్న ఒక చెనిగ తండు వామిలో తలదూర్చి, ఓ బుడుగు దూడ తన్మయత్వంతో 'తండు' మేస్తోంది.

అంతవరకూ ఇళ్ళ వద్దనే వున్న గొడ్లను మేపుకు రావడానికి వీధి గుండా వాటిని తోలుకొని కొందరు రైతులు వెళుతున్నారు.

ఆకాశం నుంచీ హఠాత్తుగా ఊడిపడినట్టు, సరిగ్గా ఆ సమయంలోనే మొండోడు ఊర్లోకి అడుగు పెట్టాడు.

పెరిగిన గడ్డం, సగం నెరిపిన జుట్టు, తెలుపు నలుపు రంగులో గుబురుగా పెరిగిన మీసాలు, పుర్రెలోకి లాక్కుపోయిన గుంటకళ్ళు, చప్పి దవడలు, వయసుకంటే ముందే కనిపిస్తున్న ముసలి తనపు ఛాయలు, మెడలో తాయెత్తు వ్రేలాడుతున్న నల్లదారం, ఎడమచేతి రెట్టకు వేలిలావు రాగి కడియం, కుడిచేతి మణికట్టుకు వదులుగా తొడిగివున్న ఇనుప కంకణాలు, తలకు బాగా మురికి పట్టివున్న ఓ పాత తుండు గుడ్డ, మొలకు మరోపాత పంచెగుడ్డ... ఈ దేశపు దారిద్ర్యానికి ప్రతీకలా వున్నాడు మొండోడు.

అతని మొలకున్న అడ్డపంచె మోకాళ్ళ పైభాగానికి సరిపోయి వుంది. అదయినా జారిపోకుండా, రెండంగుళాల వెడల్పున్న ఓ పాత కాలంనాటి తోలు బెల్టును నడుముకు బిగించుకున్నాడు. ఒక దళసరి గుడ్డతో, జోలె ఆకారంలో కుట్టుకున్న ఓ పాతసంచీ అతని సంకలో వ్రేలాడుతోంది. ఆ సంచిలో ఏవో రెండు పాత్రలు, రెండు పాత బట్టలు వున్నాయి. చిన్న చిన్న బెలూన్‌లు వున్న ఒక అట్టపెట్టె, ఓ పాత రేకుడబ్బా కూడా అందులోనే వున్నాయి.

వెంట్రుకలతో పేనిన పొడుగాటి నల్లదారం మెడకు చుట్టుకొని పామును చుట్టుకొని ప్రత్యక్షమైన పరమ శివుడిలా వున్నాడతను. మనిషి చాలా నీరసంగా కనిపిస్తున్నాడు.

సగం విరిగిపోయిన మచ్చుకత్తి ముక్కను పట్టుకొని, తన కుడిచేతికున్న ఇనుప కడియాలను 'టక్కు టక్కు' మని లయబద్ధంగా కొడుతూ వచ్చి చింతచెట్టు కింద వున్న ఒకరాతి పైన కూర్చొన్నాడతను. అంతవరకూ రచ్చబండపైనున్న వాళ్ళు అతన్ని వింతగా చూడసాగారు. టక్కు టక్కు శబ్దం చేస్తూనే, మరో చేత్తో సంచిలో నుంచీ ఒక బెలూన్ తీసి నోటితో ఊదిపట్టుకొని రాగయుక్తంగా 'రండిబాబూ... రాండీ... ఈ బుడ్డలు కొనండి... తుర్ర్ర్' మని అరవసాగాడు. పిల్లలంతా అతని చుట్టూ మూగారు.

"యెంటికలు తేపోండి నాయనా... ఊపిరి బుడ్డలిస్తా. లేదా రూపాయిచ్చి రెండు బుడ్డలు తీసకపోండి." పిల్లల్ని అడగడం ప్రారంభించాడు మొండోడు. ఆ మాట వినగానే అక్కడ చేరిన పిల్లల్లో కొందరు ఇండ్లకు పరిగెత్తారు.

తమ ఇండ్లల్లో అమ్మలు, అక్కలు తలదువ్వినప్పుడు దువ్వెనకు తగులుకొనివచ్చిన వెంట్రుకల్ని వేలితో చుట్టి, ఆ ఉండల్ని చూరుల్లో చెక్కి ఉంచడం చేస్తుంటారు. పిల్లలు ఆ వెంట్రుకల్ని తెచ్చి మొండోడికిచ్చి ఊపిరి బుడ్డల్ని తెచ్చుకొని ఊపిరి ఊది, అరచేతుల్తో రుద్దుతూ 'బుర్ర్... బుర్ర్' మని శబ్దం చేస్తూ, కేరింతలు కొడుతూ ఆడుకుంటున్నారు.

ఇండ్లముందర అరుగుల పైన కూర్చొని పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకుంటున్న యువకులు వాళ్ళను చూస్తూ ఆనందిస్తున్నారు.

వీధిలో తిరుగుతున్న రైతులను "అయ్యా నల్లదారం కొనుక్కోండి. మూర పావలా. అగ్గవ సామే. అర్థరూపాయికి రెండు

మూరలు. కొల్లగ్గవ. కొనండి సామే. కొని మీ కోడెలకు, దూడలకు చుట్టుకొని సింగారించుకోండి. మీరు పూరేళ్ళు పట్టే బోనులకు చుట్టుకోండి." అంటూ వేడుకుంటున్నాడు మొండోడు.

"ఏమయ్యా. మొండాయినా. శానాదినాలకు కనిపిస్తివే." ఎడ్ల పగ్గాలు చేతబట్టుకొని ఎద్దుల్ని తోలుకు వెళుతున్న ఓ ముసలాయన అడిగాడు.

''యేందోసామే. ఈ వక్క గూడా కరువొచ్చేశా. తిండిదొరికేదే కష్టమైపాయ. అందుకని ఉత్తరాది పోయింటి." అన్నాడు మొండోడు.

"ఈ సారెట్లో అదునుకు వానలు బడి పంటలు బండినాయి. అంతకుముందు పదేండ్ల నుంచీ ఒకటే వఱుపు కదా.'' అంటూ ముందుకు వెళ్ళిపోయాడు ముసలాయిన.

''ఏమయ్యాయొోవ్. ఇంత కాలానికి వొస్తివి?" మరో వ్యక్తి అదే విధంగా పలుకరించాడు.

"యేం జేసేది సామే. కడుపాత్తరం పోయింటి"

తన చిన్నప్పట్నుంచీ సంవత్సరానికి అయిదారుసార్లు ఆ ఊరికొచ్చి అడుక్కునేవాడు మొండోడు. అందుకే కొందరు అతన్ని గుర్తుపట్టి పలుకరిస్తున్నారు. కొందరు గుర్తుపట్టినా ఎరిగీ ఎరగనట్లు పోతున్నారు. వచ్చీపోయే వాళ్ళలో అలా మాట్లాడుతూనే, నల్లదారానికవసరమైన వెంట్రుకల్ని సేకరిస్తూ, నల్లదారం అమ్ముకుంటూ చాలాసేపు అక్కడే వున్నాడు.

చూస్తుండగానే సూర్యుడు నడినెత్తి కొచ్చాడు. పనిచేసి అలసిపోయిన రైతులు ఎండకు తట్టుకోలేక చల్లదనం కోసం ఆరాటపడుతున్నారు. సరిగా గాలితోలడం లేదు. ఎండవేడికి వాతావరణం ఉక్కపోస్తోంది. జనం చెమటలకు ఆపసోపాలు పడుతున్నారు.

ఆ సమయంలోనే అన్నం అడుక్కోవడానికి ఉపక్రమించాడు మొండోడు.

సంవత్సరంగా ఆ ప్రాంతంలో వానలు పడివుండడంతో కొంచెం సుభిక్షంగానే వుంది. కానీ గత పది సంవత్సరాలుగా వానచినుకు లేక పోవడంతో, బ్రతుకు తెరువుకోసం చాలామందితో బాటు ఉత్తరదేశం వలస వెళ్ళాడు మొండోడు. అక్కడా అదే పరిస్థితి. కాబట్టి మొండోడు తిరిగి తన ప్రాంతానికి రాక తప్పలేదు. ఒక్కోరోజు ఒక్కో ఊరు తిరుగుతూ అన్నం అడుక్కుంటున్నాడు. అయినా రెండు రోజులుగా అతనికి కడుపు నిండా అన్నం దొరకడం కష్టమైపోయింది.

ఆ రోజు ఆ పల్లె కొచ్చాడు.

మొట్టమొదట ఒక యింటి ముందర గొంతుక్కూర్చొని టక్కుటక్కు శబ్దం చేస్తూ, ఆ శ్రుతిలో కలిసిపోయే విధంగా నోటితో తుర్రుమని శబ్దం చేస్తూ "అమ్మా! తల్లీ అంత బువ్వ. కాసింత శారూ ఉంటే యెయ్యి తల్లే" అంటూ అరుస్తున్నాడు.

"ధరమ తల్లీ ... ధరమ్ము సేయీ
సెరువులు నిండీ – పంటలు పండీ
సల్లంగుంటారు తల్లే
గరిసెలు నిండీ– గాదెలు నిండీ
పిల్లా జల్లలూ–గొడ్డూ గోదా
ఇల్లూ వాకిలీ – సల్లంగుంటదీ
ధరమ తల్లీ – ధరమ్ము సెయ్యి"

తను మామూలుగా పాడే పాటనే పాడసాగాడు.

"య్యోవ్! తినేసినాం పొయ్యిరా"

ఇంటిలోపట్నుంచి సమాధానం వచ్చింది. అయినా మొండోడు కదల్లేదు.

"తల్లే. కడుపు నిండా ... అంత అన్నం తిని రెండు దినాలయింది. ధరమ తల్లీ" అని "సెరువులు నిండీ... పంటలు పండీ" అంటూ టక్కు టక్కు శబ్దం చేస్తూనే గొణుక్కోసాగాడు.

ఆ యింటి యిల్లాలు మౌనంగా ఉండిపోయింది ఇంట్లోనే.

అన్నం లేకపోతే పాయ.. అన్ని కూటినీళ్ళయినా పొయ్యి తల్లీ. మొండోడు వట్టి సేతుల్తో పోగూడదు ధరమ తల్లీ" మళ్ళీ అరిచాడు మొండోడు.

మొండోడి పట్టుదల తెలిసి ఉండడంతో ఇక లాభం లేదనుకుని ఆ యింటి యిల్లాలు చట్టి గోకుడు నీళ్ళు ఒక గ్లాసు తెచ్చింది. మొండోడు సంచిలోని రేకు డబ్బా తీసి అందులో పోయించుకొని ఆ నీళ్ళు గటగటా తాగేసి పైకిలేచి మరో యింటి వైపు నడిచాడు. రెండు రోజులుగా సరైన తిండిలేని అతనికి అదే పరమాన్నంగా అనిపించింది. కడుపు చల్ల బడింది.

అలా ఇల్లిల్లు తిరిగాడు. కానీ ఆ రోజు ఎవరో వట్టు పెట్టుకున్నట్టు ఏ యింట్లోనూ ఆ తర్వాత పిడచన్నం గానీ, అన్ని చద్దినీళ్ళు గానీ దొరకలేదు. తాగిన గ్లాసుడు కూటినీళ్ళు అతని ఆకల్ని ఏ మాత్రం చల్లార్చలేకపోయాయి. కాలం గడిచే కొద్దీ ఎండతో బాటు అతనికి ఆకలీ ఎక్కువకాసాగింది. పైన ఎండ.. కింద చెప్పులు లేని కారణంగా వేడికి వాళ్లు కాలుతున్నాయి. అప్పుడప్పుడూ నీరసం, నిస్త్రాణ.. తట్టుకోలేక పోయాడు మొండోడు. నడి వీధిలో వున్న బోరింగు దగ్గరకు వెళ్ళి రేకు డబ్బా పెట్టి బోరింగు కొట్టి, పొట్టనిండా నీళ్లు తాగాడు. గత కొద్దిరోజులుగా ఎక్కువగా నీళ్ళే అతని ఆకల్ని తీరుస్తున్నాయి. అప్పుడు కూడా అతనికి నీళ్ళే దిక్కయ్యాయి. ఆహారం లేని లోటును నీళ్ళే తీర్చేటట్టయితే మొండోడుకి అడుక్కునే కష్టం లేకపోవును. అలా కాదే.

''పిడచన్నం కూడా దొరకలా... రేతిరకయినా దొరుకుతుందేమో సూద్దారి" అనుకుంటూ వెళ్ళి చింత చెట్టు కింద వున్న బండపైన కూలబడ్డాడు.

ఆకలితో, నీరసంతో అలాగే మగతగా కళ్లు మూసుకున్నాడు. గతమంతా అతని కళ్ళముందు మెదిలింది. తీవ్రంగా ఆలోచించసాగాడు.

ఆ ఊరికి మూడు కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న చెవిటోని భావి దగ్గర, రోడ్డు వారగా వున్న రెండంకణాల దద్దిలంలో పెద్దమొండోడు భార్యతో సహా కాపురముండేవాడు. ఆ దద్దిలం పులిచెర్లకు, కల్లూరికి మధ్య నున్న రాచవారిపల్లె దగ్గరున్న తగ్గులో వుండేది. పెద్దమొండోడు చెవిటోని భావిదగ్గరున్న పెరుమాళ్ళ నాయుడు

మామిడి తోటకు పంటకాలంలో కావలుండేవాడు. మామిడి చెట్లు పూతకు వచ్చినప్పటినుంచీ కాయలు వదుపుకునేదాకా కావలివున్నందుకు నాయుడు ఏదో కొంత మొత్తం అప్పజెప్పేవాడు. ఎప్పుడో వాళ్ళ పూర్వీకులు దారెంట నడిచిపోయే బాటసారుల కోసం కట్టించిన ఆ దద్దలంలోనే పెద్దమొండోడు ఉండేవాడు. కొంతకాలం జీవనం గడిచేది. మామిడితోటలో పనిలేని కాలంలో చుట్టుపక్కల పల్లెల్లో అడుక్కోనొచ్చి భార్యకు పెట్టేవాడు. కల్లూరు, పులిచెర్ల ఆసుపత్రుల్లో ఎవరైనా చనిపోతే ఆ శవాన్ని ఆ దద్దలం కాడికి తెచ్చి పోస్టుమార్టం చేయించేవారు. అప్పుడు శవాన్ని కోసే పని పెద్దమొండోడే చేసేవాడు. అందువల్ల చుట్టుపక్కల వాళ్ళు ఆ దద్దలాన్ని 'శవాలకొంప' అనేవారు. ఆ శవాల కొంపలోనే ఈ మొండోడు పుట్టాడు. బిడ్డ పుట్టిన వేళావిశేషమేమో గానీ, బిడ్డని కన్న రెండోరోజే 'బాలజన్నె' ఎక్కి పెద్దమొండోడి భార్య చనిపోయింది. అలా చిన్నమొండోడు పుట్టినప్పుడే తల్లిని పోగొట్టుకున్నాడు. పెద్దమొండోడు, ఎలాగో బిడ్డను పెంచి పెద్ద చేశాడు. పెరమాళ్ళనాయుడు అతి తాగుబోతు. ఒకరోజు మితిమీరి తాగి ఆ దద్దలంలో పడి చచ్చిపోయాడు. దాంతో పెద్దమొండోడికి తోటకావలి పని కూడా పోయింది. అతని తండ్రి బాతుకోళ్ళు మేపేవాడు. చేతనున్న సొమ్ముతో తానూ కొన్ని బాతుల్ని కొని, కొడుకుని వెంటబెట్టుకొని వాటిని ఏ చెరువుగట్లలోనో, పంట వదుపుకున్న మడి కయ్యల్లోనో తోలుకుని మేపుకుంటూ వాటి గుడ్లు, మాంసం తిని కొంతకాలం గడిపాడు. రాను రాను వానలు పడడం తగ్గిపోయి కరవులు రాసాగాయి. పంటలు తగ్గిపోయాయి. భూములు బీళ్ల పద్దాయి. దానికితోడు, కొక్కిర రోగం తగిలి బాతుకోళ్ళన్నీ చచ్చిపోయాయి. అ దిగులుతో అనారోగ్యం పాలై పెద్దమొండోడు మరణించాడు. అనాథగా మిగిలిపోయిన చిన్నమొండోడికి అడుక్కోని బతకడం తప్ప వేరే మార్గం లేకపోయింది. అలా అడుక్కుంటూ, పంటలు బాగా పండే ఉత్తరాది పోయాడు. అక్కడికి పోయినా అతని తిండికి కష్టమైపోయింది. భార్యను సాకే స్తోమతలేక మొండోడు పెళ్ళి కూడా చేసుకోలేదు. బ్రహ్మచారిగానే ఉండిపోయాడు. లోకం మారిపోయింది. ఇంటిముందరి కొచ్చిన మొండోడికింత పెట్టాలన్న ఇంగితం కోల్పోయారు జనం... ఈ క్రమంలో మళ్ళీ తన ఊరి వైపుకు వచ్చాడు. తను పుట్టి పెరిగిన దద్దిలంలో తలదాచుకుందామని చెవిటోని బావిదగ్గరకొచ్చాడు.. కానీ అక్కడ దద్దిలం కనిపించలేదు. ఆ మధ్యన రోడ్డును వెడల్పు చేశారు. ఆ వెడల్పు చేసే క్రమంలో దద్దిలం నేలమట్టమైపోయి, అది వున్న స్థలం రోడ్లో కలిసిపోయింది. రెండు రోజులు పులిచెర్ల, రైల్వే స్టేషన్లో కాలం గడిపి ఆ ఊరికొచ్చాడు. అన్ని ఏండ్ల తర్వాత ఆ ఊరికొచ్చినా అతని పొట్ట నిండలేదు.

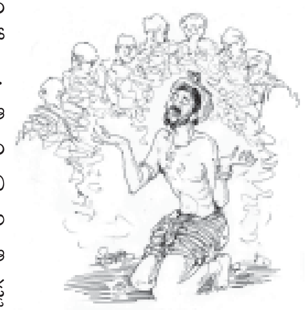

అదే ఆలోచిస్తూ ఎప్పుడు నిద్రపోయాడో అలాగే నిద్రపోయాడు మొండోడు.

ఏదో శబ్దం, అరుపులు వినిపిస్తే మేల్కొని, కూర్చున్నాడు. ఆ శబ్దం వచ్చిన వీధివైపు చూశాడు.

నడివీధిలో దప్పులు మోగుతున్నాయి. కొందరాడవాళ్ళు ఏడుస్తున్నారు. నడీధి నరసింహుల తండ్రి కాలమైపోయాడు. అతని అంతిమ యాత్రకోసం పాడె సిద్ధమౌతుంది. అతనికి సంబంధించిన బంధువులతోను, ఊరిజనంతోను వీధి క్రిక్కిరిసి వుంది.

అతను చూస్తుండగానే గోవింద నామస్మరణతో, ఏడుపుల మధ్య ఆ పెద్దాయన శవం వున్న పాడె పైకి లేచింది. అతని కళ్ళ ముందరే శవం ఊరేగింపుగా ముందుకు సాగిపోయింది...

పల్లె విషాదంలో మునిగిపోయి స్మశానవైరాగ్యం నుంచీ ఇంకా బయటపడలేదు. దహన సంస్కారాలు నిర్వర్తించిన జనం తిరిగి ఇండ్లకు చేరుకున్నారు.

పొద్దు గుంకింది.. క్రమంగా పల్లె జనం గుండెల్లో స్మశాన వైరాగ్యం తగ్గి, చీకటి పెరిగింది. ఊర్లో చావు కారణంగా చాలామంది అన్నం వండుకోలేదు.

మొండోడికి ఆకలి ఎక్కువైంది. తట్టుకోలేక పోతున్నాడు. మెల్లగా లేచి వీధిలోకి నడిచాడు.

******

అది రాత్రి ఎనిమిది గంటల సమయం. అప్పటికే కొందరు నిద్రకుపక్రమిస్తున్నారు.

ఆ సమయంలోనే రాశింటి రామయ్య, తన యింటి ముందరున్న అరుగుమీద కూర్చుని మిత్రులతో ఏదో లోకాభిరామాయణం మాట్లాడుకుంటున్నాడు.

రామయ్య పరమ పిసినారి. పిల్లికి భిక్షం పెట్టే రకం కాదు. అతని భార్యా అతనికి తగిందే. తగిన బొంత 'అదిగో పిసరు అంటే ఇదిగో చద్ది నీళ్ళు' అనే రకం.

రామయ్య తినో తినకో భూమీ పుట్రా బాగానే సంపాదించాడు. అతనికి ఒక కూతురు, కొడుకు. కూతురికి పెళ్ళి చేసేశాడు. ఆమెకు ఐదేళ్ళ పాపకూడా. ముసలి వయసులో పొద్దుపోక ఆ పాపను ఇటీవలే ఇంటికి తెచ్చుకుని పెంచుకుంటున్నారు. కొడుకు పేరు ముద్దప్ప. ఇంకా పెళ్ళికాలేదు.

ఆ వేళ రామయ్య అరుగుపైనే కూర్చొని ఇంట్లో వున్న భార్యకు సూచనలిస్తున్నాడు.

"ఏమ్మామా నా కొడుకేడబోయినాడు?" అప్పుడే అక్కడకి వచ్చిన పక్కింటి పరంధామయ్య అరుగుపైన కూర్చుంటూ అడిగాడు.

"బాయికాడికి పోయినాడబ్బా. పొగులంతా కరెంటు కట్టు. యేం జేసేది? ఒగిటే యాతన పోయిందాలి బిడ్డకు. ఈ ముంద కరెంటు రేత్తిర్లో ఎంత పొద్దుకొస్తుందో తెలీదు. సమయంజూసి మిషనొదిలి మడికి పారగట్టుకోవాల గదా"

కరెంటు కోత మూలంగా రైతులు పడుతున్న అవస్థను ఏకరువు పెట్టాడు రామయ్య.

ఇంతలో అతని భార్య ఆదెమ్మ, ఆ మిద్దింటి కవతలున్న చుట్టింట్లో నుంచీ వచ్చి "ఏమయ్యా మనవరాలు అంత ముద్దతిని పొనుకునింది. వోపినంత అన్నం మిగిలిపాయ ఇంకా సట్టు కడిగేది అట్లే ఉండిపాయ. నీకు పడకేడేసేది సెప్పు" అని అడిగింది.

"నేను చెబితే వింటివా. మీ ఊరు శ్యానాదూరమే. మీ వోళ్ళకు ఈ సావు కబురు తెలిసి వచ్చే గుందికి తెల్లారిపోతుంది. వాళ్ళు వచ్చినాక వండేయొచ్చులేయే అంటే యింటివా? సచ్చిపోయిన ముసిలోడికి మావోళ్ళు దెగ్గిర బంధువులంటివి. వచ్చినాక ఎవరింటికి పోతారు అని శేరు బియ్యం పోసి, రాగి పిండేసి కెలికేస్తివి. తీరా వాళ్ళు రాలే. యెంత నష్టమై పాయనో సూడు" నిష్టూరంగా అన్నాడు రామయ్య.

''వస్తారనుకుంటి. రాలా.'' తన నిస్సహాయతను వ్యక్తం చేసింది ఆదెమ్మ.

"సరే ఇప్పుడు మిగిలిండే అన్నం ఏం జేస్తివి?" ప్రశ్నించాడు రామయ్య.

"యింకా నాలుగు ముద్దలన్నం అట్టే వుండాది. దాంట్లోకి నూరిండే శెనిగ్గింజల ఊరిమిండీ వొగగిన్నె కుండాది. ఏం జేయమంటావో సెప్పు"

"పోనీలే. రేపటివరకు ఏమీ సెడిపోదు గానీ, అట్టే వుట్టిమింద పెట్టు తిందాం గానీ"

"ఎత్తిపెడతా గానీ నీ పడకేడనో సెప్పు"

"మిద్దింటికీ, సుట్టింటీ సందులో యెయ్యి. పొనుకుంటా. గానీ మిగిలిండే అన్నం కింద పెట్టొద్దు. పిల్లుల్తో బాధ"

"అఁ.. అన్నం దబిర్లో యేసి మూసిపెట్టి దానిపైన చట్నీ గిన్నె పెట్టి ఉట్టిపైన భద్రం జేస్తాలే." అని తిరిగి చుట్టింట్లోకి వెళ్ళిపోయింది ఆదెమ్మ.

అన్నం అడుక్కోవడానికి అప్పుడే అక్కడికి వచ్చిన మొండోడి చెవిలో ఆ మాటలు పడనే పడ్డాయి.

టిక్కు టిక్కు శబ్దం చేసుకుంటూ "ధరమ తల్లీ. అంత కబళమెయ్యి తల్లీ... అన్నపూర్ణేశ్వరీ." అని ఇంటి ముందర కూర్చొని అరిచాడు.

అతన్ని ఒక పురుగును చూసినట్టు చూసి రామయ్య "ఇక్కడేం లేదు. పొయ్యి రాపోవయ్యా" అన్నాడు.

"నేను మొండోన్ని సామే. ఎన్నో యేండ్ల తర్వాత ఈ గడ్డకొచ్చినా. నీ యింటి ముంగిట కూకున్నా.. మీరింత పెట్టాల. నా కడుపు నిండాల. తల్లీ." అని అరిచి "సెరువులు నిండీ-పంటలు పండీ.." అంటూ స్వరం తగ్గించి అదే పాట పాడసాగాడు.

"ఊళ్ళో సావుబడే. మేం వండుకోలా. పొద్దనన్నమే తలాంత తినేసినాం.. పెద్దాయన చెప్పినాడు గదా. ఇంకా ఏమి. పొయ్‌రాపో." లోపల్నుంచీ కసురుతున్నట్టు సమాధానం చెప్పింది ఆదెమ్మ.

"నాకు తెలుసు తల్లీ. ఉట్టిమిందున్న సంగటెయ్యి." స్వరం పెంచి గట్టిగా అరిచాడు మొండోడు.

"అరె. ఉట్టి మిందున్న సంగటి గురించి మొండోడికెలా తెలిసింది? వీడికి మాయలూ మంత్రాలేమైనా వచ్చునా ఏమీ" అటు ఆదెమ్మ, ఇటు రామయ్య కూడా క్షణకాలం పాటు కంగుతిన్నారు.

కానీ ఇంట్లో సంగతి వున్న రహస్యం తెలుసుకుని, లేదంటే మొండికేసు కొన్నందుకు రామయ్య కోపం ముంచుకొచ్చింది.

"య్యోవ్. లేదంటే... యింకా మొండికేసుకుంటావేంటి?" వచ్చిన కోపాన్ని అణచుకుంటూ అన్నాడు.

"యేంది సామీ. యింట్లో ధరమతల్లి యేస్తుందిలే" అని అతనివైపు ఒక నిర్లక్ష్యమైన చూపును విసరి "అమ్మా ఒక్క పిడస కబళం, అంతసట్నీ... శనిగ్గింజల సెట్నీ యెయ్యి" అంటూ అరచి టక్కు టక్కు శబ్దం యింకా ఎక్కువ చేశాడు.

చుట్టింట్లో పని చేసుకుంటున్న ఆదెమ్మకు అతని అరుపు 'టక్కు టక్కు శబ్దం కర్ణకఠోరంగా కనిపించి చిర్రెత్తి పోయింది.

విసవిస వెలుపలికి వచ్చి "మొండి ముండా కొడకా. లేదంటే మొండి కేసుకోను సిగ్గులే నీకు?" అని కొట్లాడుతున్నట్టుగా అంది.

"ఇట్టాంటి దూషణ తిరస్కారాలు మామూలే అయినా మొండోడిలోనూ పట్టుదల పెరిగింది.

"అవును తల్లీ. నేను మొండిముండా కొడుకునే.. బండ నా కొడుకునే. సూడు నా బండతనం." అని చేతనున్న మొండి కత్తితో ఎడమ చేతి మణికట్టుపైన గాయం చేసుకున్నాడు. ఆ గాయం నుంచీ వచ్చిన రక్తాన్ని ఆ కత్తి ముక్కతోనే చేతిమీద రుద్దుకొని టక్కు టక్కు శబ్దం చేస్తూ" పంటలు పండీ-గాదెలు నిండీ..." అంటూ యింకా గట్టిగా ఊగిపోయాడు.

అతని చేతిపైనున్న రక్తం వాసనకు, అంత చీకట్లోనూ ఈగలు ముసరడం, ఇంటి ముందరున్న కరెంటు లైటు వెలుతురులో స్పష్టంగానే కనిపిస్తోంది.

ఆ దృశ్యం చూసేసరికి జుగుప్స కలిగి "వొరే రాముడూ. మొండి బండోడితో వాదులెందుకు గానీ ఏదో అంతేసి పంపండ్రా. మిగిల్చి మిగిల్చి పోయేటపుడు ఏదీ మూటగట్టుకొని పోయేది లేదు గానీ" పక్కనే వున్న ముసలాయనన్నాడు.

దాంతో కాస్తా మెత్తబడిన రామయ్య ''వసే అదీ. వాడింకపోడు గానీ వాడి ముఖాన అంతేసి పంపించు" అని భార్యకు పురమాయించాడు రామయ్య.

మొండోన్ని మనసులోనే తిట్టుకుంటూ లోపలికి వెళ్ళింది ఆదెమ్మ. అది చూసిన మొండోడు విజయం సాధించినట్టు "వానలు కురిసీ-వంకలు దొర్లీ... సెరువులు నిండీ..." అంటూ స్వరం పెంచి గట్టిగా పాడాడు.

లోపలికి వెళ్ళిన ఆదెమ్మ "మొండి ముండాకొడుకు. పెట్టిందాకా వదలడు." అని గొణుక్కుంటూ వచ్చి "బోకి పట్రా! అరిసింది సాలుగానీ" ముఖం గాటు పెట్టుకొని కోడి గుడ్డంత అన్నం చేతబట్టుకొని వచ్చి మాట్లాడింది.

ఆమె చేతిలోని అన్నం చూసి మండిపోయాడు మొండోడు. కానీ మొండి కేసుకావడం తప్ప ఎదురు తిరిగి కొట్లాడడం అతని చేతకాదు కాబట్టి

"శ్యానా తెచ్చినావు తల్లీ. నీ ముద్ద సూస్తానే కడుపు నిండిపోయిందిలే గానీ నీ ముద్ద నువ్వే తిను తల్లి" అని విసురుగా లేచి, వగర్చుకుంటూ మరో యింటిముందుకు వెళ్ళిపోయాడు.

ఊర్లో చావు కారణంగా ఆరోజు మొండోడికి పట్టెడన్నం దొరకలేదు. కడుపులో క్షుద్బాధ భరించరాని స్థితికి చేరింది. మళ్ళీ బోరింగు దగ్గరకు వెళ్ళి నీళ్ళు కొట్టుకొని కడుపు నిండా తాగాడు. ఆ

తర్వాత నీరసంగా అలాగే వెళ్ళి చింతచెట్టు కిందున్న బండపైన పడుకున్నాడు.

******

చుట్టింటికీ, బండల మిద్దెకూ మధ్యలో వున్న సందులో, ఒక నులక మంచమ్మీద గుర్రు పెట్టి నిద్రపోతున్నాడు రామయ్య.

అందరూ ఎప్పుడో తమ తమ ఇళ్ళల్లో హాయిగా నిద్రపోతున్నారు. ఆ చీకట్లో వీధి నిర్మానుష్యంగా ఉంది.

అది అర్ధరాత్రి దాటిన సమయం. ఎక్కడా ఏ అలికిడీ లేదు. మడికి నీళ్ళు పారగట్టి అప్పుడే యింటికి వచ్చిన రామయ్య కొడుకు ముద్దప్ప. ఆ సందులోనే మరో మంచంపైన పడుకుని నిద్రకుపక్రమిస్తున్నాడు.

చుట్టింట్లో కిరసనాయలు బుడ్డీ సన్నగా వెలుగుతోంది. ఆ వెలుగులో, అవ్వ వడిలో ఆదమరచి నిద్రపోతున్న పాప, పాపను డొక్కకు హత్తుకొని పడుకొని వున్న ఆదెమ్మ స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నారు.

ఆ యింట్లో, దక్షిణం వైపున మూడు వరసల్లో నిలబెట్టి వున్న దొంతికుండలు, వాటికి పైగా, కప్పులో అడ్డంగా అమర్చిన అడ్డకొయ్యకు వ్రేలాడదీసిన మూడు ఉట్లు నల్లగా పొగచూరి, చెట్టు కొమ్మలకు తలకిందులుగా వ్రేలాడుతున్న పెద్ద గబ్బిలాల్లా కనిపిస్తున్నాయి. అందులో చివరి ఉట్టి, గోడకు దగ్గరగా ఉంది. గోడకు, కప్పుకు మధ్య నున్న సందులో నుంచీ వస్తున్న గాలికి ఆ ఉట్టి మెల్లగా కదులుతోంది.

ఆ యింట్లో చీమ చిటుక్కుమన్నా వినిపించేటంత నిశ్శబ్దం! ఆ నిశ్శబ్దాన్ని బద్దలు కొడుతూ ఉన్నట్టుండి ఉట్టిపైనున్న పాత్ర 'టప్' మని శబ్దం చేస్తూ కిందపడింది. ఆ శబ్దానికి ఉలిక్కిపడ్డ పాప కెవ్వుమంది.

ఆదెమ్మ మేల్కొంది.

"ఓ యమ్మీ. ఆదే. యేందే లోపల" నిద్ర మేల్కొన్న రామయ్య పలుకరించాడు.

"పిల్లొచ్చినట్టుందయ్యా..." అని సమాధానం చెప్పి "యేమారితే చాలు వచ్చేస్తుంది. అన్నేకారిపిల్లి. డ్డూయ్. పో." అంటూ ఉట్ల వైపు చూస్తూ కేకేసింది ఆదెమ్మ.

ఇంతలో ఓ చేయి, ఇంటి చూరుకింద గోడ మీదుగా అంతర్ధానమై పోవడం ఆ బుడ్డీ వెలుగులో స్పష్టంగానే కనిపించింది.

అంతే "వొరే దొంగ. దొంగరా.. దొంగ. యింటెనక పొంచున్నాడు చూడండి." అని గట్టిగా అరవడం ఆరంభించింది ఆదెమ్మ.

అవ్వ అరుపులతో భయపడిపోయిన పాప ఏడుపెత్తుకుంది.

ఆ అరుపులుతో విని లేచి కూర్చునేలోపలే ఓ ఆకారం ఇంటివెనుక పొలాల్లోకి పరుగెత్తి వెళుతుండడం ముద్దప్ప కంట పడింది. దాంతో అతనూ "అద్దో దొంగ.. దొంగ. పట్టుకోండి" అని అరుచుకుంటూ ఆ ఆకారాన్ని వెంబడించాడు.

తనకెవరూ కనిపించకపోయినా తల్లీ కొడుకులు దొంగ దొంగ అని అరవడంతో బెదిరిపోయిన రామయ్య "దొంగ. దొంగా' అంటూ ముద్దప్ప ననుసరించాడు. ఆ తండ్రీ కొడుకుల అరుపులతో చుట్టు పక్కల ఇళ్ళల్లో నిద్రిస్తున్న వాళ్ళూ మేల్కొన్నారు. ఉన్న పళాన టార్చిలైట్లు, లాంతర్లు, కట్టెలు, ఈటెలు వంటివి, చేతికి దొరికినవి దొరికినట్లే పట్టుకొని పరుగెత్తుకుంటూ వీధిలోకి వచ్చేశారు. వారిలో కొందరు యువకులు ఆ అరుపులు వినవచ్చిన వైపుకు దూసుకుపోయారు. ముద్దప్ప ఎంత వెంబడించినా దొంగ దొరకలేదు. ఇంటి వెనక చేలల్లో నుంచీ పరుగెత్తిన దొంగ అలాగే వెళ్ళి చింత చెట్టు కవతలున్న గడ్డి వాముల్లోకి జొరబడి కనిపించకుండా పోయాడు. అప్పటికే అక్కడికి చేరుకున్న కొందరు 'ఎక్కడ పోయాడా దొంగ?" అని అడిగారు. "మా యింట్లో జొరబడి, నేను చూస్తాండగానే ఈ మబ్బుల్లో కలిసి పాయ" గడ్డి వాముల్ని చూపిస్తూ చెప్పాడు ముద్దప్ప.

"అయితే ఈడనే యాడనో దాక్కొనుంటాడు సూడండ్రా" ఆ గుంపులో నుంచి ఓ వ్యక్తి అన్నాడు. ఆ మాటతో కొందరు ఆ చుట్టుపక్కల వెదకసాగారు. ఇంతలో రామయ్య చింతచెట్టు దాటుకొని, ఆ పక్కనే వున్న గడ్డివాముల సందుల్లో వెదకసాగాడు. అలా వెదుకుతున్న అతని చూపు ఒకచోట ఆగిపోయింది.

అక్కడ... ఓ మానవాకారం ఒక గడ్డి వాముకు ఆనుకుని వదిగి కూర్చున్నట్టుగా మసకగా కనిపిస్తోంది.

"వొరేయ్. దొంగ యీడుండాడు రండ్రోయ్" అని గొంతు చించుకుని ఒక్కసారిగా అరిచాడు.

అతని మాటలు విన్న ఆ చుట్టుపక్కల వాళ్ళంతా అమాంతం ఆ గడ్డి వామును చుట్టుముట్టారు. ఆ గుంపులో నుంచి రెండు మూడు టార్చిలైట్లు ఒక్కసారిగా గడ్డివాముపై కాంతిని విరజిమ్మాయి.

ఆ వెలుగులో ఒక వ్యక్తి వదిగి కూర్చొని ఏదో ఆత్రంగా నోట్లో కుక్కుకుంటున్నాడు.

"వొరే. మొండోడురా" ఆ వ్యక్తిని గుర్తుపట్టిన ఓ వ్యక్తి అరిచాడు.

"వొరే. మొండినాకొడకా. యెవురింట్లో జొరబడి నావురా?" అన్నాడు మరోవ్యక్తి.

"మా యింట్లో జొరబడింది వీడుగానే వుండాడు" అప్పుడే అక్కడికి వచ్చిన ముద్దప్ప అన్నాడు.

"అయితే యెయ్యండ్రా నా కొడుకుని" ఆ గుంపులో నుంచి ఎవరో అరిచారు.

అంతే. అందరూ కోపంగా అతనిమీద పడి వెనకాముందూ ఆలోచించకుండా తలా ఓ దెబ్బ వేసేశారు.

అంతా కన్నుమూసి తెరిచే లోపల జరిగిపోయింది.

"అయ్యా, ఆగండి సామే. ఆగండి."

మొండోడు గింజుకుంటున్నా వినలేదు. అందిన వారు అందినట్లే కొట్టసాగారు.

"సచ్చాన్రో దేవుడా. ఆగండీ." ఒక్క గావుకేక పెట్టాడు

అల్పుడెప్పుడు...

ఏటూరి నాగేంద్రరావు

చేతులెత్తి మొక్కితే
రాయి దేవుడై పోతుంది
మనిషి దుర్యోధనుడౌతాడు
తను శిఖరం అంచున నించున్నట్టు
ఎత్తిన చేతుల్ని దించిన చూపు చూస్తాడు
చూపుకీ, చేతులకీ మధ్య
కరిమకర సమరం
అప్పుడప్పుడూ కొందరు
దుర్యోధనుడి ముఖం పైన
శ్రీకృష్ణుడి మేకప్ వేస్తుంటారు
వ్యాఘ్రం గోముఖం తొడిగినట్టు
సంస్కార ప్రక్రియ
కెమెరా కంటి చూపు మాయ
మేఘం లేని చోట కుండపోత వర్షం
ఎన్నిసార్లు పసిగట్ట లేదు
మనిషిలో అడవి జంతువుల్ని!
అరవై నాలుగు కళల్లో నికృతమైనా
ఊసరవెల్లొక్కటే కాదు
రంగులు మార్చే కళ మనిషి కూసువిద్య
అద్దం ఏదైనా మనసు రంగుల్ని
ప్రతిబింబించలేదు సాదాసీదాగా
కసటు మూటగట్టిన కసిడి ముద్ద
ఏ ఎండకా గొడుగై పోతుంది
నదిలో నీటిధారలా ప్రవహించిన బాల్యం
వొడ్డుపైన వొంటరిగా నిల్చిన వృద్ధాప్యం
మనిషి చెట్టుకి శిశిరం తాకినట్టు
బంధాలు అనుబంధాలు దులుపుకున్న చెట్టు
అమ్మా-నాన్నా కాని వాడెవ్వడు?
పిల్లా-పాపగా పుట్టని వాడెవ్వడు?
వొదిగే లక్షణం కోల్పోయి
ఎంత ఎత్తుకి యెదిగినా
కాళ్ళు మాత్రం నేలపైనే వుంటాయి
అయినా అహంకారం తల ఆకాశమే
ఫిర్ భీ భయ్యా! జాగ్రత్త-
ఏ వొదిగిన రాయో తట్టుకొంటే
నీ ఆధిక్యాన్ని తుత్తునియలు చేస్తుంది!

ప్రళయగీతం

పి. లక్ష్మణరావు

పురెలతో బంతాట ప్రారంభమయ్యాక
విధ్వంసం లక్ష్యపతాకంగా భావించాక
వికృత చేష్టలు వినోద కేళీలయ్యాక
జనం గుండె చప్పుడు
మరణమృదంగమే అవుతుంది!
శరీర భాగాలు
అమ్మకపు వస్తువులయ్యాక
శిశుమార్పిడి వ్యాపారక్రీడయ్యాక
ఆడపిల్ల పుట్టుకే నిషిద్ధ జన్మని భావించాక
మానవత్వ చిరునామా
మృతకళేబరమే అవుతుంది!
మనిషే మార్కెట్‌లో సరుకయ్యాక
ఆ సరుకు డిస్పోజబుల్ వస్తువయ్యాక
ప్రయోజనం తాత్కాలికమేనని భావించాక
విలువల సంప్రదాయం
కుప్పకూలిన సామ్రాజ్యమే అవుతుంది!
మతం మనిషి మరణాన్ని శాసించాక
కులం మానవత్వాన్ని వెలివేసాక
వర్గం దోపిడీతత్వాన్ని అలవర్చుకున్నాక
మానవ ఉనికే ప్రశ్నార్థకమై
జాతి వినాశనానికి మార్గమౌతుంది!

మొండోడు. దాంతో అందరూ కొట్టడం ఒక్కసారిగా ఆపేశారు. అప్పటికే అతని ఒంటి నిండా దెబ్బలు తగిలాయి. దెబ్బలు తగిలిన చోట నల్లగా చర్మం కందిపోయినట్లు ఆ ప్రాంతంలో రక్తం కమ్ముకొస్తోంది.

అంతవరకూ అతను తింటున్న ఆహారం... ఆ దెబ్బలకు మింగుడు పడక వెక్కిళ్ళు పడుతున్నాడు.

"నిజమే. నేను... దొంగతనం.. జేసినా... అదీ నా జీవితంలో... మొదటిసారిగా... చివరిసారి కూడా యిదేనేమో. నేను దొంగనే... నన్ను సంపేయండి ఫరవాలేదు. కానీ... అయ్యా... సంపేముందు అన్ని మంచినీళ్ళిచ్చి సంపేయండి. తిన్నె అన్నము గొంతు పట్టుకునింది." ఎక్కిళ్ళ మధ్య అన్నాడు మొండోడు.

"సామే దేవరా! నేను దొంగతనం జేసిందీ అన్నమే సామే. మీ దుడ్డూ దస్కమూ కాదు. ఆత్రంగా తినేసినా. గొంతు పట్టుకు నిండె." ఒక చేత్తో గొంతు నలుపుకుంటూ తిరిగి అన్నాడతను.

"అన్నం దొంగతనం జేసినావా?"

ఆ గుంపులో నుంచి ఒక యువతి ఆశ్చర్యంగా అంది.

"అవును తల్లీ. అన్నమే. ఏం చేసెదె. అన్నం దిని రెండు దినాలైపాయ."

అప్పుడే అందర్నీ తోసుకుంటూ మనవరాల్ని సంకన పెట్టుకుని ముందుకు వచ్చి నిలబడింది ఆదెమ్మ.

ఆమెను చూసి "తల్లీ.. నీ అన్నమే యమ్మా దొంగతనం చేసినా.. సట్లో నాలుగు ముద్దలు పెట్టుకొని, గువ్వ గుద్దంత తెస్తివి తల్లీ. నా ఆకలి తీరుతుందా. అందరికీ జానెడు పొట్టయితే మాలాంటి కూటికి లేనోళ్ళకు మూరెడు పొట్ట తల్లీ. అందుకే నీ అన్నం దొంగతనం జేసినా." అన్నాడు మొండోడు.

మొండోడి మాటల్తో అందరి ఆవేశాలు చల్లారాయి.

అతని మాటలు విన్న ఆదెమ్మ, రామయ్యలు అవమానంతో తలదించుకున్నారు.

మొండోని శరీరంలో నీరసం, నిస్త్రాణ పెల్లుబికాయి.

"మనిషినే కాదు ప్రపంచంలోని ప్రతి ప్రాణినీ, అనాది నుంచి పీడిస్తున్న ఏకైక బాధ ఆకలి. ఈ ఆకలే ఎంత నీచానికైనా మనిషిని దిగజారుస్తుంది. ఇది నన్ను మించిన జగమొండిగా వుంది. దాని చేతిలో ఓడిపోయినా... అందుకే అన్నం దొంగతనం చేసిన."

ఆవేశంగా చెప్పుకు పోతున్నాడు. జనం అలాగే చూస్తున్నారు. ఆ ఆవేశంలో అతనికి మైకం వచ్చింది. కళ్ళు బైర్లు కమ్మాయి.

మొండోడు స్పృహ తప్పాడు.

జనం అతని పైన బడి కొట్టినప్పుడు కిందపడిన అన్నం పిడచలు, పగిలిన చట్టి పెంకుల వెక్కిరిస్తూ కనిపించసాగాయి. ●

కవిత

మానవ మృగాలు

మీనాక్షి శ్రీనివాస్

అంతా కోలాహలం... అలుముకున్న హాలాహలం
తిరనాళ్ళలో తప్పిపోయిన చిన్నారిలా బిక్కుబిక్కుమంటూ దిక్కుతోచని
మనసు ఉలిక్కిపడింది, బెదిరిపోయి, అదిరిపోయి వెర్రికేక పెట్టింది
అమ్మో... చుట్టూరా వింతజనం
కనిపించని అమానుషత్వం... కరడుగట్టిన కసాయిదనం
టెర్రరిజం, అరాచకత్వం, అమానుషత్వం యివన్నీ సర్వసాధారణం
సమాజంలో భాగంగా, మానవ బ్రతుకుబాటలూ సహజంగా...
బాంబుదాడులూ, పేల్చివేతలూ.. కూల్చివేతలూ, కత్తివేటులూ,
రక్తపుటేరులూ అవన్నీ 'జనజీవన చైతన్యాలు'
యావత్ జాతి గర్వించదగిన మరో ముందడుగు
ఆహా... ఎటుచూసినా పెల్లుబికే ప్రజాస్వామ్యం
ఎప్పుడైనా, ఎక్కడైనా.. ఎంత కావలిస్తే అంత 'ధనం'
సాటి ప్రజలే యిం'ధనం'
నీ ఆస్థి...నీ సాటి మానవుడే- వాడి అణువణువూ నీదే వాడి ఆస్థి-
నీ ఆస్థే... వాడి అవయవాలే నీ పాకెట్‌మనీ...
వాడి సర్వస్వమూ నీ ఆస్థే... కాకుంటే నిర్జీవంగా మార్చేసాకా
నీ పెరటిలో నాటిన ఆకుకూర మొక్కంత...
నీ చేలో కాసిన పాదు కాయంత... అంతే సాటివాడి ప్రాణం విలువ
అదే నీ నట్టింట్లో నాన్‌వెజ్... నీ భోజనంలో కలర్‌ఫుల్ డిష్
కిడ్నీలంపే జంగిడిలో యిడ్లీలు... కళ్ళు.... కాలేయం....
యింకా..యింకా
అడవుల్లో వెదకినా దొరకని పులులూ... సింహాలూ
నిర్భయంగా, నిర్దయగా, నిర్లజ్జగా వేటాడేస్తున్నాయి సభ్యసమాజంలో
మానవరూపంలో
అమ్మో... ఏ నవ్వు వెనకాల ఏ విషపుటాలోచనలూ
ఏ పలకరింపు మాటున ఏ ప్రమాదం పొంచి ఉందో
ఎవడు ఎలాటివాడో... ఎలా మాటేస్తాడో... ఎపుడు కాటేస్తాడో అనే
వెరపు
క్రూర పులినో... విషపు నాగునో పసికట్టి పారిపోయేజనం
'మానవమృగాల'ను పసికట్టి... పనిపట్టే రోజు ఈరోజుకు లేదు...
ఏ రోజుకూ రాదు ఆ మృగాలు తమంతట తాము మారేవరకు.
(నోయిడా చిన్నారుల ఆత్మలసాక్షిగా)

రెక్కలు

వంగర పరమేశ్వర రావు

జీవితం
మట్టికుండ
జనన మరణాలు
మట్టిలోనే-
సృష్టికి మూలం
మట్టి!

గతానికి
భవిష్యత్తుకి
మధ్య వారధి
వర్తమానం-
ఈ క్షణమే
జీవితం!

మంచైనా
చెడైనా
ఆలోచనను
బట్టే-
దృష్టిని బట్టి
దృశ్యం!

నిజదైవ
దర్శనానికి
దేవాలయమే
స్థావరమా?-
మనిషే
మనీష!

నిద్ర
నయనాలకే
అంతర్వాణి
ఆగని ప్రవాహం-
అంతం లేనిది
ఆలోచన!

కలవటానికి
దూరం
ప్రతిబంధనం
కాదు-
బెర్లిన్ గోడ
చరిత్ర!

మంచితనానికి
మరణం లేదు
మహోపకారానికి
ఎల్లలు లేవు-
సజీవం
సన్మార్గం!

చేదిన కొద్దీ
జలం
సాధన కొద్దీ
ఫలం-
అన్వేషణ
జ్ఞాన మార్గం!

జమాఖర్చులు
తీసివేతలు
వ్యాపారంలోనే కాదు
జీవితంలో కూడా-
పరోపకారమే
మూలనిధి!

కొందరు రాజకీయులు
నటులు
కొందరు కళాకారులూ
రాజకీయులే-
నటన నేడు
ఉపాధి!

నిజాలు
కష్టాలు
ఎప్పుడూ
చేదే-
మహా ఓషధి
వేప!

ఏదైనా
ఒకసారి చేస్తే
అది
పొరపాటే-
కొందరు
పీతలు!

మన కొడుకుల వృత్తి

హ థిథావో

వియత్నాం కవితకు తెలుగు అనువాదం:

ముకుంద రామారావు

నువ్వడుగుతావు మన కొడుకుని
ఏ వృత్తిలో ఉంచుదామని
నేనంటాను
చిత్రలేఖనం నేర్పమని
దానితో వియత్నాం పటాలు వాడు గీయొచ్చు
మనం ఉత్పత్తి చేసిన ద్వేషం తుడిచేయొచ్చు
మన భూమి నడుము చీల్చి పుండు చేస్తున్న
ముళ్లకంచెలు తెంపటం నేర్పించు
వైద్యం నేర్పించు
మానని గతం గాయాల్ని మాన్పొచ్చు
చివరికి, ఈ రసాయన పొలాల ఉప్పు నీళ్ల
దేశం భాష నేర్పించు
ఆ తరువాత మిగిలిన పుస్తకాలన్నింటినీ తగలబెట్టు
రక్తమంటిన సంవత్సరాల దుఃఖపు అగ్నిని
నేను నా బక్కపల్చని బాహువులు విస్తరించి దాస్తాను
రాలిన బూడిదని కొంచెం అలా తుడిచేయి
ఈ దేశాన్ని మన కొడుకు పునర్నిర్మించనీ
వృత్తాన్ని పూర్తి చేయనీ
దాని వలయం ఇపుడు అవమానాల నది
నువ్వూ నేను ఉత్తర దక్షిణాల్లా నిల్చుని
మన యువకుడు నిద్రపోతున్నపుడు కాపాడుదాం

అధ్యయనం

మాండలిక పదకోశం నిర్మాణం - పద్ధతులు

■ డా॥ దేవారెడ్డి విజయలక్ష్మి

నిర్ణీత మండలంలో స్థానిక విశిష్టతలతో వ్యవహరింపబడుతూ సారూప్య సంబంధం కలిగిన ప్రమాణ భాషా బహురూపతే మాండలికం. ప్రమాణా భాషా బహురూపతను విభాష, ఉపభాష, ప్రాదేశిక భాష, వీటన్నింటిలోనూ మాండలిక భాష అను మాట సిద్ధాంత పరంగా స్థిరపడింది.

మానవుడు తొలిదశలో ప్రాకృతిక జీవి, తదనంతరం సంఘజీవి, తను నివసిస్తున్న సమాజానికి తన చుట్టూ ఉన్న ప్రకృతికి తనదైన వ్యవహృతభాషకీ మానవునితో అవినాభావ సంబంధం ఉంది. ఈ సంబంధమే మాండలిక భాష ఆవిర్భావానికి భూమిక.

నిర్ణీత మండలంలో స్థానిక విశిష్టతలతో వ్యవహరింపబడుతూ సారూప్య సంబంధం కలిగిన ప్రమాణ భాషా బహురూపతే మాండలికం. ప్రమాణా భాషా బహురూపతను విభాష, ఉపభాష, ప్రాదేశిక భాష,ప్రాంతీయ భాష, మామాట తీరు, మా బాస, మాండలిక భాష అని అనేక పేర్లతో సూచిస్తున్నారు. వీటన్నింటిలోనూ మాండలిక భాష అను మాట సిద్ధాంత పరంగా స్థిరపడింది.

సామాన్య భాషా శాస్త్రంలో భాగమైన మాండలిక విజ్ఞానం మాండలిక భాష పరిశోధనా తీరు తెన్నులను వివరిస్తుంది. తెలుగు భాషా వ్యవహారానికి ఇంతవరకు సరియైన సరిహద్దు నిర్ణయంపై పరిశోధనలు జరగక పోవడం శోచనీయం. రాజ్యాంగపరంగా భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్ర విభజన కేవలం పరిపాలనా సౌలభ్యం కోసం ఏర్పడినదే తప్ప భాషా జాతికి సంబంధించిన భౌగోళిక ప్రాతినిధ్యం కాదు.

మాండలిక పదకోశం తయారీలో భాషా విస్తృతి: ఒక భాషలో మాండలిక పరిశీలన చేసే ముందు ఆ భాషా వినియోగ వ్యాప్తినీ, వ్యవహృత ప్రదేశాలను, కాలానుగుణంగా ఆ భాషా చరిత్రను, వినియోగ ప్రజల సాంఘిక స్థితి గతులను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి. తెలుగు భాషా విస్తృతిని నాలుగు కోణాలలో చూడవచ్చు.

1. ప్రాంతీయం: (అ) ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం (పూర్వ మండలం, దక్షిణ మండలం, ఉత్తరమండలం, మధ్య మండలం) (ఆ) ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర సరిహద్దు రాష్ట్రాల్లోని (ఒరిస్సా, ఛత్తీస్‌ఘడ్, మహారాష్ట్ర, కర్ణాటక, తమిళనాడు) తెలుగు వ్యవహార ప్రాంతాలు, (ఇ) భారతదేశంలోని ఇతర రాష్ట్రాలలో తరతరాలుగా జనపదాలుగా సామూహిక జీవనం సాగిస్తూ స్థిర నివాసాలు గలిగిన తెలుగువారు నివసిస్తున్న ప్రాంతాలు, ముంబాయి, చెన్నై, కలకత్తా, ఢిల్లీలాంటి నగరాలలోనూ, గుజరాత్, ఉత్తరప్రదేశ్, బీహార్, అస్సాం, ఒరిస్సా, ఛత్తీస్‌ఘడ్, మహారాష్ట్ర, కర్ణాటక, తమిళనాడు రాష్ట్రాలు (ఈ) సరిహద్దు దేశాలలో వలసలుగా, బానిసకూలీలుగా, జీవన భృతికోసం సమూహాలుగా గ్రామాలు గ్రామాలుగా వెళ్ళి స్థిరపడిపోయి తమ భాషను సమాజాన్ని సంస్కృతిని నిలదొక్కుకుంటున్న ప్రాంతాలు (బర్మా, మారిషస్, శ్రీలంక, మలేషియా, సింగపూర్, ఫిజి దేశాలు). ఇవన్నీ ప్రాంతీయ మాండలిక పరిశోధనకు మౌలికాంశాలు.

2. చారిత్రకం: అ) ప్రాఙ్నన్నయ యుగ శాసన భాష, ఆ) కవిత్రయ భాష, ఇ) ప్రబంధ యుగ భాష, ఈ) దక్షిణాంధ్ర యుగ భాష, ఉ) ఆధునిక యుగారంభ భాష, ఊ) నేటి తెలుగు అని కాలానుగుణంగా భాషా చారిత్రక పరిణామాన్ని పరిశీలించాలి.

3. సాంఘికం: అ) కులం, ఆ) వృత్తి, ఇ) విద్య, ఈ) ఆర్థిక స్థితి.

కులం : అ) గిరిజనులు (సంచారజాతులు, స్థిరనివాసులు), ఆ) దళితులు, ఇ) వెనుకబడిన తరగతులు, ఈ) ఇతర కులాలు (బ్రాహ్మణ, అబ్రాహ్మణ)

వృత్తి: అ) కులవృత్తులు, ఆ) భుక్తివృత్తులు.

విద్య: అ) చదువుకున్న (a bove degree, above eigth, below eighth), ఆ) చదువుకోని.

ఆర్థికస్థితి : అ) పేద, ఆ) మధ్య, ఇ) సంపన్న అని వింగడించి ఈ స్థితుల మధ్యనున్న భాషా వైవిధ్యాలను పరిశీలించి చూడాలి.

4. జీవశాస్త్రానురీతి: అ) వయోభేదం (పిల్లలు, మధ్య వయస్కులు, వృద్ధులు), ఆ) లింగభేదం (స్త్రీలు, పురుషులు) అన్న రీతిలో మానవ సమాజాన్ని వేరు చేసి భాషామాండలిక పరిశీలన చేయాలి.

ఇంతటి విస్తృత స్థాయి విస్తరించుకుని ఉన్న తెలుగుజాతి వ్యవహార వినియోగభాషను మాండలిక

విజ్ఞానశాస్త్ర రీతిలో పరిశీలించడానికి నిర్ణయం చేసుకున్న దశలో ఏ మాండలికం మీద పరిశోధన సాగించి కోశం తయారు చేయాలను కుంటున్నామో ఖచ్చితమైన నిర్ణయం చేసుకోవాలి. నిర్ణయించుకున్న ఎంచుకున్న రీతిలో సమగ్ర పరిశీలనకు పూర్తి స్థాయిలో న్యాయం చేయాలి. మాండలిక కోశం తయారీలో పలు దశలు ఉన్నాయి. అవి (అ) మాండలిక పద సేకరణ (ఆ) ఆరోప నిర్ణయం (ఇ) అర్థ నిర్ణయం (ఈ) వ్యాకరణాంశాల గుర్తింపు (ఉ) చిత్రం జోడింపు (ఊ). కోశ నిర్మాణం.

పదసేకరణ : మాండలిక పద సేకరణ రెండు రకాలుగా చేయాలి.

1. ప్రశ్నావళి పద్ధతి : ప్రశ్నావళి పద్ధతిలో అర్థ క్షేత్రాలను గుర్తించడం. వాటితో ప్రశ్నలను తయారుచేసి ఒక ప్రశ్నావళిని రూపొందించడం. వాటిని నిర్ణయించుకున్న మాండలిక పరిశోధనా ప్రదేశంలో వినియోగించి పద సేకరణ చేయడం. అందుకోసం నిర్ణయించుకున్న క్షేత్రంలో వ్యవహర్తలను ఎంచుకోవాలి.

వ్యవహర్త ఎన్నికలో :

అ). వ్యవహర్త ఆ ప్రాంతంలో స్థిర నివాసిగా ఉండాలి.

ఆ). మాతృభాష తెలుగుగా ఉండాలి.

ఇ). ఉచ్చారణావయవ లోపం లేని వ్యక్తిగా ఉండాలి.

ఈ). ఇతర భాషలతో మమేకం కాని జీవనం సాగిస్తుండాలి.

ఈ లక్షణాలతో ఉన్న వ్యవహర్తలను ఎంచుకునే ముందు వారి సాంఘిక వైవిధ్యం, లింగభేదం, వయోభేదంలను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకుని మాండలిక పదసేకరణకు వినియోగించాలి.

2. సందర్శన పద్ధతి: సందర్శన పద్ధతితో పదసేకరణ చేసేటప్పుడు క్షేత్ర పరిశోధకుడు సేకరణ ప్రాంతానికి చెందిన చరిత్రను, జనజీవన విధానాన్ని, ప్రాంతీయ సంస్కృతిని, ప్రాకృతిక విజ్ఞానాన్ని, జానపద విజ్ఞాన సంపదను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేయాలి. పై చెప్పిన అంశాలకు చెందిన భాషా రూపాలనన్నింటిని తన సందర్శన కాలంలో ప్రత్యేకంగా సేకరించాలి. వీటితోపాటు ప్రాంతీయ వ్యవహార వినియోగభాషలోని అనేక సందర్భాలకు అనుగుణంగా వినియోగించు భాషా రూపాలను ఉచ్చారణా విధేయంగా సేకరించాలి. అవసరం మేరకు Audio visual electronic accessaries ని వినియోగించి ధ్వనిముద్రణ; చిత్రముద్రణ చేయాలి.

ఆరోప నిర్ణయం: మూడు రకాలుగా ఆలోచించడానికి అవకాశం ఉంది. 1. అర్థం 2. రూపం 3. ఉభయం ఆధారంగా ఆరోప నిర్ణయం చేయాలి.

1. అర్థం ఆధారంగా ఆరోపనిర్ణయం : సేకరించిన మాండలిక వినియోగ భాషను అర్థవంతంగా వేరు చేయాలి. అంటే వ్యస్తపదాలు, సమస్త పదాలు అని అర్థం ఆధారంగా ఆరోపాలను నిర్ణయించాలి. వీటితో పాటు జాతీయాలను, సామెతలను, తిట్లను, అలంకార రూపాలను కూడా అర్థవంతం గావించాలి. ఇవే కాకుండా ఇతర భాషల నుండి స్థానికంగా నిలబడిన ఆదాన రూపాలను కూడా గుర్తించాలి. సేకరించిన వాటినన్నింటిని ప్రత్యేక ఆరోపాలుగా నిర్ణయించి నిఘంటువులో స్థానం కల్పించాలి. ఉదా!! “వోడి ఆత్రం చూసి నవ్వొచ్చింది నాకు. జల్లలదొరువంతా కలిసి కొట్టి సుద్ధం చేసినా యానాటొళ్ళ బీట్లో కంపను అయిపిచ్చేది సాద్దెమా?ఆ మాటే చెంచడితో అని ఆత్రగాడికి అరువు తక్కవని సాటవుండాది గదరా అన్నాను సెకలు బడతా”. (నెల్లూరు జిల్లా మాండలికం) పై భాగంలోని వ్యస్త, సమస్త పదాలను, సామెతలను, జాతీయాలను వేరుచేయాలి.

సామెత: ఆత్రగాడికి అరువు తక్కువ

జాతీయం : సెకలుబడు

సమస్తపదాలు : జల్లలదొరువు, యానాటోళ్లబీడు, కలసికొట్టడం.

వ్యస్తపదాలు : వోడు, ఆత్రం, చూసి, నవ్వు, వొచ్చు, సుద్దం, సేయు, బీడు, కంప, అయిపిచ్చు, సాద్దెం, మాట, సాటవ, వుండాది, కదా, అను.

2. రూపం ఆధారంగా ఆరోప నిర్ణయం : మాండలిక భాషా సేకరణలో ఒక సార్వజనీన రూపానికున్న (రేగుపండు) రూపాంతర రూపం (రేగిపండు), వాటి అన్యోన్య రూపాంతరాలను (రేనపండు, రేనిపండు, రేయిపండు) కూడా సేకరించాలి. ప్రమాణ రూపాలను, అన్యోన్య రూపాంతర రూపాలను కాక రూపాంతర రూపాలను ఆరోపాలుగా ఇవ్వాలి. అన్యోన్య రూపాంతరాలకు కూడా స్థానం కల్పించాలి. వాటిని రూపాంతర రూపాల పక్కన అడ్డగీత ద్వారా సూచించవచ్చు.

3. అర్థం రూపం ఉభయం ఆధారంగా ఆరోప నిర్ణయం : ఒక్కొక్క ఆరోపానికి ప్రాంతీయ వైవిధ్యం కారణంగా ఒక్కొక్కసారి రెండు మూడు అర్థాలు వచ్చు సందర్భం ఉంటుంది. (దొబ్బు అనుపదానికి దొంగలించు, నెట్టు, తోయు, అత్యాచారం అను అర్థాలు ప్రాంతీయంగా వేరు పడుతున్నాయి) సమానార్థక అర్థ క్షేత్రాలుగా కాకుండా భిన్న అర్థాలను ఇచ్చే విధంగా అర్థం ఉంటే ఆ పదాన్ని వేరు ఆరోపంగా చూపాలి. ఏ అర్థం యొక్క ఆరోపానికి ఆ అర్థంతో ఏర్పడే రూపాంతరాన్నీ అన్యోన్య రూపాంతరాన్ని గ్రహించి ఆ స్థానంలోనే వాటికి చోటు కల్పించాలి.

రూపాంతర రూపాలకు పర్యాయ పదాలుగా వ్యవహారంలో ఉన్న వాటిని కూడా ఆరోపాలుగా గుర్తించాలి. (గురువారం, అనుపదం బేస్తారం బెస్తారం, బేచ్చవారం, బేచ్చారం, లక్ష్మీవారం, లచ్మీవారం, లచ్మారం, లక్షివారం, గురువారం, గుర్వారం)

ప్రమాణ రూపాలు కొన్ని మాండలిక భాషలో ప్రాదేశికంగా వేరు అర్థాలను సంతరించుకుని ఉంటాయి. (చేత కావడం లేదు అంటే ప్రమాణ భాషలో తనవల్ల కావడం లేదు

అని అర్థం ఒక ప్రాంతపు మాండలిక భాషలో అనారోగ్యం అని అర్థం) అవి ప్రమాణ రూపాల అర్థంతో కాకుండా వేరు అర్థాలతో ప్రయోగిస్తున్న మాండలిక ప్రయోగాలని గ్రహించి వాటికి ఆరోప స్థాయి కల్గించాలి.

ప్రాదేశికంగా వాడుకలో ఉంటూ ప్రమాణ భాషా వినియోగంలో లేని ప్రాంతీయ పదాలను మాండలిక పదాలుగా గ్రహించి వాటిని ఆరోపాలుగా ఇవ్వాలి. ఉడకాడించు (ఏడిపించు), కమ్మిటిపురుగు (గొంగలిపురుగు), ఈలబంద్ర (బూజు), ఎంటు (వరి గడ్డితో పేనిన తాడు), కసువు (గడ్డి), కడుపుకూటోడు (పశువుల కాపరి), కళ్ళాటుట్లు (అగసాట్లు). పైన చెప్పిన ఆరోప నిర్ణయ రీతులను వ్యస్త, సమస్తపదాలకు, జాతీయాలకు, సామెతలకు, అలంకార రూపాలకు కూడా వర్తించి చూడాలి.

మాండలిక పదసేకరణ క్షేత్ర వినియోగంలో విలక్షణంగా వినియోగిస్తున్న ఆదానపద ప్రయోగాలను కూడా ఆరోపాలుగా ఇవ్వాలి. ఉదా॥ 1. మట్టినూనె, గబ్బునూనె, దీపం నూనె, మంటినూనె, 2. తరాజు, త్రాసు, కాటా, కాంటా, తక్కెడ. 3. కిరాయి, బాడుగ, అద్దె, రెంటు 4. ఆసుపత్రి, దవాఖానా పదస్థాయిలో ఆరోప నిర్ణయం చేసేటప్పుడు ప్రయోగ స్థితిని కూడా పరిగణనలోకి తీసుకుని అవసరం మేరకు వ్యాకరణాంశాల స్థితిని తెలుపుతూ ఆరోపస్థానం కల్పించాలి.

అర్థ నిర్ణయం : అర్థ నిర్ణయం నూటికి నూరుపాళ్లు సందర్భోచితంగా ఉండాలి. మాండలిక పద సేకరణకు ఏ క్షేత్రాన్ని ఎన్నుకున్నామో ఆ క్షేత్రంలోని అర్థాన్నే ఆరోపానికి అర్థంగా నిర్ణయించాలి. ఎంచుకున్న క్షేత్రంలోనే అవే ఆరోపాలకి అర్థచ్ఛాయలున్నా, వేరుపడు అర్థాలున్నా, ప్రమాణ భాషలోని అర్థం ఉన్నా వివరణ సహితంగా ఇవ్వాలి. అన్యదేశ్యపదాలకు ప్రాంతీయంగా వాడుకలో ఉన్న అర్థాన్ని సూచించాలి. ప్రాంతీయ అర్థంతో పాటు ఆ పదానికున్న నిజ అర్థాన్ని కూడా సూచించాలి.

భాషాభాగాలు : పదస్థాయిలో నామవదాలు (మన్మరాలు, అడివిల్ల, పోరడు, సెర్వు, మణుసులు,వుల్లిగడ్డ), క్రియాపదాలు (అన్నరు, నిలవడ్తిమి, జేస్తరు, యాదికొస్తది, పోవాలె, నిలబెట్టిండు, ఆడ్గె, వస్తుండ, చేసింద్రు, దొరికిండు), విశేషణ రూపాలు (చాయ్ దుకాండ్లు, అసొంటి మాట, రొండంత్రాల భవంతి, వుక్కు కడ్డోలె ఉన్నాడు, ఉత్త పుకారు, వీరవ్రతావం) అను భాషా భాగాలను సూచించడం. సమస్తనామాలు, మీది మోటారు, కుంటిబిచ్చాట, వానాకాలం, గున్నమామిడి చెట్టు, పుట్టిమున్గె, గడబిడమనుసులు).

(పి.యశోదారెడ్డి కథల నుండి)

ఇంతే కాకుండా ఆయా ప్రాంతాలలోని నిత్య బహువచన ఏకవచన రూపాలను తెలపడం, చారిత్రక గతిలో రూపంలోగానీ, అర్థంలో గానీ ఏ మార్పుకి లోను గానీ ప్రాచీన పదాలను తెలపడం. కృదంత, తద్ధిత రూపాలను తెలపడం, అనిబద్ధవ్యతిరేక రూపాలను తెలపడం. అనివార్యస్థితిలో ప్రత్యేక ప్రయోగంగా ప్రాదేశిక విలక్షణతో కనిపించు పదాలకు వ్యాకరణ స్థితిని చెప్పడం చేయాలి. వీటితో పాటు మాండలికాన్ని ప్రత్యేకంగా ఎత్తిచూపించు వ్యాకరణాంశాలను పద ప్రత్యయ సంయోజన పద్ధతిలో వివరించి వాటి వ్యాకరణ స్థితిని చెప్పాలి.

చిత్రం జోడింపు : ప్రాకృతిక విజ్ఞానానికి చెందిన అనేక చిత్రాలను మాండలిక కోశంలో ఇవ్వాలి. కొన్ని సందర్భాలలో మాండలిక పదాన్ని ప్రమాణభాషతో పోల్చి చెప్పడానికి సాధ్యం కాని స్థితిలో ఆ మాటకు సరిపడు చిత్రం ఉంటే ఆ చిత్రం ద్వారా ఆ మాటకున్న రూపాన్ని ఇవ్వటం. మాండలిక పరిశోధనలో ప్రాచీన కాలం నాటి అవశేషాలుగా సంప్రదాయ వృత్తులకు సంబంధించిన వస్తువులు, సాంస్కృతిక సంపదగా (కుటుంబ, గ్రామ) నిలిచిన ప్రాచీన వస్తువులు లభ్యమగు అవకాశం ఎక్కువగా ఉంటుంది. అలాంటి వస్తువుల చిత్రాలను ఇవ్వటం. ప్రాదేశికంగా మాత్రమే వినియోగింపబడుతూ సార్వజనీనంగా వినియోగంలో లేని వస్తువుల చిత్రాలను ఇవ్వాలి. వీటి ద్వారా ప్రాంతీయ విశేషాలను దర్శించి ఆ వస్తు విశేషాన్ని ఆకలింపు చేసుకొనడానికి సాధ్యమౌతుంది.

కోశ నిర్మాణం : పై తెలిపిన అన్ని అంశాలతో ఆరోపాలను తయారు చేసిన తరువాత ఈ ఆరోపాలనన్నింటినీ ఆకారాది క్రమంలో కూర్చిపేర్చుకోవాలి. కాని నేడు ఈ పనికి అంత సమయం అవసరం లేదు. కంప్యూటరు ఈ పని నుండి మనల్ని తప్పించింది. కంప్యూటరులో ఆరోపాలను ఎక్కించడంలో కొన్ని మెలకువలను పాటించి చేస్తే మనకు సరైన రీతిలో అది స్పందిస్తుంది. లేని పరిస్థితులలో తప్పని సరిగా శ్రమకోర్చి ఆకారాది క్రమంలో కూర్చాలి. ఆకారాది క్రమంలో ప్రధానంగా జాగ్రత్తపడవలసిన అంశాలు మూడు.

1. రూపాంతరాలు / అన్యోన్య రూపాంతరాల విషయం 2. ప్రమాణభాషా పదం మాండలిక క్షేత్రంలో ఉండి ప్రమాణ భాషా అర్థాన్ని కాకుండా వేరు అర్థాన్ని కలిగి ఉన్న వాటిని ప్రత్యేక ఆరోపంగా గ్రహించి ఆకారాది క్రమంలో ఆరోపం.1, 2, 3గా సూచించాలి. 3. ప్రాదేశికంగా వాడుకలో ఉన్న మాండలిక పదాలకు అర్థ నిర్ణయం చేసి ఆరోపాలుగా చేర్చడం.

కోశ నిర్మాణానికి అంచెలంచెలుగా పాటించిన విధులను కోశం ప్రారంభంలో వివరణాత్మకంగా తెలపాలి. దీనితోపాటు కోశ నిర్మాణానికి పాటించిన పద్ధతులను సుభోధకం చేయాలి. కోశం నిర్మాణ ఆవశ్యకతను విశదపరచాలి. భావి పరిశోధకులకు తగిన రీతిలో మేలైన సలహాలను అందించాలి. కోశ నిర్మాణంలో అడు గడుగునా ఎదురైన ఇబ్బందులను సూక్ష్మంగానూ, కోశ నిర్మాణం లోని మెలకువలను ఎక్కువ గానూ, పద సేకరణలో ఉన్న ఆనందాన్ని స్పష్టం గాను భావి తరాలకు వివరించాలి. అప్పుడే మనం నిర్మించనున్న మాండలిక పదకోశానికి సార్థకత చేకూరుతుంది. ◆

నచ్చిన పుస్తకం

వైరుధ్య దృశ్యాల భావసంచలనం 'ఒక కత్తుల వంతెన'

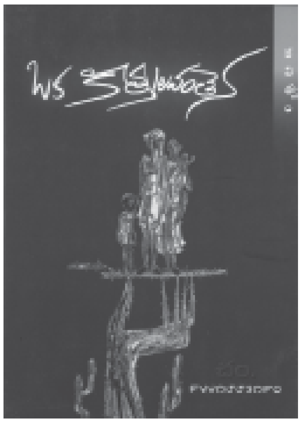

■ రాధేయ

కవిత్వం చదివినపుడు హృదయం ద్రవిస్తే, కండ్లు చెమరిస్తే, కడుపు మండితే లేదా ఒళ్ళు పులకరిస్తే లేదా వెన్ను జలదరిస్తే అది కవిత్వం. ఉత్తమ కవిత్వానికి గీటురాయి ఆవేశబలం గాదు అనుభూతి సౌకుమార్యం అంటాడు ప్రసిద్ధ విమర్శకుడు రా.రా.

నిజం చెప్పాల్సి వస్తే ఇవాళ్టి చాలామంది కవుల్లో ఆవేశబలం తప్ప అనుభూతి చిత్రణ అరుదు. వాదాల బలం తప్ప ఆ వాదాల సామాజిక నేపథ్య వివరణ శూన్యం. ఇంకా చెప్పాలంటే చాలామంది కవులకు వచనానికి కవిత్వానికి తేడా తెలియదు. శుద్ధ వచనం రాసి కవిత్వంగా భ్రమింపజేసే కవులున్నారు. వచనాన్ని కవిత్వంగా మలచగల ప్రతిభ, భావనాశక్తి నిరంతర అధ్యయనం వల్ల, నిశిత పరిశీలనా దృష్టి వల్లనే సాధ్యమౌతుంది.

ఈ నేపథ్యంలోంచి చూసినపుడు ఇటీవల చంద్రశేఖర శాస్త్రి వెలువరించిన 'ఒక కత్తుల వంతెన' కవితా సంపుటిని చదివినపుడు అభివ్యక్తి గాఢత తెల్సిన కవిగా ఈయన మీద నాకు విశ్వాసం కల్గింది. అనేక సామాజికాంశాలను, ఉద్రేకాలను ఎంతో సంయమనంతోనూ, స్ఫూర్తివంతం గానూ మనసుకు హత్తుకునేలా చెప్పగలిగారు. సంపుటి వెయ్యడంలో రాజీపడని మనస్తత్వం, ఆడంబరం గోచరించినా కవిత్వంలోకి ప్రవేశిస్తే నిరాడంబరత్వం, మృదులాలిత్యం కన్పడుతుంది.

ప్రారంభంలోనే 'అవ్వ' ను గురించి చక్కటి కవితానుభూతితో రాస్తారు. అవ్వను స్మరించడమంటే ఒకానొక సాంస్కృతిక శోభను అనుభవించటమేనని సూత్రీకరిస్తారు.

నా జ్వర తీవ్రతను తెలిపే
థర్మోమీటరు అవ్వముఖమే
సామెతల్లోనూ,
నిత్యావసర పదబంధాల్లోనూ
ప్రతి జీవన శకలంలోనూ
అవ్వ నిత్యం దర్శన మిస్తూనే
ఉంది" అంటారు

ఈ కవి 'ఆరు దశాబ్దాల స్వతంత్ర భారతిని ఏడు శతాబ్దాల దాసి' గా అభివర్ణిస్తాడు. అంతేకాదు ఈ కాకుల గూట్లో పొదుగుతున్నది ఆ కోకిల గుడ్లే నంటూ ధైర్యంగా ప్రకటిస్తాడు. కవికి ఈ ధైర్యమే అవసరం. చెప్పదలుచుకున్న విషయాన్ని సూటిగా, స్పష్టంగా, ధైర్యంగా చెప్పాలి. నంగి, నంగిగా నాజూగ్గా చెప్పడం వల్ల విషయ తీవ్రత పాఠకుడికి బోధపడదు.

ఈ మట్టిలో మొలుస్తున్నవి
విదేశీ విషబీజాలే
బహుళజాతి గాలానికి
చిక్కిన బంగారు చేపకి
ప్రాప్తజ్ఞానం కలిగేదెలా?
భారతి అగ్రగామి
అయ్యేదెలా?!... అంటాడు

కాలానికి కత్తుల వంతెనలు నిర్మించిన కవులు చాలామంది ఉన్నారు కానీ కలానికి కత్తుల వంతెన నిర్మించిన చంద్రశేఖర శాస్త్రి లాంటి కవులు కొంతమంది మాత్రమే ఉంటారు.

'కలం ఖడ్గమే
జీవితాన్ని రద్దుచేస్తుంది
కెమెరాలు కర్మ సాక్షులైనపుడు
పేపరు ఫిరంగులకు కోటలు
కూల్తాయి
సింహాసనాలు మారుతాయి"...
అంటాడు.

ఈ కవి చెదిరిన బాల్యానికి అనేక సాక్ష్యాలను సేకరించాడు. బాలల పట్ల, వారి అమాయకత్వం పట్ల అవ్యాజమైన ప్రేమ ఉన్నవాడు గనుకనే గత ఐదేళ్ల కిందటనే బాలల కోసం 'బుజ్జోని కల' అనే పుస్తకాన్ని వెలువరించి, వీధిబాలలతోనే ఆవిష్కరింపజేసిన ఘనత ఈయనది.

చెదిరిన బాల్యానికి చెరగని సాక్ష్యం అనాథ బాల్యం. దోపిడీ వ్యవస్థకు నిరసన వాక్యంగా వ్యక్తీకరిస్తూ–

వాడు ప్రశ్నలా ఎదిగేలోగా
సమాధానం సిద్ధం చేసుకోవాలో
శస్త్ర చికిత్స చేసి బ్యాండేజ్ వేయాలో
తేల్చుకునే వరకు మనం నేరస్థులకు
బాలభారతి వికసించే వరకు మనం శిక్షార్హులమే... నంటాడు.

రాయలసీమ జిల్లాల్లో ముఖ్యంగా అనంతపురం జిల్లాను ప్రత్యేకంగా పేర్కొనదలిస్తే వ్యవసాయ సంక్షోభంలోని దయనీయ దృశ్యాలు మన కళ్ళకెదురుగా గోచరిస్తాయి. ఈ జిల్లా రైతులకు అనావృష్టి, కరువు, వలసలు కొత్తకాదు. 125 సంవత్సరాల కాలంలో 63 కరువులను చవిచూసిన జిల్లా ఇది. అంతేకాదు గత పదేళ్ళలో ఆరు కరువులను అనుభవించిన రైతులు ఈ జిల్లా రైతులు. ఆకలిచావులు, అప్పులచావులు ఇక్కడ సర్వసాధారణం. సరిగ్గా ఇక్కడే ఈ విషాదాన్ని పట్టుకున్నాడు కవి- అనంతరైతు జీవితం- గద్దలాడుతున్న దృశ్యం' అంటూనే-

అనంత అలసిపోయిన జూదగాని అంపశయ్య
నాగలి యోధుని పీనుగపై గద్దలాడుతున్న దృశ్యం'

చినుకు రాల్చని మేఘాన్ని గుప్తనదిగా వర్ణిస్తాడు. సాఫ్ట్‌వేర్ యంత్రాలను 'దయ్యాలాట' గా భావిస్తాడు. నవ్వే బాధకు పర్యాయపదం అంటాడు. 'అనంతరైతు'కు ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కల్గించే విధంగా 'నీవొక్కడివి బతికుంటే చాలు' అంటూ-

మేం తినే అన్నం నీవు
మమ్మల్ని నిలుపుతున్న శ్వాస నీవు
నిశ్శబ్దంగా నీ ప్రాణాలు తీసుకొని
మమ్మల్ని ఆదిమానవుల బాటలో
వదిలి వెళ్ళిపోతుంటే
ఎలా బతకాలంటావ్?
నీవొక్కడివి బతికుంటే చాలు
మేమంతా నీవెంట ఉంటాం
నిన్ను బతికుంచుకోవటానికి
మా ప్రాణాలు ఫణంగా పెడతాం!.. ఇలా రైతు ఆత్మవిశ్వాస యాత్రలో తానూ ఒకడై ప్రకటిస్తాడు.

గద్దర్‌పై జరిగిన హత్యాయత్నాన్ని ఖండిస్తూ- పాట చిక్కనవుతుందంటాడు. కుటుంబ భారాన్ని బాల్యంలోనే మోస్తున్న బాలాంజనేయుల్ని పరామర్శిస్తూ-

బాలంజనేయుల్ని కోతిలాగానే బ్రతకనిస్తామా?
లేక వీరాంజనేయుల్లా ఎదగనిస్తామా?
ఈ ప్రశ్నకు జవాబు తెలిశాకే
మనం ప్రగతి గురించి మాట్లాడుకుందాం' అంటాడు

విశ్వమాత మదర్ థెరిసాను స్మరిస్తారు. మరణం నుండి జననానికి సాగిన ప్రయాణంలో తడియారని గాయాలను స్పృశిస్తాడు. యుద్ధగీతాన్ని ఆలపిస్తూ యుద్ధాన్ని వాయిదా వేయకూడదంటాడు.

స్వాతంత్ర్యం వచ్చి 60 ఏళ్ళు దాటినా సామాజిక వివక్ష కొనసాగుతూనే ఉంది. ఇప్పటికీ కొన్ని వూర్లలో దళితుల పట్ల వివక్షకు సాక్ష్యంగా టీకొట్టులోని రెండు గ్లాసుల పద్ధతిని చూపించి ప్రశ్నిస్తున్నాడు.

మూడో సహస్రాబ్దిలోనైనా
సత్తుగ్లాసు విస్ఫోటనం నేను చూడాలి
రెండు గ్లాసులు ఒకటవ్వాలి!

సహస్ర వృత్తుల కార్మికుల్ని ప్రపంచానికి పర్యాయపదంగా కీర్తించాడు. బషీర్‌బాగ్ సంఘటనలో అసువులు బాసిన అమరవీరులను స్మరించాడు. మహాప్రస్థానం, ఖడ్గసృష్టి విరించి శ్రీశ్రీకి జోహార్లు అర్పించాడు. చివర్లో 'సుజాత'ను ఒక మధుర జ్ఞాపకంగా మధురానుభూతిగా వర్ణిస్తూ అనంత కవులందరిని అక్కున జేర్చుకున్న కూడలి సుజాత.

ఇప్పుడు-
గ్లోబల్ గాలానికి చిక్కిన
చేప సుజాత
సరళీకృత సర్పం నోటిలో
కప్ప సుజాత
సుజాత ఇప్పుడొక
చిలుకలు వాలని చెట్టు' అంటూ ఆవేదన చెందుతాడు కవి.

ఈ సంపుటిని స్థూలంగా పరిశీలిస్తే జీవితం విభిన్న అనుభవాల, వైరుధ్యాల సమాహారం. ఆకలి, కన్నీళ్ళు, ఆశా, నిరుత్సాహాలు ఈ కవితల నేపథ్యంగా కన్పిస్తుంది. పల్లె జీవితం, వ్యవసాయ సంక్షోభం, అనంతరైతుల ఆత్మక్షోభతో జీవితం పెనుగులాటలు మనకు కన్పిస్తాయి. ప్రతి అభివ్యక్తి వెనుక ఆత్మానందం కంటే ఆత్మశోధన, ఆవేదన అంతర్లీనంగా విన్పిస్తాయి. పదచిత్రాల విరుపులూ అక్కడక్కడా ప్రయోగ ధోరణి కనిపించినా అవి పాదాల నడకకు అంతరాయం కల్గలేదు. ధార, ధారణ, శిల్పం అలా శబ్దానికి ప్రాణశక్తి ఇవ్వగలిగిన చంద్రశేఖర శాస్త్రి మంచికవి. ఉత్తమ కవిగా ఎదిగే క్రమంలోనే ఉన్నాడు. అయితే 'చంద్రశేఖర శాస్త్రి' లాంటి అర్థవంతమైన పేరును 'చం' గా కుదించుకోవడం అస్మదీయులకు ఆశ్చర్యం కల్గించకమానదు. తెలుగు భాషాభిమానం గల కవి ఈయన. ఈ కవిత్వంలో సూటిదనం, ధాటిగా చెప్పే గుణం ఉందని సి.నా.రె. అన్నా- ఒక వస్తువు కవితగా పరిణామం చెందే క్రమంలో ఈయన ఊహాశక్తి ప్రధాన పాత్ర వహించిందనీ, కె. శివారెడ్డి అన్నా-

దృశ్య సంపద అలా పదాలకు రూపాన్నివ్వడంలో ఈ కవి మంచి శిల్పిగా కన్పడుతాడని దర్భశయనం శ్రీనివాసాచార్య అన్నా వీరి మాటల్లో ఎంతమాత్రం అతిశయోక్తులు లేవనిపిస్తాయి.

'ఒక కత్తుల వంతెన' కవిగా చంద్రశేఖర శాస్త్రికి ఉజ్వల భవిష్యత్తును ఆకాంక్షిస్తున్నాను. పుస్తకాన్ని అందంగా తీర్చిదిద్దడంలో వీరి కృషి ఫలించింది. అనంతకవుల వేదికలో ఒక 'ఆణిముత్యం' చంద్రశేఖర శాస్త్రి. ●

నులివెచ్చని జ్వాల రవికుమార్ కవిత్వం

■ ఏకృష్ణ

వొక నిర్మాణం గురించి మాట్లాడినా, వొక విధ్వంసం గురించి మాట్లాడినా సొంత గొంతుతో మాట్లాడటం, ఆ గొంతుకు స్థానీయతను జతచేయడం ఈనాటి కవుల ప్రధాన అభివ్యక్తిగా ఉంది. ధ్వంసమవుతున్నదేదో స్పష్టంగా తెలిసిన తర్వాత, ఆ ధ్వంసంలో కవి కూడా భాగమవుతున్న సామాజిక సందర్భంలో కవి మునుపటిలా ఉండకపోవడం, ఉండలేనితనం ఓ సామాజిక అవసరం. క్షీణవిలువల పట్ల కవి ఆగ్రహం చెందకపోతే, తన మూలాల ధ్వంసం పట్ల కవికి స్పృహలేకపోతే, సమాజం అంతా బాగుందనే భావన చెలామణీలోకి వస్తుంది. క్షీణవిలువలు వ్యాప్తిచెంది ప్రపంచం ఓ దుర్మార్గం దగ్గర నిలబడుతుంది.

అలాంటి కన్నీటి ప్రపంచంలోకి సెలయేరులా వచ్చినవాడు కోసూరి రవికుమార్. తన మొట్టమొదటి కవిత్వ సంకలనం 'బొడ్డుపేగు' ద్వారా ఆధునిక కవిత్వంలోకి ఓ ప్రవాహంలా వచ్చినవాడు. బొడ్డుపేగు వెనుక రెండు దశాబ్దాల కవిత్వ సాధన ఉంది. కల్లోల జీవితముంది. మరీ ముఖ్యంగా ప్రపంచీకరణ ప్రభావం రవి కవిత్వం నిండా ఉన్నది.

కోసూరి రవికుమార్ మొత్తం కవితలు ఒకే వాహిక నుండి ప్రయాణించినట్లున్నాయి. ఆ ప్రయాణం వెనుక కవి చూచిన జీవదృశ్యాలు కన్పిస్తాయి.

'ఎరుపు ఎంత సజీవమైనదో!/వాడి కంప్యూటర్ స్క్రీన్‌కేం తెలుసూ/వాడి వెబ్‌సైట్‌లో సైబరాబాద్‌లూ, ఫ్లైవోవర్లూ తప్ప/ బషీర్‌బాగ్‌లూ చౌరస్తాల్లోకి నడిచొచ్చే కరెంటు స్తంభాలు ఉండవు కదా'

అనే వ్యక్తీకరణలో చైతన్య చిహ్నమయిన దాన్ని స్వీకరిస్తూనే, ఒక నిరసనలో ప్రాణాలొదిలిన అమరుల్ని జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ రెండు వైరుధ్యాల ప్రపంచాన్ని మనముందు పెడతాడు. ఓ ప్రపంచం సాంకేతిక విజ్ఞానం, రెండవప్రపంచం దానికి భిన్నమయినది. శ్రమజీవుల ప్రపంచం. అంతా సమానతే ఉంటే బషీర్‌బాగ్ మరణాలు ఉండవు. ఇక్కడ కవి ఆశి స్తున్నది సమ సమాజ భావన. ఈ దేశంలో సమానత్వ ఆలోచనలు బల పడుతున్నప్పుడు మొత్తం దేశాన్ని అసమానతల కాలం లోకి నెట్టే ప్రక్రియ జరిగింది. అదే ప్రపంచీకరణ.

గ్రామీణ జీవన నేపథ్యం నుండి వచ్చిన రవికుమార్ రెండు వైరుధ్యాల ప్రపంచంలో గ్రామీణ జీవన విధ్వంస శకలాలను శక్తివంతంగా ఆవిష్కరించాడు. తన ప్రాంత మాండలికాన్ని చాలా కవితల్లో పలికించాడు.

'పుట్టింది నేలమీదే అయినా/పుడిశెడు నేల లేకపోవడం/ పిడికెడు బంధాలు కరువైపోవడం/ఎంత బాధో!/ఫ్యాక్టరీ గేటుముందు నుంచొని/టోపీ పెట్టుకొని ఖాకీ చొక్కా తొడుక్కున్న/నాగలి చెబుతుంది'

బొడ్డుపేగు సంకలనంలో రవికుమార్ మనిషిని కేంద్ర బిందువుగా చేసుకున్నాడు.

'నేనిప్పుడు ఈ మనుషుల్ని
నీళ్ళుతోనే ముడేస్తాను
అదృశ్యమైపోతున్న నా అస్తిత్వమూలాలను
పట్టుకొచ్చుకుందుకు మళ్ళీ
నదినే ఆహ్వానిస్తాను

ఇవాళ కవి తన నేలపై కొనసాగుతున్న ఆర్థిక సాంస్కృతిక ఆధిపత్య ధోరణులకు వ్యతిరేక గళం విప్పుతున్నాడు. అలాంటి గళం కోసూరి రవికుమార్‌ది. బొడ్డుపేగు కవితా సంపుటిలోని మొత్తం కవితలు కవి ఎవరిపక్షం వైపు నిలబడి మాట్లాడుతున్నాడు అనే విషయాన్ని స్పష్టం చేస్తాయి. అదే ప్రగతిశీలత కోసూరి కవిత్వంలో ఇంకా బలపడాలని ఆకాంక్షిస్తూ.. ●

నచ్చిన పుస్తకం

ఇసుక తుఫానూ... ఇనుప డేగా...

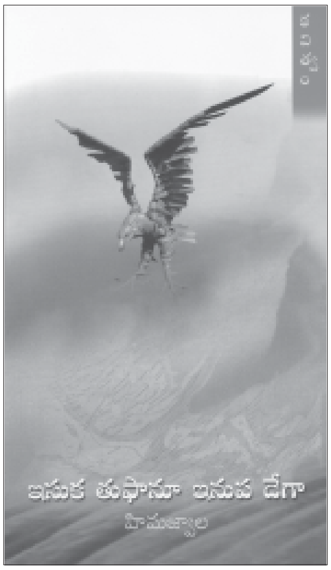

■ నవీన్

'తల్లిని కాల్చేశారు
తండ్రిని బంధీని చేశారు
బిడ్డ నెత్తురోడుతున్నాడు'

ఇది ఈనాటి ప్రపంచస్థితి. సామ్రాజ్యవాదం సృష్టించిన దుస్థితి. ఈ దుస్థితిని ఎదుర్కొనడం ఇప్పుడు కవుల బాధ్యత. ప్రజల బాధ్యత. ఆ బాధ్యతల్ని నెత్తిన మోస్తున్నవాడే నేటి ఆధునిక కవి. ఆ బాధ్యతలోంచి పుట్టుకొచ్చిన కవిత్వమే 'ఇసుక తుఫానూ... ఇనుప డేగా...'

ఈ పుస్తకం ముఖచిత్రమే నేటి ప్రపంచ ప్రధాన వైరుధ్యం. ఈ పుస్తకం పేరూ అంతే! సామ్రాజ్యవాద దేశం అమెరికా ఇనుపడేగా, అది సృష్టించిన విధ్వంసరచనకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుతున్న ఇరాకే ఇసుక తుఫానూ.

పుస్తకంలోకి అడుగుపెడితే రెండు ముందుమాటలు. ఒకటి కవినాయకుడు (శివారెడ్డి) రాస్తే, ఇంకొకటి కార్మికనాయకుడు(డివికె) రాశారు. ఒక కార్మికనాయకుడు ఈ పుస్తకానికి ముందుమాట రాయడం ఒక ప్రత్యేకత. డివికెతో రాయించి తనకున్న కార్మికవర్గ దృక్పథాన్ని వెల్లడించారు హిమజ్వాల.

ఈ పుస్తకం చాలా విశాలమైనది. ఇంత విస్తృతితో పాలమూరు జిల్లాలో ఏ కవీ రాయలేదు. ఆ విస్తృతికి కారణం కవికి గల లోతైన అధ్యయనం, అనుభవ సంపన్నతా, సామాజిక పరిస్థితులకు సిద్ధాంత అన్వయ సామర్థ్యత, స్పందించి ప్రవాహంలా మారే సమర్థత కారణం కావొచ్చు. కవిత్వాన్ని చాలామంది చాలా రకాలుగా నిర్వచించారు. హిమజ్వాల ఇలా నిర్వచించారు.

'కాలం మీంచి నడిచిపోయేది కవిత్వం
పాడుకాలానికి ఎదురీదేది కవిత్వం
యుగయుగాలుగా
పంజరంపై పక్షిచేసే యుద్ధం కవిత్వం'

నిజానికి రాజకీయాల్లేని సాహిత్యం ఉండదు. సాహిత్యంలేని రాజకీయాలూ ఉండవు. రాజకీయాలూ, సాహిత్యమూ రెండూ కలిస్తేనే ఒక హిమజ్వాల. ఇదంతా ఎందుకు చెప్పానంటే, ఈ మొత్తం సంకలనంలో పొలిటికల్ ఇంటెన్సిటీ, పొయెటిక్ ఎక్స్‌ప్రెషన్ రెండింటినీ సమపాళ్ళలో కలిపే ఇందులో ప్రతి కవితా రాశారు హిమజ్వాల. కవిత చదివితే కవి కన్పించాలి. ఈ సంకలనంలో హిమజ్వాల స్పష్టంగా కనిపిస్తారు. ఉదాహరణకు 'అమ్మ చేతులు' కవిత. ఈ కవితలో కవియొక్క తాత్వికతను మనం అర్థం చేసుకోవచ్చు.

'ఈ చేతులు చూడని రహస్యాలేమున్నాయి
ఈ చేతులు ముట్టిందల్లా ముత్యమైంది
....
....
ఈ చేతివేళ్ళే ముడిస్తే భూగోళమంతా
ఒకే చోటికి వస్తుంది!'
....
....
ఈ చేతుల్ని మర్చిపోవడం కన్నా
మరణించడం మేలు
కళ్ళిచ్చిన చేతులు కాళ్ళిచ్చిన చేతులు
పలుకిచ్చిన చేతులు
ఈ చేతుల్ని పొడటమే గదా కవిత్వం
చేయాల్సిన పని
ఈ చేతుల్ని మేల్కొల్పడమే గదా
మనిషి చేయాల్సిన పని'

అద్భుతం. ముందుమాటలో శివారెడ్డి అన్నట్టు కవి తన్ను తాను పొజిషన్ చేసుకుని గొంతెత్తున్నాడు. నిజమే! అతను నేలమీద నిలబడి, కాదు కాదు కార్మికవర్గ నేలమీద నిలబడి గొంతెత్తున్నాడు.

ఈ కవితా సంకలనపు శిల్పాన్ని గమనిస్తే 'గాఢత నిండిన సరళత' లా మనం అవగాహనకొస్తాం. ఈ కవితలు ఎవరు చదివినా అర్థమవుతాయి. ఎలాంటి ముసుగులు లేవు. ఎలాంటి దట్టమైన తొడుగులు లేవు. 'మార్మికతలు' లేవు. ఇది ప్రజల్ని నిద్రలేపే శిల్పం.

ఇందులో ప్రతి కవితా ఎత్తుకోవడమే బలంగా ఎత్తుకుంటాడు. ఒక ఝరి ఆకాశాన్ని తాకినట్టు.. చాలా ఎత్తుల్లో నిలబడి

ప్రారంభిస్తున్నట్టు...

'స్మృతులు మనల్ని నదుల్ని చెయ్యకపోతే
అలల కత్తుల్ని చెయ్యకపోతే
కత్తుల కవాతుల్ని చెయ్యకపోతే
అవేం స్మృతులు'

'నేల నేలే' లో

'కన్నీళ్ళుండవా? కష్టాలుండవా?
వుంటయ్
ఊరటా, ఓదార్పూ వద్దా!
కావాలి
జాలి చూపులు మాత్రం చూడొద్దు'

ప్రతీ కవితా ఎత్తుకోవడం, తర్వాత ఒక ఎలాబరేషన్‌కు గురికావడం (విషయాన్ని విశదపర్చడం) అదీ బలంగానే! పొట్టేలు తన కొమ్ములతో కొండను ఢీ కొడ్తున్నట్టు బుల్‌ఫైట్ చేస్తున్నట్టు... ఒక ఆకాశం మనముందు చేతులు చాస్తున్నట్టు...

'విత్తులోంచి మొలకై' 'ప్రాణంపోసే ప్రశ్న'

'ఇదీ తల్లీ ఈ భారతి యాభై ఏళ్ళది' లాంటి కవితల్లో చూడొచ్చు.

అదే విధంగా ముగింపులు కూడా ఒక మార్గదర్శకతతోనో, ఒక ముందుచూపుతోనో, మనల్ని కళ్ళు తెరిపించే విధంగానో, ఆశావహంగానో ఉంటాయి.

'ఇసుక తుఫాను గెలుస్తుంది
ఇనుపడేగ కూలుతుంది'
'ఒరిగిపోవచ్చు
కానీ, ఓడిపోం
ఇది సూర్యునంత సత్యం
చంద్రునంతా, నక్షత్రాలంత సత్యం'

కవి దృక్పథం శ్రామిక వర్గదృక్పథం దాని బట్టబయలు చేసే మరో కవిత

'నా పద్యం
పొగాకు గ్రేడింగులో
పొగచూరిపోతున్న తల్లౌతుంది
తల్లి వెంటపడి, వెంటపడి
ఇంటిమొగం పట్టిన చిట్టి తల్లౌతుంది'
నా పద్యం
పారౌతుంది. పలుగౌతుంది
నాగేటి కర్రౌతుంది
గుంటకలౌతుంది, గొర్లవుతుంది'
....
....
అంతా నా పద్యంలో తడిసిన నేలే'

కవికి తన నేల తెలుసు. ఈ పద్యం చదివాక తన నేల అరమరికల్లేకుండా మనకూ కన్పిస్తుంది. కవి శైలి ప్రజల శైలి. ఒక కథ చెప్పి మనల్ని మెప్పిస్తున్నట్టు, ఒక కథల వాడిగా, సాహస గాథల వాడిగా కన్పిస్తాడు కవి. కన్నీళ్ళను తుఫాన్లుగా మార్చే కథకుడు ఈ కవి. అదే కదా! నేటి కవి చేయాల్సింది. తన నేలపైనే నిలబడి, ప్రతి కవితా రాశాడు గురి తప్పకుండా! ఏకలవ్యుడి బాణంలాగా! తన తాత్వికతను ఎక్కడా విడనాడలేదు. నో ఎక్సెంప్షన్స్, నో ఎక్స్క్యూజెస్!

మొదటి పేజీ నుంచి 144వ పేజీ దాకా ఒక ఉద్విగ్నత నిరాటంకంగా కొనసాగి 145వ పేజీలో 'పాప' కవితతో ఒక కొత్త అనుభూతి కలుగుతుంది. మళ్ళీ ఒక లాంగ్‌మార్చ్! ధిక్కారమూ, స్వేచ్ఛాకాంక్షా, విముక్తి కాంక్షా శక్తివంతంగా వ్యక్తీకరించారు.

'మనల్ని ఎంత బలంగా
బంధిస్తే
అంత త్వరగా
తెగిపోతాయి సంకెళ్ళు'

మన హృదయాలపై గాఢమైన ముద్రవేసే కవిత! ఆత్మవిశ్వాసాన్నిస్తుంది. పోరాడుతున్నవాణ్ణి మరింత శక్తివంతుణ్ణి చేస్తుంది. అసలు అన్ని కవితలూ అంతే! ఈ కవిత్వం చదివితే చావుకు దగ్గరగా ఉన్నవాడికి బతకాలన్పిస్తుంది. చనస్తూ నిర్జీవంగా బతుకుతున్నవాణ్ణి సజీవంగా బతికేలా చేస్తుంది. ఈ సజీవలక్షణం శ్రీశ్రీ, చెర, శివారెడ్డిల కవిత్వానికుంది. అదే లక్షణం హిమజ్వాల కవిత్వానికే ఉంది. ఈ కవిత్వం చదువుతుంటే ఒక సాహసగాథని చదువుతున్నట్టుంటుంది. అందుకే శివారెడ్డి వీరగాథాకావ్యం అన్నాడు. నిజమే! ముఖ్యంగా పౌరహక్కుల పురుషోత్తంపై, కొయ్యూరు అమరవీరులపై, విలాస్‌గోగ్రేపై రాసిన కవితలు చదువుతుంటే, కవి ఒక దీపాన్ని ధరించి బతుకుతున్నాడన్పిస్తుంది. ఎలిజీలలో ఉపాధ్యాయుడు కనకాచారిపై రాసిన కవిత ఆ ఉద్యమంపై బలమైన విమర్శలా సాగుతుంది.

కవికి వామపక్ష ఉద్యమంతో ఐక్యతా ఉంది. ఘర్షణా ఉంది. దేన్నీ దాచుకోలేదు. దేనికీ భయపడలేదు. తానేమనుకున్నాడో అది బయటపెట్టాడు. ఎలాంటి ఇన్హిబిషెన్స్‌కు లోనవకుండా నిర్మోహమాటంగా తన అభిప్రాయాలు బయటపెట్టి ఒక సాహసిగా దర్శనమిస్తాడు. అనువాదాల్లో భాగంగా నెరూడా కవితలు 'మాట' 'శిలలో చిత్తరువు' రెండూ ఎన్నదగినవే.

'ప్రతీదీ/జనించాల్సిందే/ధ్వనించాల్సిందే
అంగీకారం స్పష్టత బలం
అభావం విధ్వంసం మరణం' (మాట)

ఈ వ్యాక్యాలు ఒక్కసారిగా కదిలిస్తాయి. ప్రకంపనకు గురిచేస్తాయి.

'మాట
నెత్తుటి కథల్ని గాథల్ని
సేకరించే
వారసత్వ పాత్ర'

బహుశా ఈ కవిత్వం ఒక వారసత్వ పాత్రలా మనముందు నిల్చుంది. దాని నిలువెత్తు ప్రతిమ మనల్ని సంభ్రమాశ్చర్యాలకు గురిచేస్తుంది. ఏమిస్తాం? మన వారసులకు? ఏమివ్వాలి మన బిడ్డలకు? ఒక పోరాట వారసత్వాన్నివ్వాలి. సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక చైతన్యాన్నివ్వాలి. అవన్నీ ఇస్తూనే మనల్ని మనం తన్నుకు లాటకు సిద్ధం చేసుకోవాలి. ఆ పనే చేస్తుంది ఈ కవిత్వమంతా

'మాటలే జీవం
మాట్లాడకపోవడం మరణమే'

మాట్లాడుతూనే ఉన్నాడు హిమజ్వాల. పర్వతాన్నే కరిగించే ఒక కెరటంలా మారి సామ్రాజ్యవాదాన్ని విపులీకరించాడు.

'విత్తులోంచి మొలకై' కవితలో

'సామ్రాజ్యవాదమంటేనే
ఆకలీ, అవమానం, మురికీ ముదనష్టం
అది ఆక్టోపస్, కొండచిలువ

ప్రమాద ఘంటిక

బద్ది నాగేశ్వరరావు

ప్రయాణాలు
యమపురికి వాహనాలయ్యేయి
బయలుదేరడం వాస్తవమే కాని
చేరడం తలరాతయి కూచుంది
రహదారులు, రైలు బడ్డీలు
ప్రమాదాల ఘంటికలవుతున్నాయి
వాహనాలు
మృత్యుబాజాలు మోగిస్తున్నాయి
బతుకు తీపిని హరించే
చేదునిజాలు రుచిచూపిస్తున్నాయి
పగలో రేయో
అపర్ణాహమో అర్ధరాత్రో

యముని మహిషం
ఎప్పుడు వస్తుందో
కాలనాగు
ఎప్పుడు కాటేస్తుందో
ఎరుగని వారు
పయనం చేస్తూనే
కలలను ఆశలను
మోసుకు పోతూనే
తిరిగిరాని లోకాలకు
వలసలు పోయే ఘటనలు
ప్రయాణ వాహిక

ఒడి ఊయల
మృత్యుశాల అయినవేళ
తల్లీ పిల్లలను
నిర్దయగా దహించేవేళ
చిడతలుగా మిడతలుగా
విరిగి పేలిపోయే వేళ
ప్రయాణాలు మృత్యుకౌగిళ్ళు
గమనాలు చావు లోగిళ్ళు
ఒక్కసారిగా
మాంసపుముద్దలుగా
బూడిదరాశులుగా
శకలాలుగా విస్ఫోటనాలు
ప్రమాదమా విద్రోహమా
ఏదైతేనేం
కాలం గుండె ఆగిపోతుంది
మలిగిన దీపం వెలిగేనా

తిరుగుబాటు

మాధవీ సనారా

తిరగబడాల్సిందే
ఆడైనా మగైనా
నేడైనా రేపైనా
యిక్కడైనా అక్కడైనా
తిరగబడాల్సిందే తప్పదు
మెరుపులతో ఉరుములతో
ఆకాశం సైతం
అప్పుడప్పుడూ తిరగబడుతుంది
కళ్ళు తిరుగుబాటు చేస్తాయి
పద పదమనే పాదాలు సైతం
ఒక దశలో తిరుగుబాటు చేస్తాయి
ఒక్కోసారి
మనల్ని ఉక్కిరి బిక్కిరి చేయడానికి
గాలీ తిరుగుబాటు చేస్తుంది
నీకు నచ్చనీ నచ్చకపోనీ
తిరుగుబాటు ఒక సహజమైన చర్య

ఇప్పుడు నువ్వు దాగలివైనా కావాలి
సమ్మెటవైనా కావాలి
సమ్మెటైతే సామ్రాజ్యవాదం తలలు తెగుతాయి
నీ సంకెలలు తొలగుతాయి
నీవు సమ్మెటే కావాలి'

సామ్రాజ్యవాదాన్ని ఓడించడానికి యుద్ధమే కావాలంటున్నాడు. సామ్రాజ్యవాదమే యుద్ధాన్ని పెంచి పోషించిందని దాన్ని బలవంతంగా యుద్ధం ద్వారానే తొలగించాలని కోరుతున్నాడు. 'సామ్రాజ్యవాదమంటేనే యుద్ధం' అన్న లెనిన్ మాటల్ని గుర్తుకు తెస్తూ

'యుద్ధమంటే మనకు క్రేజీ కాదు
యుద్ధమంటే మనకు విందు కాదు
యుద్ధం మన లక్షణమూ కాదు
యుద్ధం మన లక్ష్యమూ కాదు
....
....
కాళ్ళ కింద కదిలిపోతున్న
నేలకోసం యుద్ధం ప్రారంభించాం
ఉనికి కోసం, ఊపిరి కోసం
యుద్ధం ప్రారంభించాం
.....
విత్తులోంచి మొలకై లేవటమూ యుద్ధవే
పండై ప్రజలకు అందాలన్నా యుద్ధమే'

ఈ వ్యక్తీకరణలో కవి ఒక బోధకుడిగా కన్పిస్తున్నాడు. యుద్ధం ద్వారానే సామ్రాజ్యవాదాన్ని కూల్చాలని అందుకోసం ఈ నేలను దున్నాలని 'నేల నేలే' అనే కవితలో అంటాడు.

ఇక మొత్తం పుస్తకంలో కవి ఉపయోగించిన ప్రతీకలన్నీ శ్రామికలోకపు ప్రతీకలే! నెత్తురు, చెమటా నిండిన ప్రతీకలే! ఆ ప్రతీకలకి మంచి ఉదాహరణ 'అతడూ-ఆమె' కవిత.

'అతను నవ్వితే
అలిసి సొలిసి ఎద్దుల భుజాలమీన
చేతులేసి ఇంటిముఖం పట్టిన
నాగలి నవ్వినట్టుండేది'
అతని కాళ్ళు నాగళ్ళైపోయాయి
ఆమె కాళ్ళు నాగళ్ళైపోయాయి'

ఇలాంటి ప్రతీకలతో చాలా తక్కువ మంది కవులు రాశారేమో! ఈ ప్రతీకలు చాల సహజత్వంతో ఉండి పాఠకులు కవి ఆదరణలోకి లీనమయ్యేట్లు చేశాయి.

కవి స్త్రీలవైపు నిలబడి 'పేరేదైతేనేం' కవిత సొంతంగా 'నేను స్త్రీని' అనే పేరుతో ఇరానియన్ గెరిల్లా 'మరీజియా' కవితని అనువాదం చేశారు. 'మరీజియా' కవిత 'నేను స్త్రీని' రాసేవరకూ తెలుగులో స్త్రీవాద సాహిత్య ఉద్యమమే మొదలు కాలేదు. అది తెలుగు సాహిత్యంలో చిరకాలం నిల్చిపోయే కవిత. 'పేరేదైతేనేం' కూడా స్త్రీవాద ఉద్యమ కవితల్లో తొలివరుసలో నిలబడేదే. ఇక దళిత దృక్పథంతో రాసిన కవిత 'అమ్మా నన్ను నల్లగా కన్నందుకు కృతజ్ఞతాభివందనాలు' కదిలించేదే, మినీ కవితల్లో 'గో ఎహెడ్' కవిత చెప్పుకోదగ్గదే!

'ఎవడికైనా, ఏదైనా
అప్పనంగా దొరుకుతుందా
జీవితాన్ని వారబోయకుండా
నాగుబాము పడగ మీద మణిదీపం
ఒక్క కవితావాక్యం దొరుకుతుందా' (కె. శివారెడ్డి)

హిమజ్వాల కవిత్వం కోసం తన జీవితాన్ని వారబోశాడు. రాజకీయ కార్యాచరణలో తన జీవితంలో ఎక్కువభాగం గడిపాడు. ఎన్నో దెబ్బలు తిన్నాడు. సంఘర్షణలు ఎదుర్కొన్నాడు. తన స్ట్రగుల్ తనకు గొప్ప అనుభవాన్ని ఇచ్చింది. గొప్ప జీవితాన్నిచ్చింది. ఆ జీవితంలోంచే ఈ కవిత్వం వచ్చింది.

'ద్రవించి ప్రవహించాలే గాని
మనిషిని మించిన నది వుందా' అని అన్నారు దర్భశయనం. ఇక్కడ హిమజ్వాల నదై ప్రవహిస్తున్నాడు. అందులో మునకలేద్దాం రండి!

●

మోసమా, నీపేరే పెట్టుబడిదారీ విధానం!

సీతారాం ఏచూరి

సత్యం కంప్యూటర్ సర్వీసెస్‌లో వెలుగు చూసిన మెగా స్కామ్ నూతన ఐటి ఆర్థిక వ్యవస్థ ఎంతగా రోగగ్రస్థమైనదీ తెలియజేస్తోంది. ఉదారవాద ఆర్థిక విధానాల యుగంలో ఆధిపత్యం వహించిన రంగాల్లో ఐటీ ఒకటి. సత్యం కంపెనీ సృష్టించిన బోగస్ పద్దుల పుస్తకాలు దీర్ఘకాలంపాటు వెలుగులోకి రాలేదంటే నమ్మశక్యం కాకుండా ఉన్నది. ఆదాయాలను, లాభాలను ఖాతా పుస్తకాలలో అతిగాచేసి చూపటం జరిగిందంటూ సంస్థ యజమాని చెప్పటం చూస్తే, భారీ ఎత్తున జరిగిన దోపిడీని, మోసాన్నీ కప్పిపుచ్చే యత్నాలు ముమ్మరంగా సాగుతున్నాయన్న అనుమానం కలుగుతున్నది.

ఈ కుంభకోణాన్ని కూలంకషంగా దర్యాప్తు చేసి మూడు మాసాలలో నివేదిక ఇవ్వవలసిందిగా తీవ్రమైన మోసాలను పరిశోధించే అధికారిని(ఎస్ఎఫ్ఐఓ) ప్రధాని ఆదేశించారు. ఇలాంటి దర్యాప్తు అవసరమనటంలో ఎలాంటి సందేహమూ లేదు. అయితే, ఈ దర్యాప్తు కేవలం ఖాతాల అవకతవకలకే పరిమితం కాకుండా కుంభకోణంలోని అన్ని అంశాలను వెలికి తీసేదిగా ఉండాలి. ఆపరేటింగ్ మార్జిన్స్, రెవెన్యూ నిష్పత్తి వాస్తవానికి 3 శాతమే అయినప్పటికీ ఖాతా పుస్తకాలలో 24 శాతంగా చూపటం జరిగిందని సత్యం కంపెనీ యజమాని రామలింగ రాజు ఒప్పుకున్నాడు. అంటే రూ. 7,000 కోట్లకు పైగా మోసం జరిగిందన్నమాట.

ఈ కుంభకోణానికి సంబంధించి అసహ్యకరమైన వివరాలను మరో సందర్భంలో పరిశీలిద్దాము. ఇక్కడ గమనించాల్సిన అంశమేమిటంటే ఇన్ని సంవత్సరాలుగా కంపెనీ స్థితిగతులనూ, లాభాలనూ అతిగా చేసి చూపిన కారణంగా స్టాక్ మార్కెట్‌లో దాని వాటాల విలువ బాగా పెరిగిపోయింది. మోసపూరితమైన మార్గంలో వాటాల రేట్లు పెంచి, అమ్ముకోవడం ద్వారా విపరీతమైన లాభాలు పోగేసుకున్నారు. ధర అధికంగా ఉన్నపుడు వాటాలను అమ్మివేసి, ఆ లాభాలను వేరేచోట స్థిరాస్తుల సముపార్జనకు వినియోగించారు. వాటాల విలువ ఎంతగా పెరిగితే స్థిరాస్తుల అంతగా పోగుపడ్డాయి. 2001 నుంచి 2008 సెప్టెంబరు మధ్య కాలంలో (బహుశా ఈ కాలంలోనే ఖాతా పుస్తకాలలో మోసం జరిగి ఉండవచ్చు) సత్యం కంపెనీలో రాజు కుటుంబ సభ్యుల వాటాలు 25.6 శాతం నుంచి 8.65 శాతానికి తగ్గిపోయాయి. 2009 జనవరి నాటికి, అంటే రాజు తన నేరాన్ని ఒప్పుకునే సమయానికి ఈ వాటాలు 5.13 శాతానికి తగ్గిపోయాయి.

వాటాల అమ్మకం ద్వారా వచ్చిన లాభాలను మైటాస్ ప్రాపర్టీస్, మైటాస్ ఇన్‌ఫ్రాలతో సహా రాజు కుటుంబానికి చెందిన ఎనిమిది కంపెనీలకు ఆస్తులను సమకూర్చటానికే ఉపయోగించటం జరిగిందా? ఈ అంశంపై సమగ్రంగా విచారణ జరపాలి.

కంపెనీ ఆడిటర్ ప్రైస్ వాటర్‌హౌస్ కూపర్స్‌పై (ఇంతకుముందు అతిపెద్ద కుంభకోణానికి పాల్పడి, జాతీయ బ్యాంకుతో విలీనమైన గ్లోబల్ ట్రస్ట్ బ్యాంకుకు కూడా వీరే ఆడిటర్లుగా ఉన్నారు) నిర్వహించిన పాత్రపై క్షుణ్ణంగా విచారణను జరపటంతోపాటు, స్థిరాస్తుల సంపాదనకు ప్రజల సొమ్మును ఎలా తరలించిందీ పరిశోధించాలి. దీనితోపాటే, రాజు కుటుంబానికి చెందిన కంపెనీలకు ప్రభుత్వ భూములను కేటాయించడంలో ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం ప్రదర్శించిన ఉదారతపై కూడా విచారణ జరపాలి.

సత్యం కంపెనీలో పనిచేస్తున్న 50,000 మందికి పైగా ఉద్యోగుల సంక్షేమం గురించీ, వారి భవితవ్యం గురించీ సహజంగానే ఆందోళన ఉంటుంది. ఉద్యోగుల జీతభత్యాలకు ఇబ్బంది లేకుండా బెయిలవుట్ పథకం గురించి ప్రభుత్వం ఆలోచిస్తున్నట్లుగా వార్తలు వస్తున్నాయి. ఇటువంటి పథకాన్ని ప్రకటించ వలసిన అవసరం ఉన్నది. అయితే, ప్రజలు పన్నుల రూపేణా చెల్లించే డబ్బును ఉపయోగించి ఈ పని చేయరాదు. రాజు కుటుంబానికి చెందిన మూడు కంపెనీల ఆధ్వర్యంలో అపారమైన ఆస్తులు ఉన్నాయి. వీటిని స్వాధీనం చేసుకుని నగదుగా మార్చాలి. అలా చేసినట్లయితే, ఉద్యోగుల సంక్షేమానికి హామీ లభిస్తుంది.

కార్పోరేట్ నిర్వహణకు సంబంధించిన విలువలకు కట్టుబడి ఉన్నట్లయితే ఈ తరహా నమ్మకద్రోహానికీ, దోపిడీకి తప్పని సరిగా తగిన మూల్యాన్ని చెల్లించాలి. కార్పోరేట్ నిర్వహణకుగాను సత్యం కంపెనీ రెండుసార్లు (2002, 2008 సంవత్సరాలలో) బంగారు నెమలి అవార్డులను ప్రపంచ కార్పోరేట్ నిర్వహణా మండలి నుంచి అందుకున్నది. ఇది కూడా పెద్ద మోసమే! ఇలాంటి మోసాలకు పెట్టింది పేరైన కార్పోరేట్ పెట్టుబడీదారీ విధానం గురించి మరో సందర్భంలో పరిశీలిద్దాం.

ఇంతకుముందు కుంభకోణాలు సంభవించిన ప్రతిసారీ (హర్షద్ మెహతా, యుటిఐ కుంభకోణం, కేతన్ పరేఖ్, జిటిబీ వగైరా) సర్వస్వాన్నీ కోల్పోయిన సామాన్య వాటాదారులను కాపాడే పేరుతో ప్రభుత్వం బెయిలవుట్ పథకాన్ని ప్రకటించేది. ఈ కుంభకోణాలలో ఆర్జించిన సంపద ఏమైపోయినదీ ఎవరికీ తెలీదు. ప్రస్తుత సందర్భంలో ప్రజలు పన్నుల రూపేణా చెల్లించిన డబ్బును ఇలాంటి పథకాలకు ఎంతమాత్రం ఉపయోగించరాదు. బెయిలవుట్‌కు బదులుగా పెట్టుబడులను సమకూర్చువలసిందిగా జాతీయ బ్యాంకులను కోరేటట్లయితే, ఆ మొత్తానికి సమానమైన కంపెనీ వాటాలను అవి స్వాధీనం చేసుకోవాలి. ఏదిఏమైనప్పటికీ, కంపెనీ ఆస్తులను స్వాధీనం చేసుకుని వాటిని ఉద్యోగుల సంక్షేమానికీ, బాధితులకు నష్టపరిహారాన్ని చెల్లించటానికీ వినియోగించాలి. ప్రధాన మంత్రి, అదేవిధంగా ప్రణాళికా సంఘంలోని ఆయన అంతేవాసులు బడాయి కబుర్లు కట్టిపెట్టి, 'క్రోనీ కాపిటలిజాన్ని' చట్టబద్ధం చేసే ప్రయత్నాలను విరమించుకోవాలి. ఈ మొత్తం వ్యవహారాన్ని గమనించినపుడు, మోసమా, నీ పేరే పెట్టుబడిదారీ విధానం!' అన్న నానుడి మరోసారి నిజమైందని చెప్పక తప్పదు.

●

సంస్కృతి

జీవితమూ, సంస్కృతీ, మార్కెట్లూ!

■ తెలకపల్లి రవి

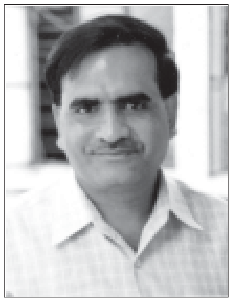

ఇప్పుడు ప్రపంచీకరణ తాకిడికి అన్ని అనుబంధాలు, కుటుంబ సంబంధాలు కూడా బీటలు వారడం చూస్తున్నాం.వస్తువులు మనుషుల కన్నా కనాకష్టమై ఆ వస్తువులు సంపాదించి పెట్టవలసిన మరగా మారిపోతున్నాడు. ప్రపంచీకరణ క్రమంలో పెరిగిన సంస్కృతి, సిద్ధాంతాలు ప్రధానంగా జీవనశైలికి, సరుకులకు సంబంధించినవని నామ్‌చామ్‌స్కీ, ఎడ్వర్డ్ ఎస్. హెర్మన్‌లు సూత్రీకరించారు.

మానవ జీవనంలో సంస్కృతి చాలా కీలకమైనది. మనం ఎలా జీవిస్తామనేదే సంస్కృతి. ఒకానొక చారిత్రక దశలో జనజీవన శైలి, వేష భాషలు, ఆచార వ్యవహారాలు, సాధారణ విశ్వాసాలు కళా సాహిత్యాలు, కుటుంబజీవనం, మానవ సంబంధాలు, ఇవన్నీ సంస్కృతిలో భాగంగా ఉంటాయి.

పెట్టుబడిదారీ విధానంలో మనుషులకు అవసరమైన సరుకులను తయారు చేయడంతో పాటు సరుకులకు అవసరమైన మనుషులను సృష్టించడం కూడా జరుగుతుందని మార్క్స్ అంటాడు. ఇప్పుడు జరుగుతున్నదదే. అదివరకు వలస పాలన వెలగబెట్టిన సామ్రాజ్యవాదులే నయావలస రూపాలను కనిపెట్టారు. ఇందులో ముఖ్యమైంది సాంస్కృతిక సామ్రాజ్యవాదం. డాలర్, ఇంగ్లీషు భాష, హాలివుడ్, అంతర్జాతీయ వార్తాసంస్థలు ఇందుకు నాలుగు చక్రాలుగా ఉపయోగపడ్డాయి. అందుకే అప్పట్లో సోషలిస్టు సోవియట్ యూనియన్ వగైరాలు శక్తివంతమైన ప్రత్యామ్నాయ వేదికలను నిర్మించుకునే ప్రయత్నం చేసింది.

80 వ దశకం నుంచి ఈ పరిస్థితి క్రమేణా మారిపోయింది. ఆ దశలోనే అమెరికాలో రీగన్, బ్రిటన్‌లో థాచర్‌లు అధికారం చేపట్టి సరికొత్త మితవాద సైద్ధాంతిక దాడి ప్రారంభించారు. దాన్ని సోషలిస్టు శిబిరం శక్తివంతంగా తిప్పికొట్టలేకపోగా 1985లో గోర్బచేవ్ సోవియట్ నాయకత్వం చేపట్టాక ఇంకా దిగజారింది. అప్పటివరకూ అలీనదేశాలకు వున్న ఒక పెద్ద అండ, ప్రత్యామ్నాయ వేదిక కూలిపోయింది. 1991లో సోవియట్ విచ్ఛిన్నమైన తరువాత అది ప్రపంచీకరణ అని పేరొందింది. ఈ దశలో ఆర్థిక రాజకీయ రంగాలతో పాటు సాంస్కృతిక ఆధిపత్యం కూడా సామ్రాజ్యవాదం చేతి చిక్కింది. పైన పేర్కొన్న నాలుగు చక్రాలకు తోడు సాంకేతికాభివృద్ధి, రాజకీయ మార్పులు దానికి మరికొన్ని ఆయుధాలను జతచేశాయి. ఇంటర్నెట్, ఉపగ్రహ ప్రసారావకాశాల పెరుగుదల సాంకేతికమైనవైతే డబ్ల్యుటివో, ప్రపంచబ్యాంకు, ఐక్యరాజ్యసమితిలపై అదుపు లభించడం రాజకీయ పరమైనవి.ప్రపంచీకరణ మార్కెట్లలోకే కాదు- పడకగదుల్లోకి కూడా ప్రవహిస్తుందని ఒక తెలుగు రచయిత్రి అంటుంది. ఈ మాటలో దాని విపరీత ప్రభావం, విస్తృతి మనకు తెలుస్తాయి.

నిత్యజీవిత వస్తువులు- వాటి తాలూకూ ప్రచారాలు, కుటుంబ సంబంధాలు-లావాదేవీలు, స్త్రీపురుష సంబంధాలు, మానవ ప్రవృత్తులు, విద్య, ఉద్యోగాలు, వ్యాపారాలు, మీడియా, ఇంటర్‌నెట్, సినిమాలు, సాహిత్యం, కళలు వైద్యం, ఆరోగ్యం, ఆధ్యాత్మికత, మతం, వ్యసనాలు, వ్యామోహాలు అందాల పోటీలు వగైరాలు ఉత్సవాలు, రాజకీయ ప్రచారాలు, ప్రభుత్వ వ్యవహారాలు స్వచ్ఛంద సంస్థలు ఒకటేమిటి? ఏ విషయం తీసుకున్నా వచ్చిన మార్పులు ఆశ్చర్యకరమైన స్థాయిలో కనిపిస్తాయి.

ఆర్థిక రంగానికి సంబంధించినంతవరకూ అప్పులలెక్కలు, గణాంకాలు దాని ప్రభావాన్ని ప్రత్యక్షంగా చూపుతాయి. సాంస్కృతిక రంగం విషయం వేరు. జీవితంలో మార్పులు ప్రత్యక్షంగా కనిపిస్తున్నా వాటి మధ్య అంతస్సంబంధం అంత బాహాటంగా వుండదు. నేరుగా బయిటనుంచి పడే ప్రభావం ఒకటైతే దానికి అనుగుణంగా మారేందుకై మనం చేసుకున్న మార్పులు చేర్పుల ప్రభావం మరొకటి. కనక ఆ ప్రభావాన్ని మనం విశ్లేషణాత్మకంగానే చూసుకోవాలి. మొత్తంపైన దేశంలో జీవన రంగాలేవీ దశాబ్ధికి ముందున్న రూపంలో లేవని సామాజిక పరిశీలకులు గమనిస్తున్నారు. ఈ యుగంలో ప్రపంచవ్యాపితంగా మతభావాల పెరుగుదల చూస్తాం. ఆధునిక శాస్త్ర సాంకేతిక వికాసంతో పాటు మతపరమైన విశ్వాసాలు, మూఢనమ్మకాలు కూడా పెరగడం సామాజిక పరిశోధకులు గమనిస్తున్నారు.

సామాన్యులలోనూ, సమాజ ప్రముఖులలోనూ ప్రపంచీకరణతో పాటు పెరిగిన అభద్రత, అనారోగ్యకరమైన పోటీ ప్రజలను అయోమయంలోకి నెడుతున్నాయి. మనస్తత్వ వైద్యులు కూడా తమ దగ్గరకు వచ్చేవారికి ఏదైనా అతీత శక్తిని నమ్మితే ఆత్మవిశ్వాసం పట్టుబడుతుందని సలహాలు ఇచ్చి పంపుతున్నారు. ఫ్యూడల్ వ్యవస్థ తాలూకూ దురాచారాలున్నా పాశ్చాత్యదేశాలతో పోలిస్తే భారతదేశంలో కుటుంబ వ్యవస్థ కొంత వరకు మెరుగ్గానే కొనసాగింది. ఇప్పుడు ప్రపంచీకరణ తాకిడికి అన్ని అనుబంధాలు, కుటుంబ సంబంధాలు కూడా బీటలు వారడం చూస్తున్నాం.వస్తువులు మనుషుల కన్నా కనాకష్టమై ఆ వస్తువులు సంపాదించి పెట్టవలసిన మరగా మారిపోతున్నాడు. ప్రపంచీకరణ క్రమంలో పెరిగిన సంస్కృతి,

సిద్ధాంతాలు ప్రధానంగా జీవనశైలికి, సరుకులకు సంబంధించినవని నామ్‌చామ్‌స్కీ ఎడ్వర్డ్ ఎస్. హెర్మన్‌లు సూత్రీకరించారు. జీవితంలో వేగం విపరీతంగా పెరగడం దీని ప్రభావంలో మొదటిది. ఉపాధి కల్పన సమాజ బాధ్యత అనే వాతావరణం పోవడం వల్ల ఒక అభద్రత పెరిగింది. అలాగే గతానుగతికంగా వస్తున్న నమ్మకాలను ,పద్ధతులను వదిలిపెట్టి ప్రపంచీకృత వాతావరణానికి అనుగుణంగా మారిపోవాలనే ఆరాటం, అవసరం పెరగాయి. వాయిదా పద్ధతులలో కొనుగోలు చేయడం దానికి అనుగణంగా బతుకు గడపడం రివాజుగా మారింది. చేసే ఉద్యోగాలకు అనుగుణంగా పని వేళలు, పద్ధతులు కూడా మారిపోయాయి. విదేశీయుల నిద్రించే వేళ వారి తరపున ఇక్కడ పనిచేసే కంప్యూటర్ ఉద్యోగాలు వచ్చాయి.

అందం, ఆకర్షణలకు ప్రాధాన్యత పెరిగింది. మధ్య తరగతి మనుషులు కూడా సౌందర్య సాధనాలను ఉపయోగించడం పెరిగింది. అమ్మాయిలు, అబ్బాయిలు కలిసి తిరగడంలో ఇదివరకటి హద్దులు ఇప్పుడు పాటించడం లేదు. అమ్మాయిలు కూడా చొరవగా వాహనాలపై తిరగడం, నచ్చిన దుస్తులు ధరించడం చూస్తున్నాం. శివసేన వంటి సంస్థలు, కాశ్మీర్ ఛాందసులు(ఆఫ్ఘనిస్తాన్‌లో తాలిబాన్లు) స్త్రీల ఆధునిక వస్త్ర ధారణపై ఆంక్షలు విధించి వేధించితే అందరూ ఖండించారు. మరోవైపు ప్రపంచీకరణ క్రమంలో ఫ్యూడల్ పీడన పద్ధతులు పోయాయి గనక వాటిని స్వాగతించాలనే పోస్ట్ మాడ్రనిస్టుల వంటి వారు కూడా వున్నారు. నిజానికి ఈ రెండూ పొరబాటు దృక్పథాలే. ఫ్యూడల్ పద్ధతులు పోవడం, అనవసరమైన ఆంక్షల నుంచి అణగారిన తరగతులు బయటపడటం ఆహ్వానించదగిందే. అయితే ఇందుకు ప్రపంచీకరణే కారణం కాదు. ఆ పేరుతో దాన్ని కీర్తించవలసిన అవసరమూ లేదు. మొత్తంగా చూస్తే ప్రపంచీకరణలో స్త్రీలను ప్రచార వస్తువులుగా మార్చడం అంతకుముందు కన్నా తీవ్రమైంది. ప్రేమే జీవన మంత్రమని చెప్పే టీనేజీ ప్రేమ సినిమాలకు శ్రీలక్ష్మి వంటి వారు బలవడానికి సంబంధం లేదా? ఇంకా వికృతమైన స్వలింగ సంపర్కాలు. వివాహాలు కూడా పెరుగుతున్నాయి. వీటిపై టీవీ కథనాలు వస్తున్నాయి. పెళ్లి కాని తల్లులు, స్కూలు పిల్లల్లో గర్భాలు వంటి అవాంఛనీయ పరిణామాలు పెరుగుతున్నాయి.

సమిష్టి విలువలను వ్యక్తిగత దృష్టి ఆక్రమించడం ప్రపంచీకరణ యుగపు ప్రధాన లక్షణం. నిరాడంబరత, నిస్వార్థత లోగడ ఆదర్శాలైతే ఇప్పుడు ఆడంబరం, అట్టహాసం అత్యవసరమైన అంశాలుగా మారాయి. ఒక ముఖ్యమంత్రి బహిరంగంగానే డబ్బు సంపాదించిన వారు ఆదర్శమూర్తులని ఆకాశానికెత్తడం ఒక ఉదాహరణ మాత్రమే. లాభదాయకత అత్యున్నతమైన కొలబద్దగా మారింది. దేశాధినేతలు, క్రీడాకారులు, కళాకారులు, వాణిజ్యవేత్తలు, మతాధిపతులు కూడా నేరవిచారణ నెదుర్కోవలసిన విపరీత ఘట్టాలు చోటు చేసుకున్నాయి.

ప్రపంచీకరణ ప్రభావానికి అమితంగా గురైన రంగాలలో మీడియా ఒకటి. అస్తిత్వ కోసం స్పాన్సర్లపై ఆధారపడ్డం పత్రికలకన్నా ఛానళ్లకు మరింత అవసరం కనక ఆ మేరకు వార్తల స్వరూప స్వభావాలలో చాలా మార్పు వచ్చింది. ప్రజల అభిరుచులను ప్రత్యక్ష్యంగా ప్రభావితం చేస్తూ ఛానళ్లు నిత్య జీవితంలో అవిభాజ్య భాగంగా మారాయి. ఫలితంగా అందరికన్నా పిల్లలు ఎక్కువగా ఈ టెలి అడిక్షన్‌కు గురవుతున్నారని హింసా ప్రవృత్తికి లోనవుతున్నారని భారత బాల వైద్యుల సంఘం పరిశోధనలో తేలింది. ఈ పోటీని తట్టుకోవడానికి పత్రికలూ కొన్ని విన్యాసాలు చేయాలి. ఈ క్రమంలో సమాచారానికి నిర్వచనమే మారిపోయింది. మరో అపూర్వ సాధనం ఇంటర్నెట్. అదే సమయంలో అశ్లీలతకు కూడా ఇది కారణమవుతున్నది. టెర్రరిస్టు కార్యకలాపాలకు, సైబర్‌మోసాలకు కూడా ఇది ఉపయోగపడుతున్నది.

ఏమైనా ప్రపంచామంతా ఒకే మార్కెట్‌గా వుంచడం కోసం ఏకరూప సంస్కృతిని సృష్టించే ప్రయత్నం ఆయా ప్రజల ఆరోగ్యకరమైన సంప్రదాయాలను దెబ్బ తీస్తోందనేది నిర్వివాదాంశం. ఆరోగ్యకరమైన ఆదాన ప్రదానాలు, వేరు, అగ్రరాజ్య ప్రయోజనాలకు అనుగుణమైన అంశాలను అందరిమీదా రుద్ది వారి వారి ప్రత్యేకతలను మొత్తంగా మానవీయ విలువలను నాశనం చేయడం వేరు. మనం చెప్పుకున్న చాలా విషయాలు రెండవ కోవలోవి కనకే వాటిని నిరోధించడం, విలువలు కాపాడుకోవడం అవసరం. ●

ఒక ప్రేమ-అనంత దుఃఖం

ఖాదర్ షరీఫ్. షేక్.

ఆమెని గీయదలచాను
కుంచెని గుండెని కన్నీళ్ళని సిద్ధం చేస్కుని
నా వైపు ఆవిడ చూడనంతకాలం
ఆవిడనే తదేకంగా చూస్తూ బతికాను
ఆవిడ పరిమళాన్ని
ఊపిరితిత్తుల నిండా నింపుకుని
కనురెప్పల్లో రూపాన్ని నిక్షిప్తంచేసుకుని
అద్దంలో నన్ను నేను చూస్కున్నంత స్పష్టంగా
హృదయం ఒడ్డున ఆవిడని నిల్పి
పునఃప్రతిష్ఠ చేయడానికి
నన్ను నేను తవ్వుకున్నాను
జీవితం దాహంతో మిగిలిపోయింది
ప్రేమలు కన్నీటి ఉప్పదనాన్ని నింపుకుని
తమని తాము రాల్చుకునే
ప్రయత్నం ప్రారంభించి
కళ్ళనుంచి వీడ్కోలు తీసుకుంటున్నాయి
ఏవో... ఏవేవో... కాసిన్ని సందర్భాలూ
కొన్ని జ్ఞాపకాలు నక్కి నక్కీ
ఈ బ్రతుక్కీ... మనిషికీ మధ్య జరుగుతున్న
పోరాటాన్ని ఉత్కంఠతగా చూస్తున్నాయి
నన్ను నేను వెతుక్కుంటున్నాను గానీ
ఎక్కడ పోగొట్టుకున్నానో అర్థమయితే గదా
మరణం కూడా నాకు
సహజాతి సహజం అయ్యాక
బతికిన క్షణాల్ని
కొలిమిలో కుమ్మరించుకుంటాను
ఇప్పటికీ ... .
నిజంగానే ఆమెని గీయదలచాను
ఎన్నేసి జ్ఞాపకాల్ని ఇచ్చిందీ... ఆహా...
జీవించి ఉన్నంతకాలం
దుఃఖిస్తూ సుఖించమని
జనులందరూ తరతరాలుగా ప్రేమిస్తున్నారు
వ్యథల్నీ... దానిలోని వేదనల్ని
ఆహా!... ఈ అనంత దుఃఖానికి
ఎంత కొనసాగింపు... ... ఎంతశక్తి!

డైరీ

అంపశయ్య నవీన్ గ్రంథాల ఆవిష్కరణ

కేంద్ర సాహిత్య అకాడమి పురస్కార గ్రహీత అంపశయ్య నవీన్ రచించిన మూడు గ్రంథాల ఆవిష్కరణోత్సవం డిసెంబర్ 24వ తేదీన వరంగల్ ఆర్ట్& సైన్స్ కళాశాల సెమినార్ హాలులో జరిగింది. పొట్టిశ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి

ఆచార్య అనుమాండ్ల భూమయ్య, నవీన్ రచించిన ఉమెన్స్ కాలేజి నవలను, ప్రముఖ సినీ దర్శకుడు, నటుడు దేవదాస్ కనకాల సినిమా వ్యాసాల సంకలనం' సినీ వీక్షణం', ఆచార్య వాసిరెడ్డి భాస్కరరావు నవీన్ నవలల నాల్గో సంపుటిని ఆవిష్కరించారు.

ఆచార్య అనుమాండ్ల భూమయ్య మాట్లాడుతూ నవీన్ నవలలన్నీ ఆయన అనుభవంలోంచి సృష్టించబడినవేనని, ఆయన ప్రతి రచనలోనూ లోతైన మానసిక విశ్లేషణ, సామాజిక ప్రయోజనం ఉంటాయనీ, ఆయన ఉమెన్స్ కాలేజిలో చాలాకాలం పనిచేసిన అనుభవం ఆధారంగానే ఈ 'ఉమెన్స్ కాలేజీ' నవల వెలువడిందని అన్నారు. సినీ దర్శకులు దేవదాసు కనకాల మాట్లాడుతూ నవీన్ రచించిన 'సినీ వీక్షణం' లోని వ్యాసాలు ఎన్నో మంచి సినిమాలను పాఠకులకు పరిచయం చేశాయనీ, ఈనాడొస్తున్న సినిమాలు ప్రేక్షకులను తప్పుదోవ పట్టిస్తున్నాయని, ఈ సందర్భంలో నవీన్ రచించిన ఈ వ్యాసాలు మంచి సినిమా అంటే యేమిటో తెలియజేస్తాయని అన్నారు.

చివర్లో తన స్పందనను తెలియజేసిన నవీన్ సాహిత్యం తర్వాత తనకు అత్యంత ప్రీతిపాత్రమైన విషయం సినిమాలని, గొప్ప సినిమాలను చూసినప్పటి అనుభూతిని తనచుట్టూ ఉన్నవాళ్ళతో పంచుకోవాలన్న కోరికే తనచేత 'సినీ వీక్షణం' లోని వ్యాసాలను రాయించిందని చెప్పారు. మంచి సినిమాలను తనచుట్టూ ఉన్నవాళ్ళకు చూపించాలన్న తనలోని బలమైన కోరిక కారణంగానే 1977లో తను కరీంనగర్ ఫిల్మ్‌సొసైటీని స్థాపించటానికి కారణమని, ఇప్పుడు కరీంనగర్ ఫిల్మ్‌సొసైటీ భారతదేశంలోని ఉత్తమోత్తమ ఫిల్మ్‌సొసైటీల్లో ఒకటని చెప్పారు. ఈ కార్యక్రమాన్ని వరంగల్ ఫిల్మ్ సొసైటీ, సృజనలోకం, సహృదయ సాహితీ, మిత్రమండలి సంయుక్తంగా నిర్వహించాయి. మిత్రమండలి కన్వీనర్ వి.ఆర్. విద్యార్థి సభకు స్వాగతం చెప్పగా, వరంగల్ ఫిల్మ్‌సొసైటీ కార్యదర్శి కె. నాగభూషణం వందన సమర్పణ చేశారు. ఇంకా ఈ సభలో ఆచార్య శివకుమార్, ఆచార్య మల్లిఖార్జునరావు, కె. రామలక్ష్మి, కె.పి. అశోక్ కుమార్ తదితరులు మాట్లాడారు.

జనవరి 22న కవి సమయం ఆధ్వర్యంలో హైదరాబాదు ప్రెస్ క్లబ్‌లో జరిగిన సభలో కె.పి. అశోక్ కుమార్ రచించిన 'కథావలోకనం' గ్రంథాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న మునిపల్లె రాజు. చిత్రంలో ఎ.కె. ప్రభాకర్, పోరంకి దక్షిణామూర్తి, అంపశయ్య నవీన్, గుడిపాటి, గ్రంథకర్త ఉన్నారు.

డా.బి. ఆర్. అంబేద్కర్ ఇంటర్నేషనల్ లిటరరీ అవార్డును 2009 జనవరి 11వ తేదీన న్యూ ఢిల్లీలోని ఎ.పి.భవన్‌లో జరిగిన కార్యక్రమంలో డా.శిఖామణికి అందజేస్తున్న రైల్వే మంత్రిత్వశాఖ అధికారి శ్రీకృష్ణ

ప్రముఖ రచయిత్రి డా॥ తుర్లపాటి రాజేశ్వరిని 'తెలుగుధనం' గ్రంథానికి గాను "మాకినీడి విమర్శ పురస్కారం" తో కాకినాడ, యు.టి.ఎఫ్. హాలులో 17.1.2009న సత్కరిస్తున్న దృశ్యం. ఫోటోలో ప్రముఖ కవి అద్దేపల్లి రామమోహనరావు, మాకినీడి సూరన్న ట్రస్ట్ సభ్యులు మాకినీడి ఆంజనేయులు, శ్రీమతి లీలావతి, శ్రీమతి సరస్వతి తదితరులు

'నేనూ-నా జీవితం' ఆవిష్కరణ

నల్లగొండ జిల్లా సాహితీ స్రవంతి ప్రచురించిన ప్రముఖ ఛాయాచిత్ర కళాకారుడు పి. దశరథ్ కుమార్ రచించిన సామాజిక జీవన చిత్రం- నేను- నా జీవితం అనే పుస్తక ఆవిష్కరణ సభను నల్గొండ పట్టణంలోని జిల్లా పరిషత్ అతిథి గృహంలో జనవరి 16 న జరిగింది. కష్టజీవులు పడుతున్న బాధలను, వారి గాథలను సాహిత్యంలో ప్రతిబింబించవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉందని సాహితీస్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్, ప్రస్థానం సంపాదకులు తెలకపల్లి రవి అన్నారు. దశరథ్ కుమార్ కష్టజీవుల బాధలను బుర్రకథల రూపంలో ప్రదర్శించి ప్రజలను పోరాట పథంలోకి తీసుకురావడానికి కృషిచేసారని అన్నారు. పుస్తకావిష్కరణ చేసిన బహుభాషావేత్త డా॥ నోముల సత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ ఆనాటి నుండి ఈనాటి వరకు సామాజిక పరిస్థితులను ఈ పుస్తకం తెలియజేస్తుందన్నారు. కవి వేణు సంకోజు పుస్తక పరిచయం చేస్తూ నేటి తరానికి ఆదర్శంగా ఉండే పుస్తకాలు మరిన్ని రావాల్సి ఉందన్నారు. శాసనమండలి సభ్యులు చెరుపల్లి సీతారాములు మాట్లాడుతూ ప్రజా పోరాటాలలో రచయిత భాగస్వామి అయ్యాడని అన్నారు. ప్రముఖ కథారచయిత బోయజంగయ్య రచయితకు అభినందనలు తెలిపారు. చివరగా పుస్తకరచయిత పి. దశరథ్ కుమార్ తన స్పందనలు తెలిపారు. నల్గొండ జిల్లా సాహితీ స్రవంతి కన్వీనర్ భూపతి వేంకటేశ్వర్లు, కో-కన్వీనర్ ఎన్. భీమార్జున్ రెడ్డి సభను నిర్వహించారు. ఈ సభలో రచయితలు అలుగుబెల్లి రాంచంద్రారెడ్డి, దాసి సుదర్శన్, పి. మధుసూదన్ రావు, పి. రామకృష్ణ, టి. సుధారాణి, మల్లు లక్ష్మి, ఏ. రాంరెడ్డి, కొలనుపాక మురళీధర్‌రావు, పి.వేణుమాధవ్ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

నెల్లూరు నాటకం పుస్తకావిష్కరణ

నెల్లూరులో జనవరి 18న నందినాటకోత్సవాల సందర్భంగా ఈతకోట సుబ్బారావు రచించిన 'నెల్లూరు నాటకం' చరిత్ర పుస్తకావిష్కరణ కార్యక్రమం జరిగింది. రాష్ట్ర సమాచార శాఖామంత్రి ఆనం రామనారాయణ రెడ్డి ఆవిష్కరించి తొలిప్రతిని అందుకున్నారు. ఈ సభలో ఆయన మాట్లాడుతూ చరిత్ర అనేది పునాది లాంటిదని, చరిత్రను విస్మరించటం ఏమాత్రం సమంజసం కాదని అన్నారు. 134 ఏళ్ళ నెల్లూరు నాటక చరిత్రను సుబ్బారావు అక్షరీకరణ చేసి

వెలువరించటం సమయోచితంగా ఉందన్నారు. అనేక జిల్లాలకు ఈ ప్రయత్నం ప్రేరణ కావాలని అన్నారు. ఈ సభలో ఇంకా నెల్లూరు జిల్లా పరిషత్ ఛైర్మన్ కాకాని గోవర్ధన్ రెడ్డి, శాసనసభ్యులు ఆనం వివేకానందరెడ్డి, మేకపాటి చంద్రశేఖర్ రెడ్డి, నెలవల సుబ్రహ్మణ్యం, శాసనమండలి సభ్యులు విఠపు బాలసుబ్రహ్మణ్యం, బూదాటి రాధయ్య, ఇన్‌ఛార్జి కలెక్టర్ రాజేంద్రప్రసాద్, ఎస్.పి. మల్లారెడ్డి, రచయిత ఈతకోట సుబ్బారావు తదితరులు పాల్గొన్నారు.

ముస్లిం యోధుల చరిత్ర

మాతృదేశాన్ని ఆంగ్లేయుల నుండి విముక్తం చేయడానికి సాగిన పోరాటంలో ముస్లిం ప్రజానీకం సాగించిన మహత్తర త్యాగాల పోరాటాల చారిత్రక వాస్తవాలను సర్వజనావళికి తెలియజేయాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉందని జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ విశ్వవిద్యాలయం (న్యూఢిల్లీ) చరిత్ర అధ్యాపకులు ప్రొఫెసర్ ఇందివర్ కామ్‌టేకర్ అన్నారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ చరిత్ర కాంగ్రెస్ 33వ వార్షిక సమావేశం సందర్భంగా ఆయన కర్నూలులో మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య స్మారకోపన్యాసం చేసారు. ఈ సందర్భంలో రచయిత సయ్యద్ నశీర్ అహమ్మద్ రాసిన 'చిరస్మరణీయులు' (వందమంది ముస్లిం స్వాతంత్ర్య సమరయోధుల జీవిత రేఖాచిత్రాలు) పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ చరిత్ర కాంగ్రెస్ ప్రధాన కార్యదర్శి, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం చరిత్ర శాఖాధ్యక్షులు ప్రొఫెసర్ ఎ. బొబ్బిలి సభకు అధ్యక్షత వహించారు. ప్రొఫెసర్ కామ్‌టేకర్ మాట్లాడుతూ కొన్ని శక్తులు చారిత్రక వాస్తవాలను వక్రీకరిస్తూ, బహుళ ప్రజానీకానికి చేరనివ్వకుండా దాచిపెడుతూ చరిత్రకు తీరని అన్యాయం చేస్తున్నాయని అభిప్రాయపడ్డారు. ఇటువంటి విపత్కర పరిస్థితులలో చారిత్రక వాస్తవాలను వెలువరించాల్సిన బాధ్యత చరిత్రకారుల మీద ఉందన్నారు. ఈ దేశంలోని అన్ని సాంఘిక జనసముదాయాల చారిత్రక విశేషాలన్నీ ప్రాంతీయ భాషలలో విస్తారంగా రావాల్సి ఉందన్నారు.

కొత్త పుస్తకాలు

మంచుపూల వాన

కుప్పిలి పద్మ

వెల : 95 పేజీలు : 246

"సాలభంజిక, ముక్త, మనసుకో దాహం వంటి కథాసంపుటాలు, పడగనీడలో, అహల్య వంటి నవలలు, అమృతవర్షిణి (ప్రేమలేఖలు), శీతవేళ రానీయకు(మ్యూజింగ్స్) వంటి పుస్తకాలు ప్రచురించిన కుప్పిలి పద్మ తెలుగు పాఠకలోకానికి సుపరిచితులు. స్త్రీల సమస్యలను విభిన్న కోణాల నుంచి ఆవిష్కరించడంలో స్త్రీవాద రచయిత్రిగా చక్కటి గుర్తింపు పొందారు రచయిత్రి. తాజాగా మంచుపూల వాన కథా సంపుటిని వెలువరించారు. ఈ సంపుటిలో 12 కథలున్నాయి.

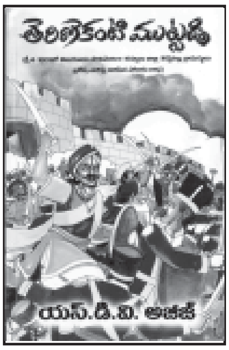

తెరిణెకంటి ముట్టడి (చారిత్రక నవల)

యస్.డి.వి. అజీజ్

వెల : 50 పేజీలు : 80

"తెలుగునాట తొలిపోరాట చరిత్ర లిఖించబడింది. ఆ గ్రామస్థుల బలిదానం తర్వాతి తరాల వారు ఉత్తేజితులై బ్రిటీష్ వారిపై సమరభేరి మోగించడానికి స్ఫూర్తిని రగిలించింది. తెరిణెకంటి గ్రామస్థుల పోరు భారతదేశ స్వాతంత్ర్య పోరాట చరిత్రలో ఓ ప్రత్యేక స్థానం సంపాదించుకుంది. తెరమరుగవుతున్న స్థానిక చరిత్రను స్థానికులకు, ఇతర ప్రాంతాల వారికి తెలియజేయడం కోసం! అలా వ్రాయటం స్థానికుడిగా నా బాధ్యత కూడా. ఆ బాధ్యతను పూర్తిగా కాకపోయినా కొంతవేరకయినా నెరవేర్చాననుకుంటున్నాను."

రచయిత

పుడమి తల్లికి సంకెళ్ళు

పొత్తూరి సుబ్బారావు

వెల : 50 పేజీలు : 90

"కవిలో స్పష్టత వుంది. మరింత గాఢత అవసరం. పలికే ఒక మామూలు మాటే–కవిత్వమయ్యే–'వాక్యపు నిర్మాణబాట' అనే 'ఆల్కెమీ' సాధనతో మరింత వశమవుతుంది. దాశరథి అన్నట్లు ఊహించే మేధ–స్పందించగల హృదయం– రాటు దేలిన కలం' అనే కవి లక్షణాల్లో తొలి రెండు పుష్కలంగా ఉన్న కవి పొత్తూరి సుబ్బారావు కలం మరింత రాటుదేలగలదనీ, తన కలం నుండి నిజాయితీతో కూడిన ఉత్తమ కవిత్వం మరింతగా వెలువడి పాఠకసమాదరణీయం కావాలని శుభాకాంక్షలు."

సుధామ

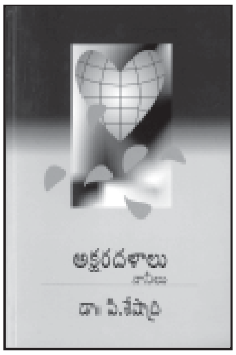

అక్షరదళాలు (నానీలు)

డా॥ పి. శేషాద్రి

వెల : 40 పేజీలు : 70

"ఒకనాడు తెలుగు రాష్ట్రంలో వెలిగి పోయిన మినీ కవిత్వం, రాజకీయాల వేడి, భావంలో ఏదో ఒక మెరుపు, చమత్కారం ఉండి వేదికల మీద పేలింది. అలాగే నానీలు వస్తు పరిమితిని బ్రేక్ చేసాయి. కాబట్టి కవికి బోలెడంత సౌలభ్యం ఉంది. ఆ సౌలభ్యం దృష్ట్యానే కవులంతా నానీల వైపు మొగ్గుచూపుతున్నారు. కవితాసుమాలు అనే వచన కవిత్వ సంకలనం ద్వారా వెలుగులోకి వచ్చిన పట్నం శేషాద్రి గారి ప్రస్తుత నానీలు సరళంగా హృదయానికి హత్తుకునేటట్లు ఉన్నాయి. మనసులోతుల్లోకి చూడడం, ఆత్మదర్శనం, ధ్యానం, ధృఢచిత్తం ఈ కవికి ఇష్టం. తన ఇష్టాలన్నీ ఇందులో గుదిగుచ్చారు శేషాద్రిగారు. "

ఏనుగు నరసింహారెడ్డి

కొత్త బంగారు లోకం

అనిసెట్టి శ్రీధర్ కథలు

వెల : 50 పేజీలు : 152

"మానవావేదనల అక్షరరూపాలకు కొత్త ఆహార్యం తొడిగినవారే **post modern writers** . వృత్తిరీత్యా శ్రీధర్ బ్యాంకింగ్ వ్యవస్థకు చెందినవాడు గనుక అతను ఆ కుంభకోణాల మీద ఒక ప్రామాణిక రచన చేశాడా అని అనుమానిస్తున్నపుడే – 'బాధ్యత' కథ తీగెలాగ తగిలింది. అమెరికన్ రచయితలు ఏ వ్యవస్థ గురించి రాసినా ఎంతో పరిశోధన తర్వాతనే. **Herald Robins** గొప్ప ఉదాహరణ. ఈ కథలో పరిశోధనాత్మక విస్మయ సత్యాలెన్నో ఉన్నాయి. అంతేకాదు ఈ కథాశైలి హేళనోక్తి పునాదిగా గల సరళ గ్రాంధికం. ఒక ఆధునికమైన శ్లేష ఉన్నది. ఇది చాలా మంచి ప్రయోగం. మచ్చుకు మాత్రమే ఈ ఉద్ఘాటనలు. ఈ **lean volume** లోని కథలన్నీ లోకంలోని శోకాలకు అంతర గాంధారాలే."

మునిపల్లె రాజు

దుక్కి

చింతా అప్పలనాయుడు

వెల : 50 పేజీలు : 72

"ఈ సంపుటిలోని ఏ కవితను చదివినా, ఎవరన్నా పైకి చదువుతుంటే వింటున్నా గొప్ప దుఃఖధార పెల్లుబుకుతుంది. ఛెళ్ళున గుండెను తాకుతుంది. భళ్ళున ఒక మబ్బు కురిసిపోతుంది. ఇతడు తల్లిలాగ పలవరిస్తాడు. మేకపిల్లలాగ తల్లిని కలవరిస్తాడు. ఒక ఉత్తమ కవి ఇంతకంటే ఏం చేస్తాడు? కవీ, కథకుడూ, నటుడూ, ఉపాధ్యాయుడూ ఐన చింతా అప్పలనాయుడు కవిగా తన ప్రాంతీయ కవితా ధర్మాన్ని ప్రతిభావంతంగా నిర్వహించాడు. ఈ సమాజం గురించి చింతాకంత చింతలేని కరెన్సీ కాగితాలు కన్నా జీవితాల కన్నా ఈ కవి ధన్యుడు. ఇతని ప్రాంతం ధన్యురాలు.

ఇదే వేగంతో... ఉద్వేగంతో... ఎవరి అనుకరణలూ, అనుసరణలూ లేని రెండో కవితా సంపుటిలో కొత్త కవిత్వ కమెండోగా కాలుమోపాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను. అభినందిస్తున్నాను.

ఎండ్లూరి సుధాకర్

కొత్త పుస్తకాలు

రెండు భాగాలు (కవితా సంపుటి)

వి. ప్రతిమ

వెల : 50 పేజీలు : 84

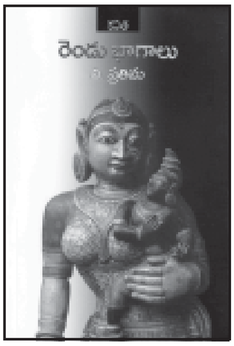

"స్త్రీల ఆవేదనను గూర్చి, ప్రతిఘటనల గూర్చి మాత్రమేగాక, ఈ సంపుటిలో చాలా వస్తువులున్నై. ముఖ్యంగా ఈనాటి 'గ్లోబలైజేషన్' వల్ల జరుగుతున్న అనర్థాల్ని గూర్చి కొన్ని కవితలు రాశారు. గ్లోబలైజేషన్ వల్ల మౌలికంగా జరిగే అనర్థం అన్ని రంగాలూ పూర్తిగా వ్యాపారపరం కావడం. ఆ వ్యాపార ఫలితాలన్నీ దక్కేది ఆధిపత్య దేశాలకే. దీనివల్ల వర్గపోరాటం, దేశాల పోరాటంగా పరిణమించింది. అన్నీ అమ్మకపు వస్తువులు కావడంతో హృదయ సంబంధమైన వాటన్నిటికీ విలువలు నాశనమైపోతై. ఈ ఆవేదనతోనే 'అరవై అయిదో కళ' అనే కవితలో వర్తమాన వ్యాపార నాగరికతను స్పష్టంగా చెప్పారు కవయిత్రి."

అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు

తెలంగాణ కథకులు కథన రీతులు

బి.ఎస్. రాములు

వెల : 65 పేజీలు : 151

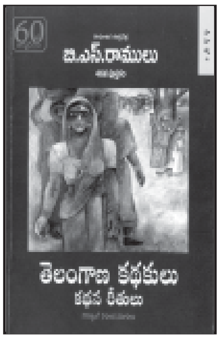

"వందేళ్ళ సామాజిక పరిణామాలను, సాహిత్య పరిణామాలను ఆయా కథలు, సంకలన కర్తలు పట్టించుకున్న తీరును, పట్టించుకోలేకపోయిన తీరును ఒక పుస్తకమంత వివరంగా రాశాను. కాలక్రమాన్ననుసరించి ఇది మొదటి వ్యాసం. అయితే ఇటీవలి కథలు కూడా ఆ సంకలనంలో వున్నాయి. ఆధునిక కథాసరిత్సాగరం కరీంనగర్ జిల్లా కథలు రెండు సంపుటాలలో 40 కథలున్నాయి. వాటికి రాసిన ముందుమాటలు మొత్తం తెలంగాణ సాహిత్యానికి వర్తించే సామాజిక పరిణామాలను సూచిస్తాయి. వీటిద్వారా 30 మందికిపైగా కథకుల పరిచయం కలుగుతుంది. విశాలాంధ్ర వారి తెలంగాణ కథా సంకలనం గురించి రాసిన వ్యాసంతో 90 మంది కథకుల పరిచయం కలుగుతుంది."

రచయిత

ప్రాచీన కవులు

ముప్వల సుబ్బరామయ్య

వెల : 75 పేజీలు : 216

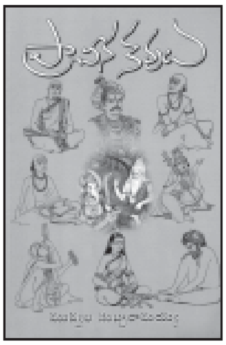

"శ్రీ ముప్వల సుబ్బరామయ్య చాలా మందివలె సాహిత్యాన్ని అభిమాన విద్యగా చదివిన వారు కాదు. అభిమానించి చదివిన వ్యక్తి. 'ప్రాచీన కవులు' పేరుతో వెలయించిన ఈ గ్రంథాన్ని అందుకే తనవలె అభిమానించి సాహిత్యాన్ని చదివే వారికి ఉపయుక్తంగా రచించారు. విద్యార్థులకూ ఇదెంతో ఉపయోగపడుతుంది. ఇందులో సంస్కృత కవులనూ పరిచయం చేసారు. తెనుగు కవుల మాట సరేసరి. అలవోకగా చదివినా స్థూలంగా మన కవులను గూర్చిన సమాచారం అంతా పాఠకునికి అందివస్తుంది. "

ఆచార్య యార్లగడ్డ బాలగంగాధరరావు

అందుబాటు

(ఉత్తర తెలంగాణ కథారచయితల పరిచయం)

బి.వి.యన్. స్వామి

వెల : 50 పేజీలు : 146

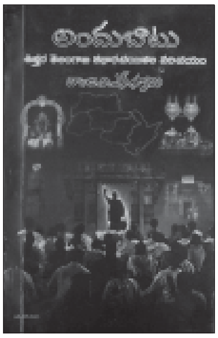

"ఇలాంటి సూచికల తయారీ వల్ల మొత్తం తెలంగాణ కథా రచయితల సూచీ ఒకటి రూపొందించడానికి ఉపకరిస్తుందనడంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు. ప్రాంతాల వారి కథా రచయితల సూచీ నిర్మించడం కూడా సులువు అవుతుంది. అన్ని సాహిత్య ప్రక్రియలకు సంబంధించిన సూచికలు వెలువరించుకోవడం ఆయా జిల్లాలు, ప్రాంతాల రచయితలు, సంస్థలు తమ బాధ్యతగా భావించాలి. ఇలాంటి కృషికి ప్రతి ఒక్కరూ సహకరిస్తే తప్ప మరిన్ని ప్రయత్నాలు కొనసాగుతాయి. అలాంటి ఎన్నో ప్రయత్నాలకు ఈ సూచిక ప్రేరణ నిస్తుందనడంలో సందేహం లేదు."

జయధీర్ తిరుమల రావు

గాయం

మల్లిపురం జగదీష్

వెల : 25 పేజీలు : 61

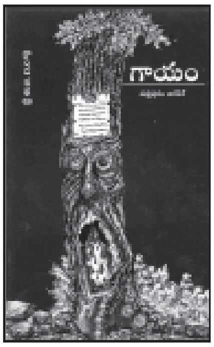

"సాహితీ లోకంలో ఎవరి గోడు వారు చెప్పుకోవాలి. ఎవరి బాధలు, భావాలు వారు ఆవిష్కరించుకోవాలి అని ఒకరి కొకరు దూరమౌతూ ఎవరికి వారై విడిపోతున్న నేపథ్యంలో, అందరూ బయలు దేరింది అడవిలోనే... కొండ మొదల్లోనే.... ఆ కొండ గుండె గోసను వినిపించడానికి, అందరినీ ఒకచోట కలపడానికి నేనున్నానంటూ మనలో ఒక కొత్త ఆశను కలిగిస్తున్నాడు.

ఇది ఒక అరుదైన చారిత్రక సందర్భం. ఈ సందర్భంలో గురువుగా గర్వంతోనూ, సాహిత్య సహచరుడుగా ఆనందంతోనూ, హర్షార్ద్ర నయనాలతో ఆహ్వానిస్తున్నాను.

గంటేడ గౌరునాయుడు

లోక గీతాలు

(పాటలు)

మహమ్మద్ బషీరుద్దీన్ "ఘామడ్"

వెల : 50 పేజీలు : 61

"సామాజిక చిత్రాన్ని సమస్యతో సమన్వయం చేయడంలో చమత్కారం బాగా తోడ్పడింది. ఇది ఒక రకంగా సాహసమే. సమకాలీన సామాజిక అవగాహనకు గొప్ప మచ్చుతునక 53వ కవిత ఉయ్యాల పాట పద్ధతిలో వలిగొండ రైలు ప్రమాద ఘట్టాన్ని ఎంతో ఆర్ద్రంగా వర్ణించారు కవిగారు.

ఇలా రాస్తూ పోతే ఈ వ్యాసం అంతా ఓ పెద్ద సమీక్షాగ్రంథమై పోతుంది. ఆరు రుచులు పండించిన కవితా ఫలాన్ని తెలుగు వారి కందించిన బషీరుద్దీన్ భాయ్ సాబ్‌కు శాయరీ ముబారక్‌హో తెలుపుతున్నాను."

డా॥ ఎం. పురుషోత్తమా చార్య

Printed, Published and owned by **V. Krishnaiah** 1-1-298/4, Street No-1, Ashoknagar, Hyderabad-20,
Printed at Prajashakti Daily Printing Press, 1-1-60/2, M.B. Bhavan, Musheerabad, Hyderabad,
Published at **Shaitya Prasthanam** 1-1-60/2, M.B. Bhavan, Musheerabad, Hyderabad-20. **Editor. T. Ravi**

గత నాలుగేళ్ళలో సంక్షేమవెలుగులు

- షెడ్యూల్డు కులాల లబ్ధిదారులకు మార్జిన్ మనీ కింద రూ॥ 1122 కోట్ల రుణాలు మాఫీ
- షెడ్యూల్డు కులాల ఆర్థికాభివృద్ధి పథకాలకిచ్చే సబ్సిడీ రూ॥ 30,000లకు పెంపు
- రెట్టింపైన ఉపకార వేతనాలు
- ఈ ఏడాది రూ॥ 603 కోట్లతో 5.56 లక్షల మంది విద్యార్థులకు పోస్ట్ మెట్రిక్ స్కాలర్‌షిప్పులు. హాస్టల్ విద్యార్థులకు మెరుగైన సౌకర్యాలు
- మెస్ ఛార్జీలు 40 శాతం పెంపు

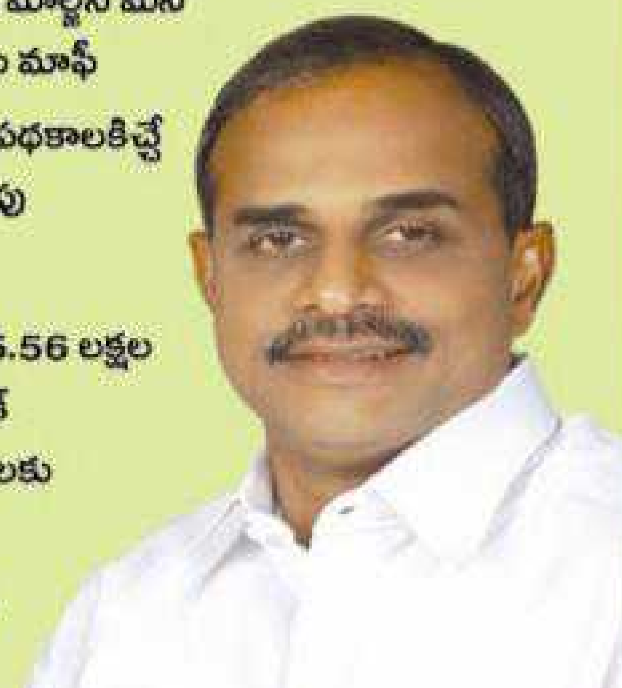

ఉపాధ్యాయులు, తల్లిదండ్రులు చదువవలసిన పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం.	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం.	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	పిల్లలు నేర్చుకోవడంలో ఎలా విఫలమవుతారు?	60.00	13.	[illegible]	25.00
2.	పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు	60.00	14.	[illegible]	25.00
3.	టీచర్	40.00	15.	[illegible]	35.00
4.	విముక్తి-విద్య	40.00	16.	[illegible]	40.00
5.	[illegible]	40.00	17.	[illegible]	25.00
6.	దివాస్వప్నం..!	10.00	18.	[illegible] 1833-2003	15.00
7.	[illegible]	10.00	19.	[illegible]	10.00
8.	[illegible]	25.00	20.	[illegible]	15.00
9.	బోధన-శోధన	30.00	21.	[illegible]	10.00
10.	[illegible]	25.00	22.	[illegible]	25.00
11.	భాష-భావం	20.00	23.	[illegible]	25.00
12.	మీరు - మీ పిల్లలు	15.00	24.	పిల్లల భాష - ఉపాధ్యాయుడు	25.00

పిల్లలు చదివే పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం.	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం.	పుస్తకం పేరు	వెల	క్ర.సం.	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	[illegible]	20.00	34.	[illegible]	10.00	67.	[illegible]	10.00
2.	[illegible]	25.00	35.	[illegible]	15.00	68.	[illegible]	15.00
3.	[illegible]	15.00	36.	[illegible]	10.00	69.	[illegible]	15.00
4.	[illegible]	20.00	37.	[illegible]	10.00	70.	[illegible]	15.00
5.	[illegible]	15.00	38.	[illegible]	10.00	71.	[illegible]	10.00
6.	[illegible]	15.00	39.	[illegible]	40.00	72.	[illegible]	10.00
7.	[illegible]	15.00	40.	[illegible]	15.00	73.	[illegible]	15.00
8.	[illegible]	15.00	41.	[illegible]	20.00	74.	[illegible]	10.00
9.	[illegible]	15.00	42.	[illegible]	30.00	75.	[illegible]	15.00
10.	[illegible]	15.00	43.	[illegible]	30.00	76.	[illegible]	10.00
11.	[illegible]	15.00	44.	[illegible]	25.00	77.	[illegible]	10.00
12.	[illegible]	20.00	45.	[illegible]	45.00	78.	[illegible]	10.00
13.	[illegible]	15.00	46.	[illegible]	20.00	79.	[illegible]	15.00
14.	[illegible]	15.00	47.	[illegible]	10.00	80.	[illegible]	15.00
15.	[illegible]	20.00	48.	[illegible]	15.00	81.	[illegible]	15.00
16.	[illegible]	25.00	49.	[illegible]	30.00	82.	[illegible]	25.00
17.	[illegible]	15.00	50.	[illegible]	10.00	83.	[illegible]	25.00
18.	[illegible]	20.00	51.	[illegible]	15.00	84.	[illegible]	45.00
19.	[illegible]	30.00	52.	[illegible]	20.00	85.	[illegible]	25.00
20.	[illegible]	30.00	53.	[illegible]	15.00	86.	[illegible]	15.00
21.	[illegible]	40.00	54.	[illegible]	25.00	87.	[illegible]	15.00
22.	[illegible]	30.00	55.	[illegible]	20.00	88.	[illegible]	25.00
23.	[illegible]	20.00	56.	[illegible]	15.00	89.	[illegible]	15.00
24.	[illegible]	25.00	57.	[illegible]	20.00	90.	[illegible]	40.00
25.	[illegible]-1	30.00	58.	[illegible]	10.00	91.	[illegible]	10.00
26.	[illegible]-2	30.00	59.	[illegible]	20.00	92.	[illegible]	20.00
27.	[illegible]	10.00	60.	[illegible]	20.00	93.	[illegible]	25.00
28.	[illegible]	10.00	61.	[illegible]	20.00	94.	[illegible]	25.00
29.	[illegible]	15.00	62.	[illegible]	20.00	95.	[illegible]	15.00
30.	[illegible]	25.00	63.	[illegible]	10.00	96.	[illegible]	25.00
31.	[illegible]	20.00	64.	[illegible]	20.00	97.	[illegible]	25.00
32.	[illegible]	10.00	65.	[illegible]	10.00	98.	[illegible]	20.00
33.	[illegible]	10.00	66.	[illegible]	15.00	99.	[illegible]	10.00

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

1-1-187/1/2, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 27660013

గమనిక : పై పుస్తకాలు స్కూలు గ్రాంటు నుండి కాని, టీచర్ గ్రాంటు నుండి కానీ మీ స్కూలుకు కొనుగోలు చేసుకోవచ్చును. ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్, హైదరాబాద్ పేరిట డి.డి./ఎం.ఓ. ద్వారా పంపవలెను.